

Forciński

38

JK

BIBLIOTEKA SEMINARIUM DUCHOWNEGO W GNIEŹNIE

38

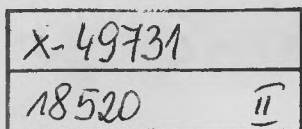
I

KATALOG RĘKOPISÓW
X AŻ DO ROKU 1725 X

POZNAŃ.

CZCIONKAMI Drukarni i Księgarni Św. Wojciecha.
1909.

18520

II

Niniejsza publikacja jest w pierwszej części, obejmującej rękopisy do końca wieku XVI, odbiciem z »Przeglądu kościelnego« (VI 214—228, 282—306). Reszta, tj. katalog rękopisów z wieku XVII i części XVIII, nie była jeszcze ogłaszana.

Zamiarem moim pierwotnym było wydanie katalogu rękopisów przynajmniej do końca XVIII wieku, a w dalszym ciągu publikacji, ważniejszych rzeczy z zasobu dawnych druków, jako to zwłaszcza inkunabuł. Nie mam możliwości wykonania tego zamiaru, lecz dzieło podjęte dalej prowadzonem będzie ze strony powołanej. Ponieważ jednak do ukończenia całości, jak wynika z natury pracy, nawet w najpomyślniejszym razie sporo czasu upłynąć musi, dlatego sądziłem, że należy mi oddać publiczności to, co było gotowego, jako pierwszy zeszyt przyszłego krytycznego Katalogu biblioteki seminaryjnej gnieźnieńskiej.

Wyczerpujący wstęp z objaśnieniem historyi i składu biblioteki można napisać dopiero po ukończeniu katalogu samego. W jego braku przypuszczam, że wolno mi powtórzyć poniżej krótkie słowa, któremi poprzedziłem swego czasu początek tej pracy, zwłaszcza, że odbitki wówczas wydane zupełnie się wyczerpały.

W Paryżu, w styczniu 1909.

Ks. Dr. T. Trzeciński.

Słowo wstępne z Przeglądu kościelnego (VI 212).

Odmienne od pierwszej mej publikacji pod tytułem »Krótkie wiadomości z bibliotek gnieźnieńskich«, w której rozwodziłem się nad kilku dowolnie wybranymi okazami, przedkładał dziś przyczynę zaokrąglony, bo spis zupełny wszystkich rękopisów biblioteki seminaryjnej aż do wieku XVI włącznie w porządku chronologicznym.

Przystępując do ogłoszenia początku katalogu rękopisów, niewiele z góry nadmienię. Właściwie dla lepszego zrozumienia całości wypadłoby tu wskazać na pierwiastki, z których kolekcja powstała, czyli podać historię biblioteki. Ale już ze względów podziału pracy, głównie zaś w interesie wyczerpującego przedstawienia rzeczy, odłożyć to muszę do czasu, gdy cały katalog, także druków, będzie gotowy. Tu wystarczy powiedzieć, że zasób rękopisów biblioteki seminaryjnej gnieźnieńskiej składa się po większej części z okazów mniejwartościowych bibliotek różnych skasowanych klasztorów wielkopolskich, mianowicie opactw benedyktyńskich w Lubiniu i Mogilnie, Cystersów w Paradyżu i konwentu franciszkańskiego w Gnieźnie. Co cenniejsze rękopisy zabrano do królewskiej biblioteki w Berlinie. Wzmianka o nich i pobieżne wyliczenie znajduje się w drukowanym katalogu p. t.: *Index librorum manuscriptorum et impressorum, quibus bibliotheca regia Berolinensis aucta est anno 1837 et 1838. Praemissa est historia bibliothecae regiae 1828—1839, vernaculo sermone scripta*¹.

... Myśl uporządkowania zbiorów gnieźnieńskich rozwinęła się pod wpływem wiadomości o ogólnej inwentaryzacji rękopisów przedsięwziętej przez Akademię Umiejętności. Praca nasza zastosowała się co do metody i wewnętrznego urządzenia zupełnie do formularza i instrukcji² wydanych staraniem Komisji Literackiej Akademii.

¹ Czytamy tam na str. III: »In den Jahren 1835—39 erhielt die königliche Bibliothek eine ansehnliche Bereicherung durch eine grosse Zahl von ältern theologischen und zur Geschichte und den Rechten von Polen gehörigen Werken, welche aus den Bibliotheken der aufgehobenen Klöster in der Provinz Preussen und dem Grossherzogtum Posen (zum Teil nach den eingesandten Verzeichnissen, zum grossen Teil aber durch den Ersten Custos der königlichen Bibliothek, Dr. Pinder, der sich i. J. 1836 in jene Gegenden im Auftrag des vorgesetzten Hohen Ministeriums an Ort und Stelle begab) ausgewählt wurden.« A na str. VI: »In den Jahren 1838 und 1839 wurde die königliche Bibliothek aus den Bibliotheken der aufgehobenen Klöster in Preussen und Posen mit 69 meist theologischen oder auf dortige kirchliche Verhältnisse sich beziehenden zum grossen Teil lateinischen Manuscripten, aus dem XV und späteren Jahrhunderten, bereichert«.

Na str. XXXII i nast. często figuruje wyraz »Polonica«.

² Wskazówki do inwentaryzacji rękopisów. Ułożył z polecenia Komisji Literackiej Akademii Umiejętności Adam Chmiel. Kraków 1903.

Ponieważ rękopisy biblioteki seminaryjnej nie były dotychczas według jednolitej zasady uporządkowane, wyłączyłem je przede wszystkim z masy druków, wśród których były rozproszone, i utworzyłem z nich osobny dział pod znakiem MS. Tam znalazły pomieszczenie nawet te kodeksy, w których rękopis wspólnie z drukami jest oprawiony, choćby manuskrypt mniejszą część całości stanowił. Wewnątrz tego działu ustawiłem kodeksy porządkiem chronologicznym i opatrzyłem odpowiednią cyfrą arabską. Że zasadę następstwa chronologicznego trudno przeprowadzić w tomach zawierających składniki z różnych czasów, oraz, że przy rękopisach niedatowanych bliższe badanie może nieco inny mogłoby ustalić porządek, tego niepotrzeba dowodzić. Mimo to zdaje mi się, że szyk obrany jest odpowiednim, a jak na małą kolekcję, najpraktyczniejszym.

Katalog poniższy w obecnem brzmieniu jest dziełem głównie mego współpracownika ks. A. Lisieckiego. Piszący te słowa wstępne tylko pierwszy przejrzał większość rękopisów, dodał niektóre uzupełnienia, przykładał zresztą swej ręki do całej pracy w każdym jej stadyum.

W Gnieźnie, w roku 1904.

Ks. Dr. T. Trzeciński.

I.
KATALOG RĘKOPISÓW
w chronologicznym porządku.

I.

KATALOG RĘKOPISÓW

w chronologicznym porządku.

MS. 1. **Kodeks** z r. 1382 papierowy, 21,5 cm. × 15,5 cm., jedną ręką pisany, stron 401.

Oprawa: deski obciągnięte szarą skórą.

Tytuł: (Nicolai de Lyra postilla super Genesim, Exodum, Leviticum).

W tomie tym znajduje się:

1. Rozprawka o prorokach Joatanie, Achazie i Ezechiaszu (str. 1—6).
2. Postylla Mikołaja z Lire. Zaczyna się: »Hec omnia liber vite Eccli XXIII. Secundum quod dicit beatus Gregorius«. Jestto: »Prologus primus... Nicolai de Lyra... in testamentum vetus, de commendatione sacre scripture in generali«. Z następnego: »Prologus secundus de intencione auctoris et modo procedendi«, znajduje się w rękopisie niniejszym tylko część, począwszy od słów: »Quod non sum ita peritus in lingua hebrayca vel latina«, a urywa się na słowach: »Tu signaculum similitudinis plenus sapientia«. Braknie więc w końcu tylko ostatniego zdania. (Ob. wydanie drukowane: Prima pars bible cum glosa ordinaria et expositione lyre litterali et morali... [Basileae 1498; biblioteki seminaryjnej gnieźnieńskiej R. 612*] str. 6—8.)

Na końcu postylli in Genesim: »Explicit postilla super genesim edita a fratre nicolao de lyra, de ordine fratrum minorum In anno domini millesimo trecentesimo octuagesimo secundo Pospiechaymy etc.«
Następuje zaraz dalszy ciąg in Exodum a potem in Leviticum.

Data powyższa (1382) nie może oznaczać czasu ułożeniu postylli, gdyż Mikołaj z Lire umarł już r. 1340 (Kirchenlexikon² IX 321). O ile więc nie mamy do czynienia z pomyłką, należy przed słowy »In anno« zrobić kropkę i następną datę odnieść do przepisania utworu.

MS. 2. **Kodeks z r. 1418/19 papierowy, 31 cm. × 21 cm., jedną ręką pisany, kart 240.**

Oprawa: deski obciążnięte szarą skórą.

Tytuł: (Biblia Pauli de Gembice).

1. Psalterz z komentarzem. Braknie pierwszych dwóch kart. Karty numerowane (od III—LXXXVIII). Zaczyna się od psalmu 4, 4: »Et scitote quoniam mirificavit«... Na karcie LXXXVIII, po skończonym komentarzu ostatniego psalmu czytamy: »Finitum per me Jacobum Paulum de Gembice Rectorem Scolae ibidem. Sabbato ante carnisprinium. Anno Domini Millesimo quadringentesimo decimo nono«. Na tej samej stronie następują initia kantyków liturgicznych i początek symbolum św. Atanazego. Potem: »Augustinus de utilitate psalmorum dicit: Si diversis tribulationibus spiritualibus et humanis anxietatibus fueris...« (14 wierszy, aż do końca tej samej strony).

K. 98 odw. — 100: »Psalterium beate Virginis. Suscipe regina coeli«..... Potem: »Indulgentie. Johannes papa XXII indulgentiarum a predecessore suo Urbano...« (zajmuje pół strony).

2. K. 101 odw.: Wstęp św. Hieronima (= *Migne* Patr. lat. XXVIII 1241), zaczynający się od słów: »Chromacio et eliodoro episcopis Ieronimus. Iungat epistola quos iungit sacerdotium...«

K. 102—120 odw.: »Incipit liber proverbiorum quem hebrei masloth appellant«. Na końcu: »Explicit liber proverbiorum versus libri dece xl, pro quo laudetur Christus«.

3. K. 121: Wstęp św. Hieronima (= *Migne* Patr. lat. XXIII 1009), zaczynający się od słów: »[M]emini me ante hoc ferme quinquennio, cum adhuc Rome essem et ecclesiasten sancte Blesille legere...« (sięga do połowy strony), a potem:

K. 121—122 odw.: »[V]erba ecclesiaste filii David regis Ierusalem. Vanitas vanitatum...« Jestto tekst księgi Eklezjastes, ale niedokończony; urywa się na słowach: »Neque dicas coram« (*Ecd.* 5, 5).

4. K. 123—240: Cztery ewangelie, każda z przedmową (rzekomo św. Hieronima), z glosami. Po ukończeniu tekstu ewangelii św. Jana: »Anno domini M^o CCCC^o XVIII feria V^{ta} infra octavas Pasce per manus Jacobi Paul de Gambicze«. Niżej pod komentarzem: »Feria V^{ta} in vigilia sancti Adalberti Anno domini 1418 finitum.«

5. K. 240 odw.—241: Ostatnie dwie strony zawierają spis perypok ewangelii w ciągu roku kościelnego. Registr ten jest niedokończony; sięga od I niedzieli adwentu aż do V po Trójcy św. incl. Na ostatniej stronie kodeksu (k. 242 odw.) krótkie łacińskie rymy na cześć św. Doroty.

MS. 3. Kodeks z r. 1436 papierowy, 21,5 cm. × 15 cm., jedną ręką pisany, str. 608.

Oprawa: deski obciążnięte szarą skórą.

Tytuł: (Summa Innocentii — Sermones).

1. Str. 3—12: Indeks. Str. 12: »Incipiunt (!) summa Innocentii pape, de poenitentia* ... Na końcu str. 481: »Explicit liber iste, de quo laus et gloria sit tibi Jesu Christe. Tu spiras ubi vis et dividis munera ubi vis, das cui vis, quid vis et quantum vis, tempore quo vis. — Explicit liber iste per manus cuiusdam petri de Slawsko presbiteri dicti przedaptala et est finitus sabbato die in crastino scto Margarethe anno domini m^o cccc xxxvi^o [=1436]. Iste liber vocatur summa Innocencij et est comparatus per dominum Johannem plebanum in Borzyslawicze Anno dni m^o cccc^o xxxvi^o [=1436]*.

2. Str. 483—608: Zbiór kazań łacińskich. — Str. 535: »Sermo dni Bernardi de gasconia fris ordinis sancti Benedicti. In Sacra Pagina licenciati. Predicatus in conspectu concilii Constanciensis«.

Str. 550: »Incipit dyalogus inter Liberium et Constantium gestus. Et quomodo Liberius exilio sit destinatus Theodoretus clm xvii; In quarto libro tripartite historie.

Od str. 555 szereg kazań łacińskich o rzeczach ostatecznych.

Str. 595—604: Wykład Ojczenaszu według Tomasza z Akwinu i Ojców Kościoła.

Str. 604—608: »... sti patris Bernhardi super Ave Maria*.

Nasamym końcu kilka polskich słów: »Tako day bog... Godlo Crassne. Trasska«.

MS. 4. Kodeks z r. 1463 papierowy, 21,5 cm. × 15,5 cm., jedną ręką pisany, stron 358.

Oprawa: resztki desek oblepionych czerwoną skórą.

Tytuł: (Epitome secundae secundae Summae s. Thomae Aquinatis).

Początek: »Tabula per alphabetum secunde secunde partis sancti thome de aquino in qua sunt omnes articulorum conclusiones« (str. 3—45). Na końcu tego rejestru: »Explicit tabula sancti thome super 2^{am} 2^e per manus fratris N. Weyshenczil de conventu Vratislaviensi laudetur sanctus bartholomeus ap*«.

Następuje krótkie podanie treści dzieła św. Tomasza według quacstiones i articuli Summy. Artykuły niektóre wcale nie uwzględnione. — Na końcu kodeksu (str. 35): »Scriptum per me fratrem Nicolaum Weyshenczil lectorem arcium in conventu poznaniensi xii kalendas octobris Anno domini millesimo cccc lxiij. et sic est finis huius libri 2^e 2^e omniun articulorum conclusiones dominus sit etc.«

Dolny róg pierwszych dwóch kart zniszczony; w całym kodeksie duże plamy od wilgoci.

- MS. 5. **Kodeks w. XV. (przed 1466) papierowy, 29 cm. × 21,5 cm., jedną ręką pisany, stron 590.**

Oprawy niema.

Tytuł: »Repertorium«.

Jestto encyklopedia prawnicza. Braknie początku i końca, a także w środku kilku kart. Zaczyna się od słowa »Actor«, a urywa na »Titulus«.

Na samym końcu kodeksu pozostał skrawek pergaminu z zapiską:
*»liber iste repertorij quod dicitur absente / cum libro clementinarum
 in assessoribus satis ante nigra circumductis / emtus est per magistrum
 paulum puczek // pro duodecim florenis hungaricalibus / tunc in valore
 unius.... sexagene cum uno gr. vel duobus / anno domini m cccc l xvi
 die sexta mensis februarii.... ipso die sancte dorothee... in lapidea
 ducum mazovie // licenciatum decretorum //*

Na str. 1 podpisano ręką w. XVIII: »...catalogo librorum seminarii ecclesiae metropolitanae gnesnensis Congregationis Missionis«.

- MS. 6. **Kodeks z r. 1468 papierowy, 31,5 cm. × 21,5 cm., jedną ręką pisany, stron 728.**

Oprawy niema.

Tytuł: »Prima secundae s. Thomae Aquinatis«.

Kodeks ten jest pisany starannie i ozdobnie; brzegi trochę ucierpiały wskutek wilgoci, szczególnie ostatnie karty. Na str. 1 podpisano ręką w. XVII: »Ex libris Fratrum B. M. V. de Paradiso Ord. Cisterciensis«.

Na końcu tekstu: »Et sic est finis. Deo gracios Anno Dni 1468 in die... lectum anno domini 1500 finitum in die coene dni«.

Po rejestrze (str. 716—725) dopisano po niemiecku ręką znacznie późniejszą cały szereg pytań katechizmowych (str. 725—728) ułożonych według sumy św. Tomasza.

- MS. 7. **Kodeks z r. 1482 papierowy, 20,5 cm. × 15,5 cm., jedną ręką pisany, stron 546.**

Oprawa: deski obciągnięte skórą brunatną z wyciskami różnych stempli.

Tytuł: »Sermones ardui in dominicas ac festa.«

Jestto zbiór kazań łacińskich na poszczególne niedziele i święta. Kazania idą począwszy od I. niedzieli adwentu porządkiem niedziel aż do quinquagesima. Potem (str. 145) jeszcze raz »Sermones dominicales per adventum« i wreszcie (str. 173): »Secuntur alij Sermones per adventum.«

Str. 236 na boku: »Istum sermonem predicabis deo volente anno futuro 1483.« A zatem kodeks napisany r. 1482. Na brzegu dość często

noty kaznodziei n. p. »Serva pro themate ad annum futurum cum materia sequentis« (str. 21) albo: »alius sermo potest formari« (str. 125).

Na okładce: »Propria manus dni Samuelis testatus pro fratribus in paradiso Orate deum pro eo.« Str. 3 u dołu, ręką znacznie późniejszą: Ex libris Frum... de Paradiso ordl...«

W oprawie z obu stron pergaminowe karty wyjęte z mszahu.

Dolny róg kodeksu znacznie uszkodzony wilgocią.

MS. 8. **Kodeks z r. 1490/91 papierowy, 28,5 cm. × 21 cm., jedną ręką pisany, rękopisu kart 36.**

Oprawa: deski obcignięte zniszczoną skórą brunatną.

Tytuł: »Quaestiones super universalibus Scoti.«

Jestto zbiór traktatów treści filozoficznej różnych autorów, pisanych w r. 1490 i 1491 w Zgorzelicach przez franciszkanina Walentego Bulmana.

1. K. 1—14. Zaczyna się: »Pro brevi introductione librorum naturalium phisicorum...« Na końcu: »Explicit parvulus phisicorum scriptum per frem Valentinum Bulman anno 1490. In die nativitatıs virginis gloriose. In Goerlitz.«

2. K. 15—20. Na końcu: »Explicit lynconiensis expositio super 8 libros phisicorum Aristotelis per frem Valentinum Bulman tempore sui studij phic anno In Görlitz 1490.« (Lincolniensis = Robert Grosseteste, biskup z Lincoln, 1235—1253; pisał między innemi komentarze do Arystotelesa. Kirchenlexikon² V 1292—1299).

3. K. 21—27. »Nicolaus dorbelli super libros de anima aristotelis«. Na końcu: »Explicit lectura peroptima secundum mentem Scoti Nicolai dorbelli super libros de anima. Anno salutis 1491. Scripta per frem Valentinum Bulman. studij sui phic... In Görlitz.« (Dorbelli = Mikołaj de Orbellis, skotysta, żył w połowie XV w. ob. Kirchenlexikon² IX 970—972.)

4. K. 27 odwr. i 28. Na końcu: »Finiunt formalitates Johannis Scoti doctoris subtilissimi.«

5. K. 28 odwr.—33. Na końcu: »Expliciunt formalitates Rdi pris fris Nicolai Iachman sacre theologie professoris necnon frum minorum alme provincie Saxonie ministri... pro quo Deus in excelsis sit benedictus. Scripte per frem Valentinum Bulman de Zwickaviensi conventu a. 1491.«

6. K. 33 odwr. —36. Na końcu: »Formalitates magistri Stefani Brulefer ordl. min. regentis studij finiunt feliciter. In octava die nativitatıs virginis marie per frem Valentinum Bulman studentem in Görlitz tum temporis a. d. 1491. Sit Deus benedictus.«

(Stefan Brulefer † 1499; napisał: Tractatus de formalitatibus ad mentem Scotii... ob. Kirchenlexikon² II 1355—1356).

Rękopis ten oprawiono razem z trzema drukami XV w. a mianowicie:

a) Clarissimi doctoris subtilis Joannis Scoti questiones super universalibus porphyrii ac praedicamentorum et periermenias Aristotelis. Quibus sui discipuli Antonii Andree questiones sex principiorum connectuntur Commentum magistri Joannis Anglici ord. min. super questionibus de universalibus doctoris subtilis videlicet Joannis Scoti. Venetiis 1483.

b) Expositio clarissimi philosophi Bactani Thienensis super libros de anima Aristotelis... Vicentia 1486.

c) Questio de sensu agente disputata per Bactanum de Thienensis.. Expositio super libro de substantia orbis Joannis de Bandano.... Vicentie 1486.

Początek pierwszego druku zdobi ręcznie malowany inicjał. Wewnątrz inicjału dopisano:

»Fr. Matthaeus... Ord. Praed. Conv. Posn. a D^{no} Dąbrowa... et notario Grodzisciensi pro strenu obtinuit A. D. 1613«; u dołu tej samej strony: »idem fr. Mathaeus Conventui suo nativo adhuc vivens dedit mppa« u góry: »Conv. Posn. s. Dominici ord. fr. praed.«

W oprawę wszyto pergaminowy manuskrypt treści również filozoficznej: ustęp z dyalektyki scholastycznej o predyamentach i kategoriach.

MS. 9. **Kodeks w. XV papierowy, 30,5 cm. × 21,5 cm., jedną ręką pisany, stron 602.**

Oprawy niema.

Tytuł: (Durandus — Mikołaj z Błonia).

1. Durandi Rationale divinorum officiorum (str. 1—374). Braknie początku; tytuł można odczytać na górnym brzegu kodeksu.

2. Nicolai de Blonye tractatus de administrandis rite ecclesiasticis sacramentis de celebrandis sacrae missae sollemnys et censuris ecclesiasticis Canonice observandis.

Tytuł ten jest wyjęty z przedmowy do niniejszego traktatu (str. 377 kolumna 1. w. 13 od dołu).

Manuskrypt od połowy wilgocią nadpsuty, a ostatnie karty zniszczone.

MS. 10. **Kodeks w. XV papierowy, 30,5 cm. × 20 cm., kilku rękami pisany, stron 708.**

Oprawa: deski obciążnięte szarą skórą; zniszczona.

Tytuł: »Liber antiqui predicatoris in Crossen.«

Kodeks ten składa się z 3 części, dających się rozróżnić odmiennymi znakami wodnemi i charakterem pisma.

1. Pierwsza i druga część zawierają kazania łacińskie. Początek: »Prologus sermonum de adventu Domini. Exsurge a mortuis et illuminabit te.....«

W drugiej części wiele kazań o Matce Boskiej.

2. Trzecia część: »Incipit glossa X^{em} preceptorum edita a fre Hynrico de Frimaria ordinis predicatorum.«

(Henryk de Vimaria, Augustyanin, żył w XIV w. Z wielkiej liczby jego traktatów mało dotychczas drukowano, a niektóre z nich pod obcym nazwiskiem. *Kirchenlexikon* ² V 1703.)

Następują kazania na poświęcenie kościoła i św. Stefan. Potem: »*Registrum super libros Boetii de consolatione.*« Nakoniec jeszcze kilka kazań.

Kodeks jest w dolnej części zniszczony wilgocią.

MS. 11. Kodeks w. XV papierowy, 30 cm. × 21 cm, jedną ręką pisany, rękopisu stron 70.

Oprawa: deski obciągnięte skórą brunatną z wyciskami.

Tytuł: (Varia).

W środku kodeksu po kilku drukach XV w. znajduje się rękopis zawierający:

1. Str. 1—8: Kilka ustępów wyjętych z prawa kanonicznego. Początek: »*Sacrosancte romane ecclesie...*« niżej, na tej samej stronie: »*De summa trinitate et fide catholica*«, następnie: »*De constitutionibus*«, Str. 2: »*Ex Clementinis de summa trinitate et fide catholica*«. Na końcu regestr tytułów *Corporis juris*.

2. Str. 9—61: »*Sermo ad Clerum in synodo Tridentina habitus per frem Johannem de Capistrano ord. min. a. d. 1439 de mense aprili recitatus*«. Na końcu: »*Explicit Speculum clericorum*«.

3. Str. 62—67: »[*Sigismundus rex etc. ad perpetuam rei memoriam sublimitatis imperialis gloriam...*« ponad tekstem: »*Sigismundina lex clangit ut aurea nota...*« Koniec: »*necnon sub indignationem dei omnipotentis et timorem sue ultionis eterne. Datum etc.*«

4. Str. 68—70: Zbiór rad i wskazówek: »*Rectoribus pacis observationem victualium procuracionem condecemtem prolacionem justicie observationem...*«

Następuje druk: *Aureum opus de ente et essentia divi Thome aquinatis cum commentariis fris Thome Caietani...* Impresum per Otinum Papiensem. A. d. 1496.

Na okładce późniejszą ręką: »*Pro Bibliotheca Conventus Posnaniensis Ordinis Praedicatorum.*«

MS. 12. Kodeks w. XV papierowy, 20,5 cm. × 14,5 cm., jedną ręką pisany, rękopisu stron 52.

Oprawa: deski obciągnięte skórą brunatną.

Tytuł: (Varia).

1. »*Modus epistolandi brevis et utilis per frem Willhelmum sa-phonensem ord. min. editum*« poprzedzony krótką przedmową zaczynający się od słów: »[*T]estante philosophorum summo aristotele principe in primo metaphysisorum sic dicente Omnes homines...*« (str. 1—26).

2. Treść *Corporis iuris canonici*, ujęta przeważnie w heksametry. Początek: »Item vero quod primus liber parcialis decretalium tractat de poenis ecclesiasticis.«

Na tej samej stronie u dołu: »Qui tituli ponuntur etiam metricae.«
Tituli primi [P]Rima suprema fides statuit... (str. 27—52).

Rękopis ten oprawiono z dwoma drukami w. XV; a mianowicie:

a) *Confessionale domini Anthonini archiepiscopi Florentini*. Argentine 1488.

b) *Interrogatorium sive confessionale per ven. fr. Bartholomeum de chalmis de mediolano ord. min. compositum in loco sancte marie de angelis apud mediolanum*..

MS. 13. **Kodeks w. XV pergaminowy i papierowy, 20,5 cm. × 14 cm., jedną ręką pisany, stron 368.**

Oprawy niema.

Tytuł: (»Summula de summa Raymundi.«)

Tekst kodeksu niniejszego zgadza się prawie dosłownie, chociaż nie wszędzie z dziełkiem znanem p. t. »Summula Raymundi« albo »Summula pauperum« (porównaj wydanie: per.. Joannem Knobloch 1518, Biblioteka sem. gnieźn. R. 387).

Braknie kilka kart pierwszego arkusza, pierwsza strona bardzo zatarta.

Z trudem można odczytać początek: »Omnem scientiam et doctrinam sacra scriptura transcendit.«

Braknie również końca; tekst urywa się w środku ustępu: [»Cetera comitto... Hic auctor determinat de (porównaj fol. 136 odw. cytowanego druku)] peccatis enormibus quae possunt contingere inter homines... «

Pierwsza i ostatnia karta każdego arkusza jest pergaminowa, reszta pisana na papierze.

MS. 14. **Kodeks w. XV papierowy, 21,5 cm. × 15,5 cm., kilku rękami pisany, stron 700.**

Oprawa: deski obciążone brązową skórą, zamek mosiężny.

Tytuł: (Varia).

Jestto zbiór różnych traktatów i zapisek przeważnie treści ascetycznej.

Miedzy innemi drobnemi rzeczami obejmuje niniejszy rękopis:

1. »Zophilogium cuius finis est amare scientias et virtutes (kart LXXV + 3).

2. »Scriptum Humberti super regulam beati Augustini (kart CXIII).

3. »Manuale Augustini.«

4. Pod koniec kodeksu znajduje się traktat treści filozoficznej (kart LXVIII).

Większe traktaty zawarte w tym kodeksie mają starą paginację, podczas gdy inne zapiski jej nie miały.

MS. 15. Kodeks w. XV papierowy, 29,5 cm. \times 22,5 cm., jedną ręką pisany, stron 240.

Oprawy niema.

Tytuł: (Expositio evangeliorum.)

Objaśnienia ewangelii św. Mateusza zachowały się tylko 3 karty i jedna św. Jana. Wykład św. Łukasza jest prawie cały z wyjątkiem początku, gdzie miejscami kart brakuje aż do rozdziału VIII. Końce wykładu ewangelii św. Łukasza: »Et qui est alpha et omega, principium et finis ideo omnes operationes nostras debemus in oratione inchoare et in dominica laude terminare. Cum ergo hic presentis evangelii sit finis dominum deuote laudemus qui est unus in substantia et trinus in personis amen.«

MS. 16. Kodeks w. XV papierowy, 21 cm. \times 15 cm., kilku rękami pisany, stron 404.

Oprawa: deski obciągnięte szarą skórą.

Tytuł: (Compilacio quatuor librorum sententiarum.)

1. Str. 1—23: Wierszowana kompilacja; na końcu: »Expliciunt quatuor libri sententiarum metricè compilati«.

2. Str. 25—184 i 205—402: Wyciągi i wypisy z 4 ksiąg sentencyi Lombarda, ułożone bez bliżej określić się dającego porządku. Na końcu każdego ustępu przytacza zwykle kompilator miejsce (księgę, dystynkcyę, artykuł) z którego zaczerpnął treść następnego ustępu.

Na str. 179 przy końcu rozdziału: »finis compilacionis 3. libri sententiarum Sequitur questio circa secundum.« Str. 392: »est finis questionum quarti libri sententiarum. Incipiunt ... primi libri sententiarum...«

3. Str. 185—191 (inną ręką i innym atramentem): »Iste questiones correspondent summe raymundi. Queritur utrum sacramenta sint VII tantum...« (Str. 192—204 niezapisane, od str. 205 dalszy ciąg poprzedniej kompilacji).

MS. 17. Kodeks w. XV papierowy, 15 cm. \times 10,5 cm., jedną ręką pisany, stron 600.

Oprawa: pergamin częściowo tylko zachowany, na grzbiecie naszyty skórą.

Tytuł: (Tractatus grammatici).

Na str. 3 podpisano późniejszą ręką (w. XVII): »Ex libris Fratrum B. M. V. de Parad[iso] Ord. Cisterciensium.«

Poszczególne traktaty nie mają tytułów. Rozeznać je tylko można po formułach zakończenia lub po opuszczeniu kilku wolnych stron. W ten sposób wyróżnia się sześć części.

1. Str. 3—226. Początek: »Ex quo ignoratis principiis necesse est artem ignorare, cum ars super ea fundatur...« Na str. 110 groteska piórem narysowana. Koniec: »Et sic est finis laudetur deus.«

2. Str. 227—302. Początek: »Dubitatur primo de congruitate illius orationis: mea et imperatoris interest castam vitam ducere.« Str. 228—231: schematy w kształcie drzewa. Koniec: »...et cum omnibus angelis ceterisque cum eo regnantibus sit laudatus in secula seculorum amen.«

3. Str. 303—317. Początek: »Utrum adverbium debet poni iuxta...«

Koniec: »....tunc reguntur.«

4. Str. 321—336. Początek: »Utrum verba substantiva vel (dotyąd rubryka). Quaeritur utrum verba substantiva vel verba...«

Koniec: »...sum implicite ut aliqui volunt ut sum in scolis sum cus (?) in stalis.«

5. Str. 345—566. Początek: »Circa initium...«

Koniec: »...cum omnibus conregnantibus sit benedictus in secula seculorum amen.«

6. Str. 569—600. Część ta pisana jest większymi głoskami i staranniej, tu i owdzie zaopatrzona w glosy interlinearne. Początek: »[H]Abito de modis sequendi parcium oracionis sub ratione(?) quatenus sunt principium formale parcium oracionis sermonis secundum quod pertinent ad ethycam. Consequenter dicamus de ipsis prout sunt...«

Ostatnia karta zniszczona.

MS. 18. Kodeks w. XV i XVI papierowy, 20 cm. × 14,5 cm., kilkoma rękami pisany, rękopisu stron 14.

Oprawa: deski obciążone brunatną skórą. Przednia część oprawy prawie zupełnie zniszczona.

Tytuł: (Varia.)

Kodeks zawiera:

1. »Dolores sanctissime V. Marie« (str. 2—6). Całe po polsku. Na pierwszej karcie całej księgi dopisek: »Na końcu jest po polsku siedm boleści Matki Boskiej z 15 wieku«.

2. (Vita s. Alexii) str. 7—13. Początek: »Alexius filius Eufemiani viri nobilissimi...«, koniec: »Obyt autem anno domini CCXXVIII«. Na końcu dopisano kilka wierszy późniejszą ręką:

»Celum erat vacuum quatuor vicibus

Primo quando filius dei est natus

Secundo...«

3. »Rogamus te Domine Deus noster...« z nutami.

To wszystko na końcu kodeksu. Przedtem są następujące druki:

a) W pierwszym braku całego pierwszego arkusza; na końcu: »Explicit passio Jesu Christi secundum quatuor euangelistas«.

b) »Egregii magneque doctrine sacrorum eloquiorum interpretis perutilis passio siue sermo popularis pro libitu uolentium meritorie in diebus parescentes uacare predicationi eleganter exaratus feliciter incipit«, — na końcu: »Sermones tres de passione domini finiunt. Impressi Argentine Anno dei MCCCCXCXVI. Finiti quinta feria post festum sancte Dorothee«.

c) Anselmi deuotissimi de passione Jesu cristi querentis et gloriosissime beate Marie Virginis respondentis dyalogus incipit feliciter«; na końcu: »Finis dialogi Anselmi de passione iesu christi et beate Marie virginis«.

d) »Tractatus beati Bernardi de planctu beate marie virginis«; na końcu: »Explicit tractatus beati Bernhardi de planctu Marie virginis«.

MS. 19. **Kodeks** około r. 1500, papierowy, 29 cm. × 21 cm., jedną ręką pisany, kart 264.

Oprawa: deski obciągnięte białą skórą.

Tytuł: (Sermones.)

Na początku 1. karta pergaminowa próżna i druga papierowa z późniejszym napisem:

»Thomas decurionis.«

Tekst kazań pisany gotyckim charakterem w dwóch kolumnach.

Zaczyna się: »Vas electionis est mihi iste, ut portat nomen meum coram regibus et principibus. Act. X. Licet dominus dixit hec verba ad ananiam postquam paulum conuertisset potuit tamen ea dicere ad angelum sacerdotem dum in utero matris conciperetur...«

Na dole tej strony późniejszą ręką: Ex libris fratrum B. M. Virginis de Paradiso.

Karta 27 odwr.: »Incipit tractatus magistri hynrici de hassia. Tibi dabo claves regni celorum...« (Ob. Kirchenlexikon ² V 1710. Heinrich von Hessen der Jüngere napisał rozprawę p. t.: Tractatus ad eruditionem confessorum zaczynającą się od tych słów.) Traktat kończy się na k. 38 odwr.

Zresztą kodeks zawiera homilie, objaśniające tekst lekcji i ewangelii.

Karta 264 odwr. u spodu: in paradiso monasterio 1522.

Ostatnia karta pergaminowa wyjęta z jakiejś księgi liturgicznej.

MS. 20. **Kodeks** około r. 1500, papierowy, 29 cm. × 21 cm., jedną ręką pisany, rękopisu stron 121.

Oprawa: deski obciągnięte skórą brunatną.

Tytuł: (S. Augustini et s. Chrysostomi opuscula.)

1. »Incipit speculum peccatorum editum a beato Augustino.«

2. »Incipit libellus beati Augustini de fuga mulierum.«

3. »Incipit tractatus de continentia.«

4. »Incipit liber Johannis Crisostomi de opere imperfecto.«

Rękopis ten oprawiono razem z drukiem:

»Reverendissimi cardinalis tituli s. Sixti domini Johannis de Tur-recremata: expositio brevis et utilis super toto psalterio Argentine... 1482.«

W oprawę wszyta pergaminowa karta z następującym napisem na odwrotnej stronie: »Littera (?) diuisorie Anne ad Straczkowa super Ravam Civitatem.« W tekście zachodzą następujące nazwiska: »Generosa domina Margaretha consors strenui domini Borkonis de Ossecz...« »domus Rothasch,« »Dobrogostius cum Anna conthorali ipsius,« »villa Chromecz,« »totalis hereditas Boguschin.« Złaje się z w. XIV.

MS. 21. **Kodeks z r. 1502 papierowy, 15,5 cm. × 11 cm., jedną ręką pisany, stron 203.**

Oprawa: deski obciążnięte pergaminem z wyciskami.

Tytuł: »Tractatus sancti Tome De professione monachorum. — Regula sancti Benedicti Abbatis«.

Miedzy 1. a 2. częścią rękopisu kilka wolnych kartek; na ostatniej z nich (str. 19) czterowiersz na cześć św. Benedykta.

Na końcu (str. 203): »Explicit Regula sancti Benedicti patris et patriarche nostri; per manus fratris Petri Crobyensis Mathiadis; feria secunda infra Octavas Epiphaniarum.

Finis in cella; inter gelu grandiaque procella. 1502«.

Pisane kolorem czarnym i czerwonym bardzo starannie.

Oprawione z drukiem:

»Resolutorium dubiorum circa celebrationem misse occurrentium: per Johannem Froben de Hammelburg Basilee impressi... 1492«.

Na str. 38 rękopisu u dołu: »Ego frater Petrus promisi coram Deo et Jesu Christo atque omnibus sanctis eius stabilitatem et conversionem morum meorum et obedienciam Abbati meo Thome quantum fragilitas mea permittit, secundum regulam sancti Benedicti Abbatis domini 1481 in die Conceptionis gloriosissime Virginis Marie«.

MS. 22. **Kodeks z lat 1510—1519 papierowy, 22 cm. × 16,5 cm., jedną ręką pisany, kart 486.**

Oprawa: deski obciążnięte szarą skórą z wyciskami.

Tytuł: (Sermones Dominicani.)

Na początku: »Anno domini 1510 in festo omnium sanctorum in cepi predicare in conventu posnaniensi Et eodem in cepi annotare omnes sermones tam de tempore quam de sanctis....« — Następuje zbiór kazań, poczynawszy od uroczystości Wszystkich Świętych r. 1510 aż do święta Matki Boskiej Oczyszczenia r. 1519. Niema kazań na wszystkie niedziele i święta, lecz wszędzie zaznaczył kaznodzieja z jakich powodów kazanie opuścił. Bardzo wiele z tych notatek rzuca światło na postać autora kazań oraz na jego kilkoletnią działalność; również nie

braknie przyczynków do historii zakonu kaznodziejskiego w Polsce, a mianowicie do dziejów konwentu poznańskiego. — Kazania pierwszych roczników są mało wykończone, są to zwykłe krótkie szkice i spisy źródeł, z których należy czerpać materiał. Późniejsze kazania są znacznie dłuższe i staranniej opracowane.

MS. 23. Kodeks z r. 1536 (1539) papierowy, 16 cm. × 10,5 cm., kilku rękami pisany, stron 244.

Oprawa: tektura obciągnięta brunatną skórą z wyciśniętym za pomocą stempla napisem:

Tytuł: »Codex Andree M. D. XXX. VI. [=1536]«.

Str. 1—4: »Doctrina (sic) d Ambrosij de vita perfecta volencium Deo servire. Dilcte fili, dilige lacrimas...«

Str. 11: »De baptismo«. Str. 26: »De famellarum (sic) baptismo. Ordo ad baptizandas femellas«. Str. 35: »Ordo ad baptizandum plures pueros simul utriusque sexus tam masculos quam femellas«. Str. 44: »Incipit ordo brevis ad baptizandum infirmum puerum«. Str. 46: »Benedictio fontis in necessitate«. Str. 47: »De introductione mulieris post partum«. Str. 51: »Ordo benedictionis post partum in domo«. Str. 52: »Introductio mulieris post copulam«. Str. 55: »Ordo ad communicandum infirmum«. Str. 56: »Ordo ad visitandos infirmo[s] cum oleo sacro« (w tem na str. 57 litania do Wszystkich Świętych i na str. 63 formuła rozgrzeszenia). Str. 70: »Ordo ad sepeliendum mortuum, qui vulgo dicitur conductus«. Str. 76: »Benedictiones avene et seminum in festo s. Stephani«. Str. 80: »Benedictio vini et cerevisie in festo s. Joannis ev.« Str. 85: »Benedictio auri mirre et thuris in festo trium regum«. Str. 88: »Benedictio nove domus«. Str. 91: »Forma absolvendi excommunicatum ab excommunicatione«. Str. 94: »Forma sepeliendi excommunicatum dum debet absolvi est ista«. Str. 96: »Modus reconciliationis lotorum vestium sacrarum«. Str. 98: »Benedictio avium quando infirmantur«. Str. 99: »Benedictio salis pro ovibus«. Str. 100—111: »Benedictiones ciborum tempore pascali (carnium, panis, laridi, casei, ovorum, avium, butirri, lactis et mellis, salis, pomorum, cerevisie, vini, piscium, ad omnia ibi posita)«. Str. 112: »Benedictio salis et aque singulis dominicis«. Str. 121: »Exorcisa sal si non habes ad pueros«.

Str. 124—126: »Item tempore quadregessime Le[ctiones]. 1. Domine ne des alienis honorem tuum...« (Jestto 8 krótkich lekcji, po każdej z nich umieszczony początek responsoryum z officium defunctorum. Wszystko, jak się zdaje, część nabożeństwa żałobnego.)

Str. 127—183: »Sequuntur vespere et vigilie mortuorum«.

Str. 185: »Psalmus [37]. Domine ne in furore tuo arguas me...«

Str. 189: »A K 1539. Incipiuntur canones poenitentiales secundum processum venerandi patris Astexani [ob. Kirchenlexikon² I 1523] ordinis minorum per varios casus expressi atque in tractatulum breviter collecti«.

Str. 202: »Benedictio et consecratio auri thuris et myrrhe« (odmienna od formuły na str. 85). Str. 215: »swyeczy amen. Quos Deus conjunxit...« Jestto koniec rytu sakramentu małżeństwa, przedtem 2 karty wycięte. Str. 217: Koniec składu apostolskiego po polsku, do użytku przy chrzcie św. Str. 219—224: Ryt sakramentu małżeństwa, który brzmi, jak następuje:¹⁾

(Str. 219:) De matrimonio contra[hendo].

pytham czyebye boza mocza, panny mariey mocza, wsythkyl swyathyh mocza: yako tobye dzyeya?

N. pytham czyebye boza mocza, panny mariey mocza, wsythkych swyathyh mocza: yeslys thu dlathego przyszeti na to nyesczye swyethe, ysehy przyial stadlo swyethe (str. 220:) malzenskye?

pytham czyebye: yeslysz thy nye slubyl zadney ynszey, yeno N. wedle syebye stoyaczey nyeslubył thakyesz thes?

pytham czyebye bosa...: yesly thoby N. wedle czyebye stoyacza myla?

Tunc dentur eis anulli vel sarta. (Str. 221:) Accipe anullum vel sertum in fidei signaculum, ut sponsus uel sponsa voceris per cristum dominum nostrum.

N. wydzysz N. wedle szybye stoyacza, yeslyby pan bog przepuszczyl na nye nyktora nyemocz, yako slepothe, chromote albo ktorakolwy nyemocz, slubuyesz a chowacz do smyerchy? slubuye.

(Str. 222:) Tandem sacerdos manus dextras utriusque componendo et stola subsequi dicendo sic:

ya N. byerze sybye N. za moye wlaszna zone, ktorey slubuye do smyerchy moyey nye opuszczysz, thako my bog pomos y wszyszczy swyeczy Amen.

(Str. 223:) Quos deus coniunxit, homo non separet, matrimonium per uos contractum ego confirmo. In nomine patris... Oremus. Respice quesumus domine super hos famulos tuos, ut propositum, quod te inspirante receperunt, te gubernante custodiant per cristum dominum.

Str. 226—231: Pytania zadawane przez kapłana choremu; po polsku. Str. 232: »Absolutio excommunicati«. Str. 239—244: »Benedictio contra veneficia cervisie. Inprimis debet sacerdos legere misam de transfiguracione. Pothym ma ycz wszawszy stule do statkow pywnych thy szlova movyacz nath onyny: Jesus nazarenus sztrączył pan bok zlego ducha...« Odtąd do końca po polsku.²⁾

Agenda ta w głównej części jest skróceniem agendy poznańskiej. (Lipsk 1533; naszej biblioteki seminaryjnej H. 464. Ob. Encyklopedja kościelna XXIV 4.) — Dodane są następne partye:

- 1) Fragment z św. Ambrożego (str. 1—4).
- 2) Officium defunctorum (str. 127—183), niezawodnie z brewiarza.
- 3) Canones penitentiales etc. (str. 189—196).
- 4) Ryt małżeństwa i pytania polskie przy chrzcie i zaopatrzeniu chorych (str. 215—231). Polskie ustępy są częścią tłumaczeniem łacińskiego tekstu agendy drukowanej z r. 1533, częścią samodzielnem spisaniem istniejącej praktyki. Nie są identyczne z polskim tekstem drukowanej agendy krakowskiej z r. 1514 (ob. Encyklopedja kościelna I 73).
- 5) Polska benedykcya przeciw zaczarowaniu piwa (str. 239—144).

1) Interpunkcyę, której w oryginale prawie wcale niema, tu dodano.

2) W tym ustępie użyto, choć jeszcze niestale, znaków dźwięków nosowych q i ę.

MS. 24.

Kodeks pierwszej połowy w. XVI, papierowy, $21 \times 14,5$ cm., jedną ręką pisany, rękopisu stron 144.

Oprawa: deski obciągnięte czarną skórą.

Tytuł: (Liber cancellariae episcopalis Ioannis Karnkowski).

Rękopis niniejszy (str. 5—140) zawiera 85 formularzy do różnych aktów jurysdykcji biskupiej; jako wzorów użyto autentycznych dokumentów wydanych po większej części w kancelarii biskupa przemyskiego Jana Karnkowskiego (1527—1531). Oprócz tego znajdują się w tym zbiorze odpisy kilku dokumentów dotyczących tegoż Karnkowskiego, zanim został biskupem przemyskim. Umieszczono tutaj nadto kilka aktów jurysdykcyjnych Piotra Tomickiego, biskupa krakowskiego. -- W formularzach nr. 1 (str. 7) i nr. 2 (str. 10) poczyniono nieco później, prawdopodobnie w latach 1531—1538, kiedy Jan Karnkowski zasiadał na biskupstwie kujawskim (ob. *Fjalek* Ustalenie chronologii biskupów włocławskich. Kraków 1894. Str. 67), małe zmiany odnośnie do stosunków tej dycezyi.

Księgę tę sporządzono więc jak się zdaje do użytku kancelarii biskupiej Jana Karnkowskiego, do czego on sam materiału dostarczył, jak świadczą odpisy dokumentów dotyczących jego osoby. Napisano ją prawdopodobnie przed r. 1531 t. j. kiedy jeszcze rządził dycezyą przemyską, najpierw dla tego, że niema ani jednego aktu zarządzania dycezyą kujawską, a następnie, że umieszczono w niej dwa formularze (nr. 27 i nr. 28; str. 58—61): »Processus contra paganos Turcos«, »Alter processus contra paganos«, potrzebne w dycezyi przemyskiej, a zbyteczne na Kujawach. Księgę tę przywieziono później (r. 1531) do dycezyi kujawskiej tak samo dla kancelarii Karnkowskiego; dowodzą tego zmiany w formularzach nr. 1 i nr. 2.

Ostatnie strony (141—143), później dodane, mieszczą dwa kontrakty z r. 1549.

Pierwsze dwie karty zawierają:

1) akt sądowy bez podania dnia i roku (str. 1—3), pisany tą samą ręką co reszta manuskryptu,

2) tabelę p. t.: »Taxa processuum« (str. 3—4).

W tym kodeksie znajdują się (między str. 4 a str. 5 rękopisu) także następujące druki:

a) »Regule ordinationes et constitutiones Cancellarie Sanctissimi dni nostri dni Innocentii divina providentia pape VIII. scripte et correcte in Cancellaria apostolica.« — 1485.

b) »Formulare instrumentorum« Colonie 1495.

Na wewnętrznej stronie okładki: »Caspar Phalowski possidet 1581.« Następnie tabela zamiany talarów różnego stempla na grosze.

Na 1. stronie druku u dołu: »Iacobi Charuinii Canonici et Conventus S. Francisci Gnesnensis.«

Następnych 16 rękopisów (MS. 25—40) tworzy jedną całość. Pisane są wszystkie, z wyjątkiem małych partyi w niektórych kodeksach, ręką Tomasza ze Zbrodzewa. MS. 25 zawiera cykle cudzych kazań, spisanych przez Tomasza, MS. 26—39 zbiór kazań po większej części przez niego nietylko spisanych, lecz i ułożonych, MS. 40 zapas formularzy zebranych i spisanych przez tego samego. Pisarz w różnych miejscach podał króciutkie wiadomości o sobie, które tu razem notujemy.

Znamy zatem imię i pochodzenie pisarza: Tomasz ze Zbrodzewa¹⁾ (MS. 25, 712; MS. 30, okładka. 165. 863; MS. 33, 53; MS. 34, okł.; MS. 35, okł. 505; MS. 37, 243. 419. 517. 661; MS. 38, okł. 75. 235. 401. 447. 473. 572). Dawał on sobie chętnie przydomek: »mnich łysy« (MS. 25, 712; MS. 30. 42. 165; MS. 31, okł.; MS. 33, 53; MS. 36, okł. 25. 339. 467. 667. 731); MS. 37, 137. 305. 347. 419. 439. 517. 573. 605. 637;) i był zakonnikiem w Lubiniu (MS. 30, 42; MS. 35, okł. 505; MS. 36, 25; MS. 38, 75; MS. 37, 305. 419. 517. 573. 605. 637. 661). W latach 1550 (MS. 37, 661) i 1561 (MS. 40, k. 5 odwr.) spotykamy go w godości priora.

¹⁾ W cytatach niniejszego ogólnego przeglądu pism Tomasza ze Zbrodzewa oznaczono każdy kodeks pełną sygnaturą, tj. literami MS. z następującym numerem kodeksu. Po przecinku następuje liczba strony. Jeżeli z jednego kodeksu zacytowanych jest więcej stron, to liczby ich między sobą są przedzielone kropką. Gdy w jakim kodeksie nie strony lecz karty są liczbowane, oznaczono to literą k. Litery »okł.« oznaczają, że dana notatka znajduje się na okładce czyli oprawie.

Tomasz ze Zbrodzewa miewał liczne kazania, które spisywał po łacinie, rzadko tylko umieszczając w kontekście zwroty polskie, bardzo często zaś interlinearne lub marginesowe glosy polskie, tłumaczące odpowiednie wyrazy łacińskie. Zachowane w obecnym zbiorze kazania przypadają, o ile z notatek wnosić możemy, na lata 1536—1558.

Do ułożenia swych kazań używał Tomasz ze Zbrodzewa sporo źródeł i podręczników, które często, aczkolwiek nie zawsze, wymienia. Zebrawszy te notatki otrzymujemy następujący spis alfabetyczny biblioteki kaznodziejskiej zakonnika lubińskiego:¹⁾

Annales patronorum polonie MS. 35, 505.
Articuli apostolorum MS. 37, 277.
Augustinus, Commentarius MS. 35, 505.
*Beda, Super epistolas Pauli*²⁾ MS. 35, 505.
s. Benedicti regula MS. 37, 1.
*Bertrandus*³⁾ MS. 37, 305; MS. 38, 187. 212.
Bidrmanii thome doctoris eximij in summo pozn. declamatus
(Sermo) MS. 27, 95; MS. 31, 519.
*Biga*⁴⁾ MS. 31, 407. 813. 925.

¹⁾ Z następnych dzieł niejedno bezwątpienia odnajdzie się w bibliotece seminaryjnej gnieźnieńskiej, do której wcielono znaczną część książek klasztoru lubińskiego. Co nam dotychczas już podpadło, wyraziliśmy w dopiskach.

²⁾ W bibliotece naszej L. 448: *Beda Venerabilis, Homiliae aestivales de tempore item de sanctis. Coloniae 1541.* W książce dopisano: »Ex catalogo librorum Monasterii Lubinensis.«

³⁾ W bibliotece naszej R. 393: *Sermones Bertrandi de tempore. Argentine 1501.*

⁴⁾ W bibliotece naszej R. 373: *Sermones de sanctis perutiles a quodam fratre hungaro ordinis minorum de observantia comportati Biga salutis intitulati. Hagenaw 1499.*

- Blomevenna Petrus O. Carth.¹⁾ MS. 31, 155; MS. 38, 147. 425. 447.
 Cassianus Simon, De parabolis Salvatoris MS. 38, 501. 548.
 — Summa predicatorum MS. 26, 635.
 — bez wyszczególnienia dzieła MS. 30, 165; MS. 37, 57. 155. 211
 s. Chrisostomus, Super genesim MS. 36, 596.
 — In psalmos MS. 36, 178.
 — In Mattheum MS. 36, 436; MS. 37, 419. 472.
 — In Ioannem MS. 36, 259; MS. 37, 137. 243.
 — In dicta Pauli MS. 37, 243.
 — super Corinth. Kodeks biblioteki Raczyńskich²⁾ k. 1 odwr.
 — Homilie bez bliższego określenia MS. 36, 53. 125. 563.
 — wogóle bez nazwania dzieła MS. 36, 146. 235. 468. 586;
 MS. 37, 347. 439. 471. 517. 541.
 Clychtonicus MS. 38, 474.
 Clychtoveus MS. 30, 165. 879; MS. 31, 155.
 Commentarius sequenciarum³⁾ MS. 38, 401.
 Dionysii Psalterium MS. 36, 731; MS. 38, 171.
 — Super epistolas Pauli MS. 36, 731.
 — Opera bez bliższego wyszczególnienia MS. 30, 165; MS.
 33, 53. 531; MS. 36, 339; MS. 37, 1. 541. 605; MS. 39,
 k. 17. k. 93. odwr.
 Ephraemus MS. 38, 401. 447.
 Gemma predicantium⁴⁾ MS. 27, 17; MS. 36, 667; MS. 37, 387;
 MS. 38, 572.
 Gorkalis MS. 32, 3.
 s. Gregorius MS. 36, 53.
 Guillelmus Pepin Ord. Praed., Secreta secretorum⁵⁾ MS. 37, 113.
 137. 187. 243. 277; MS. 39, k. 93 odwr.
 Habri MS. 31, 155.
 Haymo. Kodeks biblioteki Raczyńskich²⁾ K. 81.

1) W bibliotece naszej N. 659: Blomevenna Petrus Carthusianus, De bonitate divina, Coloniae 1538. Przed kartą tytułową dopisane: »Emptus sum per... S Brudzewo XX gr[ossis] 1540.«

2) Ob. niżej na str. 32 dopisek po streszczeniu kodeksu MS. 36.

3) W bibliotece naszej R. 100: Liber Sequentiarius cum notabili expositione ... Coloniae 1504.

4) W bibliotece naszej R. 170: Preclarissimum atque diuinum opus quod gemma predicantium nuncupatur ... compositum ... per Nicolaum de Nyse ... Basilee 1516.

5) W bibliotece naszej P. 641: Sermones de aduentu domini instituti de secretis secretorum ... Parisiis 1511.

- s. Hieronymi epistolae MS. 38, 55. 171.
 Hofmeister Ioannes Ord. Heremitarum s. Augustini per utramque Germaniam vicarius generalis, Sermones MS. 37, 419. 517.
 Homiliarium communium doctorum MS. 36, 339.
 Honorius MS. 37, 81.
 Hugo, Super psalterium MS. 36, 25.
 Iacobi Psalterium MS. 29, 447.
 Iacobus de Valencia MS. 36, 25; MS. 37, 573.
 Ioannes Ferus, Super Ionam MS. 39, k. 114. k. 130 odwr.
 — Super Ioannis evangelium MS. 38, 572; MS. 39, k. 160.
 — bez wyszczególnienia dzieła MS. 38, 187. 237. 311. 327. 401. 447. 501. 548. 596.
 Lavacrum consciencie MS. 35, 761.
 Legenda s. Stanislai MS. 33, 337. 369.
 — (hystoria) s. Adalberti MS. 33, 113.
 Leonardus Utinensis¹⁾ MS. 29, 447; MS. 33, 713. 958; MS. 35, 505.
 Liber amici MS. 37, 137. 243.
 Lippius Aurelius MS. 38, 77.
 Lombardus MS. 33, 53.
 Martinus Ord. Praed.²⁾ Sermones MS. 37, 243. 347. 471.
 Meffreth MS. 27, 37. 1125.
 Doctor Michael Wratislaviensis custos ecclesie s. Floriani. Kodeks biblioteki Raczyńskich³⁾ k. 111.
 Nausea⁴⁾ Fridericus MS. 37, 605.
 Nider⁵⁾ MS. 31, 155; MS. 37, 637.
 Reguynions MS. 35, 505.
 Robertus MS. 32, 79.
 Royard MS. 37, 637; MS. 38, 334.
 Rosarius MS. 37, 541.
 Rosetus MS. 36, 121. 339; MS. 37, 517. 605; MS. 38, 287.
 Sequencia sive propria festis⁶⁾ MS. 39, k. 93 odwr.

¹⁾ W bibliotece naszej R. 150: Quadragesimale de legibus anime fidelis simplicis et deuote Magistri Leonardi de utino. Lugduui 1501.

²⁾ Prawdopodobnie Marcin Polak z Opawy, ob. Kirchenlexikon² VIII 934.

³⁾ Ob. niżej na str. 32 dopisek po streszczeniu kodeksu MS. 36.

⁴⁾ Ob. Kirchenlexikon² IX 50—57.

⁵⁾ W bibliotece naszej R. 380: Preceptorium diuine legis venerabilis fratris Iohannis Nider de ordine predicatorum Nuremberge 1490.

⁶⁾ W bibliotece naszej O. 267: Sermones Meffreth alias ortulus regine. Basilee 1488.

Speculum fatuorum Kodeks biblioteki Raczyńskich¹⁾ k. 1 odwr.

Spira Ambrosius MS. 38, 367.

s. *Thomas Aquinas, Super evangelia* MS. 38, 572.

— *Questiones* MS. 37, 277.

— bez wyszczególnienia dzieła MS. 33, 53; MS. 36, 667; MS. 37, 305; MS. 38, 401. 596.

— *Liber Malogranatorum Aquinatis* MS. 37, 1.

Trithemius MS. 29, 447; MS. 36, 25.

Tylmanus Ord. Min., Super Iob MS. 36, 339. 667. 701.

Valentinus (magister) Posnaniensis, Sermones adventuales. Cały tom MS. 25.

Vincencius Lirinensis MS. 27, 32; MS. 33, 531.

Vitellius MS. 36, 53. 718. 731; MS. 37, 81. 381; MS. 38, 596.

Zampegoli de Iarma Antonius Ord. Herem. s. Augustini, Sermones MS. 37, 155. 211.

Zaphirale quoddam MS. 35, 505.

O ile Tomasz w swych kazaniach jest zależny od wzorów, trudno przesądzać bez szczegółowej analizy. Zdaje się jednak, że zależność jest znaczną. Niektóre kazania są tylko skróceniem obcej pracy; na to naprowadza n. p. notatka: »Biga per totum«. Inne znów są złożone z kilku przedkładaek. Pisarz wyraził to zwrotem: »mixtura«.

Kazania swe pisał na luźnych arkuszach; później, w latach 1548 i następnych zebrał je w tomy i kazał oprawić u introligatora w Poznaniu, płacąc za piękną trwałą skórzaną oprawę zwykle 5 do 6 groszy. (Ob. notatki na wewnętrznej stronie oprawy.)

Tomasz wcielił do swego zbioru także niektóre kazania pisane inną ręką i wcześniej, tj. w latach 1498—1504, o ile z dat dołączonych wiemy. Wśród tych części znajdujemy tylko raz nazwę pisarza: Wawrzyniec z Borku. (MS. 34, 830: »Nomen scriptoris Laurencius patria Borek et scripsi anno domini 1502 protunc fui predicator in Oborniki.«)

MS. 25. Kodeks z r. 1540 papierowy, 16 cm. × 11 cm., jedną ręką pisany, stron 712.

Oprawa: deski obciągnięte brunatną skórą z wyciskami,

¹⁾ Ob. niżej na str. 32 dopisek po streszczeniu kodeksu MS. 36.

w środku złotem wytłoczony wizerunek Ukrzyżowanego, w koło alegoryczne figury. Na okładce napis następujący:

Tytuł: »Sermones adventuales P. M[agistri] V[alentini] 1541«.

Tom niniejszy zawiera 3 serye kazań adwentowych:

1. Bez osobnego tytułu 12 kazań adwentowych, rozłożonych na poniedziałki, środy i piątki (str. 11—202).

2. »Sermones in libros Regum tempore adventus sub magistro Valentino Posnaniano incipiunt: producti per manus Thome a Sbrodzevo Lubinensi monacho 1540« (str. 203).

Serya ta zawiera 14 kazań (str. 205—430), na końcu: »opera Thome Sbrodzevo feliciter e....«

3. »Sermones magistri Valentini super Esaïam a nono capitulo usque ad XLII incipiunt, collecti per manus Thome a Sbrodzevo monachi ordinis s. Benedicti professi in Lubin a. d. 1540« (str. 431).

Serya ta obejmuje 16 kazań (str. 433—712), na końcu: Thomas Sbrodzevo mnych lyssy«.

Na wewnętrznej stronie oprawy napis: »Thomas Sbrodzevo mnych. hec scripsit et introligare mandat 1541. thutnarovic . pokrakowsku poradze . pyrwi szaffarze pospolitego skarbu«.

MS. 26. Kodeks z r. 1548¹⁾ papierowy, 16 cm. × 11 cm., kilku rękami pisany, stron 1312.

Oprawa: deski obciągnięte brunatną skórą. — Chrystus zmartwychwstały srebrem wyciśnięty — liczba 15 48 przedzielona obrazkiem; oprócz tego inne jeszcze, ale mniej ozdobne wytłoczenia.

Tytuł: (»Thomae de Zbrodzewo sermones«).

Tom niniejszy obejmuje 77 kazań:

De Trinitate: str. 3. 19. 35. 51. 65. 81. 97 (»et baptismo«) 113. 129. 161.

De sacro Corporis Domini: str. 177. 209. 225. 241. 257. 273. 295. 307. 315. 331. 347. 363. 379.

Dominica infra octavam Corporis Christi: str. 441 (»cum primiciis«) 427. 443 (de missa).

Dominica I post Trinitatis: str. 459. 475. 491. 507. 523. 539. 555. 571.

Dominica II p. Trinitatis: str. 587. 603. 619. 637. 657. 673. 689. 705. 721. 729. 745.

¹⁾ Tylko tę datę znamy z oprawy. Prawdopodobnie jednak kazania tego kodeksu pisane były przez kilka dziesiątek lat, w tym samym okresie, co składniki tomu MS. 27. Szereg niedziel po Zielonych Świątkach rozpoczęty w MS. 26 idzie dalej w MS. 27 i kończy się w MS. 28.

Dominica III p. Trinitatis: str. 753. 769. 785 («cum primiciis») 801. 817. 833. 849. 865. 881. 897. 913. 929 (dominica quarta post pentecostes).

Dominica IV p. Trinitatis: str. 945. 963. 979. 995.

Feria tertia Pentecostes: str. 1009. 1041. 1057. 1089. 1105. 1121. 1129. 1145. 1159. 1197.

Feria secunda Pentecostes: str. 1073. 1175. 1191. 1207. 1227. 1243. 1261. 1279. 1295.

W kodeksie dużo głos polskich, na stronie 1068 krótką modlitwa polska.

MS. 27. Kodeks od r. mniejwięcej 1500—1545 papierowy, 16 cm. × 11 cm., kilku rękami pisany, stron 1258.

Oprawa: tektura obciągnięta skórą brunatną z wyciskami, zaopatrzona w rzemienie do zawiązywania.

Tytuł: («Thomae de Zbrodzewo sermones»).

Tom niniejszy obejmuje kazania na niedziele:

Dominica V post Trinitatis: str. 1. 19. 37. 53. 69. 85. 101. 117.

Dominica VI p. Trinitatis: str. 133. 149. 165. 181. 197. 213. 229. 236. 245.

Dominica VII p. Trinit.: str. 261. 277. 293. 309. 332. 341 («cum celebratione nove misse»). 357. 373. 381. 389. 405.

Dominica VIII p. Trinit.: str. 417. 433. 449. 465. 481 (pierwsze 2 karty zniszczone). 493. 509. 525. 541. 557.

Thema Marie de Nive: str. 537.

Dominica IX p. Trinit.: str. 569. 585. 601. 617. 633 («cum festo s. Laurencii»). 649. 665. 681.

Dominica X p. Trinit.: str. 697. 711. 735 (ostatnia strona tego kazania (767) cała po polsku). 767. 783. 799.

Dominica XI p. Trinit.: str. 815. 831. 847. 863. 888. 903. 919. 935 (cum festo Bartholomei).

Dominica XII p. Trinit.: str. 951. 967. 976. 989. (cum festo Laurencii). 1005.

Dominica XIII p. Trinit.: str. 1021. 1037. 1053. 1065. 1081. 1099 (cum dedicacione). 1117 (d. XIII p. Pentecosten).

Dominica XIV p. Trinit.: str. 1125. 1141. 1149. 1165 (cum festo Ioannis Bapt.). 1181. 1197 (cum festo decollacionis Ioannis). 1213 (dom. XIV p. Pentecosten). 1229. 1245.

Wcześniejszą ręką pisane są strony 405—414.

W kilku miejscach oznaczono czas napisania, i to rok

1545 podany na str. 1097,

1529 lub 1535 lub 1540 na str. 1165. 1197,¹⁾

¹⁾ Nie wpisano tam liczby roku wyraźnie, lecz wynika ona z określenia: Dom. XIV post Trinitatis cum festo decollacionis Ioannis Baptistae. W XVI wieku tylko w latach 1529, 1535 i 1540 niedziela 14. po Trójcy św. czyli 15

1533 lub 1544 na str. 633. 935,¹⁾
1505 lub 1516 na str. 989.²⁾

MS. 28.

Kodeks z r. 1548³⁾ papierowy, 16 cm. × 11 cm., kilku rękami pisany, stron 1158.

Oprawa: drzewo obcignięte skórą brunatną. Na pierwszej okładce srebrem wytłoczony wizerunek Dobrego Pasterza, rok 1548, oprócz tego mnóstwo figur świętych i alegorycznych postaci; resztki zamknięcia.

Tytuł: (Thomae de Zbrodzewo sermones).

Tom niniejszy obejmuje kazania na następujące dni:

Dominica XV. p. Trinitatis: str. 3. 19. 35. 67. 83. 99. 123.

Dominica XVIII p. Trinitatis: str. 107. 441. 463. 479. 495.

Dominica XVI p. Trinitatis: str. 139. 155. 187. 235. 263. 279. 295. 311. 319.

De dedicatione templi: str. 166—186 ciąg dalszy str. 163—165. 219. 203 (»in festo s. Crucis exaltationis«).

Str. 291—293. Opisanie cudu św. Stanisława (bez osobnego tytułu); zaczyna się: »Post passionem beati Stanislai cum iam anni decimi veluti cursus...«

Dominica XVII p. Trinitatis: str. 335. 351. 367. 383. 399. 407. 423.

Str. 420—421: »De decimis frugum et pecudum.«

Str. 439—440 i str. 461—462: Karty wyjęte z brewiarza.

Dominica XX p. Trinitatis: str. 511. 577. 595. 611. 627. 643. 659. 675. 691. 707.

Dominica XIX p. Trinitatis: str. 527. 543. 559.

Dominica XXII p. Trinitatis: str. 618. 803. 819. 835. 851.

Dominica XXI p. Trinitatis: str. 723. 739. 755. 787. 771 (»cum festo translationis s. Adalberti«).

Dominica XXIII p. Trinitatis: str. 867 (»cum festo s. Elisabeth«) 873. 899. 915. 931. 945. 961. 977. 993.

Dominica XXIV p. Trinitatis: str. 891. 1001. 1019. 1035. 1051 (»cum festo S. Clementis«).

Dominica XXV p. Trinitatis: str. 1067 (»cum festo s. Ioannis eleemos.«) 1095.

Dominica vacans p. Trinitatis: str. 1111 (»cum festo s. Cecilie«) 1127. 1135.

po Zielonych Świątkach przypadała na uroczystość stracenia św. Jana Chrzciciela (29 sierpnia.) Ob. *Grotefend, Zeitrechnung des deutschen Mittelalters und der Neuzeit*. [Hannover 1891] I (46)—(47).

¹⁾ Ob. poprzedni dopisek. *Grotefend, Zeitrechnung* I (78)—(79).

²⁾ Ob. poprzedni dopisek. *Grotefend, Zeitrechnung* I (36)—(37).

³⁾ Ob. dopisek wyżej na str. 23.

Z niektórych okreŝleń kalendarzowych wynikają lata napisania kazań,
i to rok:

1510 lub 1521 lub 1532 z notatki na str. 771¹⁾,
1533 lub 1544 z notatki na str. 1051²⁾;
1529 lub 1535 lub 1540 z notatki na str. 1067³⁾;
1503 lub 1514 lub 1525 lub 1536 z notatki na str. 867⁴⁾.

MS. 29. **Kodeks** z r. 1499—1545 papierowy, 16 cm. × 11 cm., kilku
rękami pisany, str. 946.

Oprawa: Brunatna skóra z wyciskami: w ŝrodku Go-
dziemba (herb Lubrańskich), nad nim: M O C.

Tytuł: (Thomae de Zbrodzewo sermones.)

Tom niniejszy obejmuje:

In festo Nativitatis Mariae Virginis gloriose: str. 9. 13. 37. 54. 59.
81. 85. 107. 123. 133. 141. 143. 149. 171. 187. 203. 219. 227. 243.
259. 275. 291. 307. 327. 391. 409. 429. 449. 467.

De presentacione B. M. V.: str. 347. 359. 375. 483. 499. 515.
531. 547. 563. 579. 611.

Sermo de animabus valet ad anniversarium: str. 367.

De conceptione gloriose V. M.: str. 595. 623. 639. 655. 673. 689.
705. 721.

Dominica IV Adventus: 697.

De purgacione B. M. V.: str. 737. 753. 769. 787. 803. 819. 835.
851. 867. 883. 899. 931.

De s. Blasio: str. 915.

Str. 425—426 tekst polski (o czytaniu pisma św.) fragment.

Ręką wcześniejszą pisane: str. 9—167; str. 611—622; str.
899—929.

Rok przytacza autor:

1499 str. 9. 899;

1501 str. 59;

1502 str. 81;

1545 str. 327.

W oprawie są luźne karty zapisane ręką w. XV.

W oprawie wszyta pergaminowa karta, zawierająca fragment kalen-
darza (marzec — kwiecień), wyjęta z księgi liturgicznej polskiego pocho-
dzenia (s. Adalberti e. m. czerwonym atramentem).

¹⁾ Ob. *Grotefend, Zeitrechnung* I (52)—(53).

²⁾ Ob. *Grotefend, Zeitrechnung* I (78)—(79).

³⁾ Ob. *Grotefend, Zeitrechnung* I (46)—(47).

Św. Jana Jątmużnika obchodzono w polskich dyecezyach 14. listopada.
(*Grotefend* l. c. II, 2, 120.)

⁴⁾ Ob. *Grotefend, Zeitrechnung* I (84)—(85).

MS. 30. Kodeks z lat 1536—1547 papierowy, 16 cm. × 11 cm.
kilku rękami pisany, str. 1192.

Oprawa: Trwała skórzana oprawa (niegdyś z zamkami)
z wyciskami, przedstawiającymi różnych świętych.

Tytuł: (Thomae de Zbrodzewo sermones.)

Tom niniejszy zawiera:

Pro feria magna Quinta: str. 3.

Przemowa na wielki piątek lub wielką sobotę, we większej części
polska (zaczyna się od tekstu łacińskiego): str. 27.

Die resurrectionis dominice: str. 51. 67. 83. 117. 133. 149. 167.
185. 192. 201. 233. 249. 265. 281. 297. (na dole: »iste sermo vult
habere magnam revisionem quoniam est raptive scriptus«). 313. 329.
345. 361. 377. 393. 409. 421. 437.

Str. 376: Skład wiary rozdzielony na 12 apostołów.

Feria II Pasce: str. 217. 453. 479. 495. 511 («cum primicys»).

527. 543. 559. 575.

Dominica Quasimodogeniti: str. 582.

Feria III Pasce: str. 591. 611. 627. 643. 659. 675. 691.

Str. 610. »In Phorcaym natus extat novus Pilatus

Theutonice gentis crucifixorum omnipotentis

Chezecie vyedzecz o Pilacze

Potym jego rod posnacze

Byl rodzaju nyemyczskiego

Dal ukrzyzowacz syna bozego.«

Feria VI post resurrectionem: str. 707. 715.

In conductu pasce: str. 731. 747. 763. 781. 799. 815.

Str. 779—780: str. 797—798: karty wyjęte z brewiarza (offi-
cium d. B. Maria V. — Completa).

De ascensione Domini: str. 831. 863. 879. 897. 955. 987. 1003.
1035. 1067. 1079. 1095. 1111.

Str. 895—896 i str. 921—922 wyjęte z brewiarza.

Dominica rogacionum: str. 923.

Feria II rogacionum: str. 939.

In vigilia ascensionis: str. 1051 (pismo wcześniejsze); str. 1080
u dołu: »prestwe swiate wnyebo« (początek pieśni).

»Quando nobilitas itura est ad bellum seu ad stipendiarum mili-
tium Sermo«: str. 1127.

Prefacio ad novicios cum adhortacione: str. 1159.

Rok podany jak następuje:

1536 na str. 494;

1542 na str. 510. 164:

1545 na str. 863;

1547 na str. 27. 831. 955. 1127. 1159.

Na wewnętrznej stronie okładki: »Introligatum 1547. pozn[anie],
sex gr. ab introligacione tomas dedi mnych«.

MS. 31. **Kodeks z r. 1498—1548 papierowy, 16 cm. × 11 cm., kilku rękami pisany, stron 1074.**

Oprawa: deska obciągnięta brunatną skórą, z wyciskami (arabeski, postacie świętych, alegorye cnót).

Tytuł: (Thomae de Zbrodzewo sermones).

Tom niniejszy obejmuje:

De s. Simone Juda: str. 3. 19. 35. 51. 67. 75. 91. 107. 123. 139.

Dominica XXII post Pentecosten: str. 146.

De omnibus sanctis: str. 155. 171. 187. 203. 219. 235. 251. 267. 279.

In die animarum: str. 295. 311. 327. 343.

De s. Martino: str. 359. 379. 407.

Str. 378: króciutki zarys życia św. Marcina.

Dominica Judica [= Passionis]: str. 385.

De Annunciazione gloriose V. Mariae: str. 392.

De s. Elizabetha: str. 423. 439. 455. 471. 487. 503. 509. 519. 535.

De s. Katerina: str. 553. 569. 585. 597. 609. 617. 619. 625. 633.

De s. Andrea: str. 641. 657. 673. 693. 717. 733. 749. 769. 785. 787. 813. 829. 845.

Str. 697—712 urywek kroniki od początku świata.

De s. Nicolao: str. 795. 877. 909. 925. 941. 957. 973.

De s. Barbara: str. 805. 861. 980.

De s. Thoma apostolo: str. 989. 1003. 1019. 1027. 1043. 1057.

De s. Dorothea: str. 1026 (str. 1023—1026 przewrotnie wszyte).
Rok podany:

1498 na str. 609. 697. 785. 787;

1499 na str. 617. 693. 805.

Na wewnętrznej stronie oprawy: »Ab introligacione dedit VI. gr. pro me Thomas lyssy mnych 1548.«

Na str. 1019 jest dopisek: »curatus in Drezenko.« (?)

Na str. 785 jest napis: »incipit a 1498 et primo de s. Andrea.«
Stąd możnaby wyprowadzić wniosek, że najstarsze kazania niniejszej kolekcji są szczątkami kompletnego zbioru kazań na cały rok kościelny.

Na str. 1022 cytaty z Franciszka Petrarki po łacinie, a na str. 1023 ze św. Augustyna.

MS. 32. **Kodeks z r. 1548 papierowy, 16 cm. × 11 cm., jedną ręką pisany, stron 826.**

Oprawa: Tektura obciągnięta brunatną skórą z wyciskami.

Tytuł: (Thomae de Zbrodzewo sermones).

Tom niniejszy obejmuje następujące kazania:

De Nativitate Domini: str. 3.

De s. Ioanne ev.: str. 10. 397. 413. 429. 445. 461.

De circumcissione Domini: str. 19. 37. 53. 67. 79. 95. 111. 127. 143.

In die Epiphanie: str. 151. 167. 183. 199. 215. 231. 247. 259.

De s. Stephano prothomart.: str. 275. 291. 305. 321. 337. 353.
369. 381.

Infra octavem nativitatis Domini: str. 361.

De Innocentibus: str. 471. 487.

Sermo de s. Fabiano et Sebastiano: str. 503. 519.

De s. Agnete: str. 511. 533. 549. 556. 565. 581.

De anniversario: str. 557.

De conversione s. Pauli: str. 597. 613. 629. 635. 651.

De s. Blasio: str. 659. 675. 691.

De s. Dorothea: str. 707. 723. 733. 749.

De s. Apollonia: str. 765. 781. 797. 813.

Na wewnętrznej stronie oprawy napis: »Moritius olig... sta introligat 1548.«

S. 33. **Kodeks z r. 1499—1548 papierowy, 16 cm. × 11 cm., kilku rękami pisany, stron 960.**

Oprawa: deski obciągnięte skórą brunatną z wytłoczeniami; resztki zamknięcia.

Tytuł: (Thomae de Zbrodzewo sermones).

Tom niniejszy obejmuje następne kazania:

De invencione sancte crucis: str. 1. 17. 37. 619. 651. 665. 681.
697. 713.

De s. Stanislaō: str. 27. 133. 143. 307. 323. 339. 355. 371. 403.
467. 435.

De s. Georgio: str. 53. 167.

De s. Stanislaō vel Adalberto: str. 85. 117. 387.

De s. Adalberto episcopo: str. 101. 159. (»vita s. Adalberti«) 183. 195.

De s. Adalberto cum festo b. Georgii: str. 211.

De s. Marco: str. 227. 243. 259. 275. 291.

In festo s. Philippi et Iacobi: str. 437. 455. 533. 571. 587. 603.

Dialogus inter s. Stanislaum et Christum Dominum: str. 418.

Continuacio vite b. Stanislaī str. 419.

De decem millibus martyrum: str. 729. 745. 761.

De s. Joanne Baptista: str. 779. 793. 807. 809. 825. 841. 855. 871.
887. 903. 915.

De s. Apostolis Petro et Paulo: str. 931. 947 (na końcu: »Telos. Leonardi de utino doctoris.«) Str. 479—480 i 513—514 są kartami wyjętymi z brewiarza.

Ręka wcześniejsza pisała: str. 1—35; 619—645; 777—798; 947—958.

Rok napisania podany:

1499 na str. 793. 807 (współczesne polskie glosy).

1502 na str. 619. 635.

1504 na str. 27.

1546 na str. 481.

1548 na str. 53.

MS. 34. **Kodeks z r. 1499—1548 papierowy, 16 cm. × 11 cm., kilku rękami pisany, stron 940.**

Oprawa: deska obciągnięta brunatną skórą z wyciskami — drugiej, tylnej części okładki brakuje.

Tytuł: (Thomae de Zbrodzewo sermones).

Kodeks obecny zawiera 63 kazania, a mianowicie:

De anno jubileo 1500: str. 3 (ręką wcześniejszą).

De s. Margareta: str. 23. 39. 55. 71. 87. 103. (u dołu Blonye) 119. 135.

De divisione Apostolorum: str. 151. 167. 183. 199.

De s. Maria Magdalena: str. 215. 231. 247. 263. 279. 295. 311. 327. 343. 359. 375. 407. 423. 439. 455. 483. (rok 1499. — ręką wcześniejszą). 491 (ręką wcześniejszą).

De s. Clara virgine sermo cum legenda 1503: str. 471 (ręką wcześniejszą).

De s. Alexio legenda: str. 475 (ręką wcześniejszą).

De s. Jacobo: str. 499 (ręką wcześniejszą). 511. 527. 543. 561. 577.

De dedicatione Ecclesiae: str. 377.

De s. Anna: str. 593. 609. 627. 643. 659.

De transfiguratione Domini: str. 667. 879. 895. 911. 927.

De s. Laurencio: str. 683. 699. 717. 735. (Na końcu tego kazania str. 740 u dołu: »Salus populi Bydgoskye pywo«.) 751. 767. 783. 799. 815. (Kazanie o św. Wawrzyńcu, jednakże bez tytułu, pisane ręką wcześniejszą, podobną do tej, która pisała str. 3—12, str. 471—504. Na końcu tego kazania: »Nomen scriptoris Laurencius patria Borek et scripsi Anno Domini 1502 protunc fui praedicator in Oborniki.«) 831. 847.

Sermo pro Dominica XII p. Trinitatem: str. 741.

Dominica IX. p. Trinitatem: str. 839.

Ad vincula s. Petri: str. 863.

Tom ten różni się od innych mniejszą ilością uwag na marginesie, brakiem nazwiska autora, które w innych tomach tak często się powtarza, i brakiem podania źródeł, z których autor czerpał.

Rok napisania podany:

1499 na str. 483.

1500 na str. 3.

1502 na str. 830.

1503 na str. 471.

Na wewnętrznej stronie okładki: »Thomas s Brodzewa 5... ab intrologatore... 1548.«

MS. 35. **Kodeks z r. 1541—48 papierowy, 16 cm. × 11 cm., kilku rękami pisany, stron 924.**

Oprawa: deski obciągnięte w skórę brunatną; wizerunek Dobrego Pasterza, a nad nim rok 1548 srebrem wyciśnięte, oraz

inne wytłoczenia świętych i figur alegorycznych; resztki zamknięcia.

Tytuł: (Thomae de Zbrodzewo sermones).

Tom niniejszy obejmuje następne kazania:

Pro die cinerum, ad clerum: str. 3.

In capite jejunii: str. 39.

Sermo contra haereticos Anabaptistas qui dicunt non esse baptizandos pueros in teneriori etate, sed adultos: str. 71.

Sermo in dedicatione templi: str. 109. 135. (dominica XII) 199. (dominica XVI)

Dominica in Leonardi festo: str. 263.

De sacratissima Nativitate Marie V.: str. 295. 327. 359. 391.

De immaculata conceptione Beatissime V. M.: str. 427.

De s. Georgio: str. 459.

De s. Adalberto: str. 491.

De festo s. Philippi Iacobi: str. 507. 539.

In festo ss. apostolorum Petri et Pauli: str. 555. 571. 587. 603. 615.

De decollacione Baptiste: str. 647.

De s. Martino: str. 679. 695. 711. 727. 743. 761. 779. («Sermo de sacerdotio quem fecit f. Bartholomaeus de Usingen Erfurthie in monte divae Virginis Marie a. d. 1522 ipso die s. Martini Eppi»).

De s. Egidio confessore: str. 811. 827.

De s. Rocho: str. 843. 859. 875. 907.

De ss. Fabiano et Sebastiano: str. 891.

Str. 777—778 wyjęte z brewiarza (oficjum o św. Jadwidze).

Rok przytacza autor:

1541 str. 505.

1547 na str. 17. 71. 109. 135. 167. 199. 295. 327. 359. 459
507. 615. 647.

1548 str. 39.

MS. 36.

Kodeks z r. 1548—49 papierowy, 16 cm. × 11 cm., jedną ręką pisany, stron 784.

Oprawa: deski obciążnięte brunatną skórą z wyciskami — resztką zamknięcia.

Tytuł: (Thomae de Zbrodzewo sermones.)

Tom niniejszy obejmuje następne kazania:

De nativitate Christi: str. 1.

De nativitate semper gloriose beate Marie Virginis: str. 26.

Sanctorum Philippi et Iacobi: str. 54.

De s. Georgio: str. 77.

Dominica Rogacionum: str. 100.

De ascensione Domini: str. 124.

De ss. Trinitate: str. 146.

Infra octavam Corporis Christi: str. 178—192, dalszy ciąg 201—208, a dokończenie 193.

Dom. X: str. 209 (»cum dedicatione templi«).

De dedicatione templi: str. 235.

Dom. XI: str. 259.

De dimissione Apostolorum: str. 275—291.

De s. Francisco: str. 307—323.

De s. Leonardo: str. 339.

De s. Catharina: str. 371.

De s. Barbara: str. 387. 403. 419.

Dominica Septuagesima: str. 436.

De semine ex omelia 31. Crisostomi super Math. XIII: str. 468.

De s. Apollonia: str. 500. 528. 547 (in carnisprivio).

In die cinerum: str. 563. 596. 627 (»ad clerum valet et ad populum«).

Feria s. Marci: str. 651.

Sermo funebris: str. 668. 701 (»in funere cuiusvis hominis«).
733. 767.

Rok podany jak następuje:

1548 na str. 1. 668. 733.

1549 na okładce, na str. 25. 53. 124. 146. 177. 467. 563. 596. 627.¹⁾

MS. 37. **Kodeks z r. 1550—52 papierowy, 16 cm. × 11 cm., jedną ręką pisany, stron 682.**

Oprawa: tektura obciągnięta skórą brunatną z wyciskami.

Tytuł: (Thomae de Zbrodzewo sermones).

¹⁾ Tu, między MS. 36 a MS. 37, przypada miejsce dla kodeksu znajdującego się w bibliotece Raczyńskich w Poznaniu (sygnatura: II. k. d. 18. n° 334), który widocznie niegdyś do tej samej kolekcji należał. Oto jego opis:

Kodeks z r. 1548—50 papierowy, 16 cm. × 11 cm., jedną ręką pisany, kart 127.

Oprawa nowa.

Tytuł: (Thomae de Zbrodzewo sermones.)

Tom ten obejmuje następne kazania:

De nativitate Marie: k. 13. 97.

De s. Ioanne baptista: k. 29 odwr.

De s. Anna: k. 41 odwr. 57. 65. 63.

Dominica XVI cum dedicatione templi: k. 81 odwr.

De sacrificio misse. In die Cene vel in festo dominici corporis: k. 112.

W oprawę wszyto skrawek papieru, na którym odczytać można: »Venerabili ac relig... domino thome priori... entus nostri Lubin... fratri in cristo charissimo... et salutarem observanciam«...

Na pierwszej karcie: »1549 T[homas] M[onachus] L[ubinensis] de Sbrodzewo feria sexta in octava visitacionis Marie scripsit«.

Rok podany:

1548 na k. 111.

1549 na k. 1. 13. 29. 41 odwr. 81 odwr.

1550 na k. 97.

Autor podpisał się na k. 29. 41. 111.

Tom niniejszy obejmuje następne kazania:

In die Cinerum ad clerum: str. 2. 33.

Dominica post circumcisionem Domini dum cadit in vigilia Epiphaniae str. 58.

In die purificationis Marie: str. 82.

In die Cene: str. 114 (»de mane ad clerum« u góry: »valet pro plebe«). 138. 156.

In die s. pasce: str. 188. 212.

Dom. III p. Pascha: str. 245.

De sacerdotali vita: str. 268.

De ascensione Domini: str. 278.

Feria III pentecostes: str. 309.

In festo Corporis Christi: str. 329.

De ss. Philippo et Iacobo: str. 349.

Dom. III p. Trinitatis: str. 371.

Dom. XIII p. Trinitatis: str. 378.

De dedicacione templi: str. 421. 440 (»cum dom. XIII p. Trinitatis, de qua sermo in principio erit deinde de ecclesie honore«).

Pro decollacione Baptiste: str. 472.

De Nativitate beatissime virginis Marie: str. 496. 518. 542. 574.

De s. Leonardo: str. 606.

Dom. XVIII p. Trinitatis: str. 639 (»cum dedicacione templi«).

De s. Martino: str. 661.

Data ułożenia kazania bardzo często wspomniana i to:

1550 na str. 2, 58, 82, 114, 138, 178, 243, 245, 278, 305, 309, 329, 349, 369, 387, 421, 439, 471, 472, 496, 517, 518, 541, 573, 605, 606, 637, 661.

1551 na str. 156, 212, 542.

1552 na str. 33, 574.

38. **Kodeks** z r. 1552 papierowy, 15,5 cm. × 10,5 cm., jedną ręką pisany, stron 602.

Oprawa: tektura obciągnięta pergaminową kartą wyjętą z dzieła prawniczej treści; tylna część okładki dłuższa, tak że służy jako zamknięcie kodeksu. **Napis:** »Thomas z Brodzewo.«

Tytuł: (Thomae de Zbrodzewo sermones).

Tom niniejszy obejmuje następne kazania:

In die Cinerum: str. 7 (»ad clerum«).

De cena Domini: str. 38. 55.

»Passio Domini nostri Jesu Christi quam in die Parasceves Lippius Aurclius peragebat coram Pontifice maximo Rome anno 32 supra millesimum 5c feliciter incipit. quibusdam locis exclusis. paucis vero additis ex Ieronimo et Vitelio«: str. 77—146.

Sermo in die resurrectionis Domini: str. 147 (»ad summam«). 171 (»a prandys«).

Feria II Pasche: str. 188.

Feria III Pasche: str. 212.
 Dom. II p. Pascha: str. 237.
 In die Ascensionis: str. 287.
 In die sancto Pentecostes: str. 311.
 Feria II Pentecostes: str. 327.
 De Sacramenti festo: str. 344.
 Dom. I p. Trinitatis: str. 367 («cum primicys».)
 De decollacione s. Baptiste: str. 402.
 De s. Maria Magdalena: str. 425.
 De nativitate beate Marie Virginis: str. 448. 474 («cum clausulis de pestilencia».)
 Dominica XI p. Trinitatis: str. 502 («cum dedicationis festo».)
 De exaltacione s. Crucis: str. 529.
 Dom. XIV p. Trinitatis: str. 553.
 De s. Matheo: str. 573.
 Rok podany: 1525. na str. 7. 31. 55. 75. 147. 171. 187. 212. 237. 287. 301. 327. 344. 401. 425. 448. 474. 501. 548. 572. 573. 596.

MS. 39. **Kodeks z r. 1550—1558 papierowy, 16 cm. × 11 cm., jedną ręką pisany, kart 335.**

Oprawa: Skóra brunatna z wyciskami.

Tytuł: (Thomae de Zbrodzewo sermones).

Tom niniejszy obejmuje następujące części:

Oratio in generali Capitulo: k. 1. 6. 10 odwr. 14. 18. 22 odwr. 28. 31. 35 odwr. 41.

Assumptionis Marie sermo: k. 50.

Herbarum benedictio: k. 56 odwr.

De festo s. Leonhardi quod cadit infra dominicam vigesimam primam 1555: k. 58.

De dedicatione: k. 70. 82. 99.

In cena Domini: k. 114. 204. 220 (ad clerum valet pro plebe).

In festo sacri pasce: k. 130 odwr. 144.

In primicys: k. 160 odwr.

De exaltatione s. Crucis: k. 172.

De festo s. Stanislai: k. 180 odwr.

De s. Caterina: k. 184.

In die Crucis: k. 188.

K. 236—238. Kalendarzowe rubryki: »Ad inveniendum intervallum omni anno si cupis scire quomodo inveniatur. Primum scias aureum numerum...«

K. 240 odwr. do końca: Tłumaczenie polskie Apokalipsy św. Jana. Na końcu:

»Finis expositionis super Apocalipsim 1555. in vulgarem sensum.«

Rok podany jak następuje:

1550 k. 22 odwr.

1553 k. 82. 160 odwr.
 1554 k. 70. 172. 180 odwr.
 1555 k. 58. 98. 114. 130. odwr. i na końcu.
 1556 k. 144. 188. 204. 220.
 1558 k. 18.

S. 40. **Kodeks** z r. 1561—1563 papierowy, 15,5 cm. × 10,5 cm., jedną ręką pisany, kart 391.

Oprawa: pergaminowa, trochę zniszczona.

Tytuł: (Formularius monasterii Lubinensis).

Kodeks ten zawiera cały szereg formularzy, opartych na dokumentach i listach autentycznych, z zachowaniem imion i dat.

K. 1: »Quietacio Domini. 20 marcae a Wylezinskie nobilibus levantur 1563«.

K. 1: »Formularius pro exarandis litteris in diversis negociis Monasterii vel abbacialibus, ad diversos status 1561 scriptus.«

Formularzy jest 115; wszystkie są pisane ręką przeora Tomasza ze Złrodzewa, którego imię znajduje się w drugim formularzu (k. 5 odwr. — 8: Ad synodum diocesanam mandatum).

Na k. 391: pięć wierszy po polsku; jak się zdaje, fragment listu.

W oprawie urywek dokumentu papierowego; u dołu: ...« Datum in Monasterio..... gesesimo quinquagesimo septimo.«

S. 41. **Kodeks** w. XVI papierowy, 19 cm. × 14,5 cm., jedną ręką pisany, kart 314.

Oprawa: tektura obciągnięta pergaminem, grzbiet skórzany z wyciskami.

Tytuł: »Dowod spisma swiethego y swiadcztvem starich doctorow swietich krescianskich o Mszi krzescianski ze jest prawdziwą ofiarą nowego zakonu y iest własna ustawa Pana Chrystusową ku pocieszeniu y utwierdzeniu ludzi krescianskich vidane precziwko thim ktorzi bliuznia the naswiętsza ofiare msza s.«

1. Obejmuje 3 księgi:

K. 1—25: »Poczinai sie kxięgi pierwsze. Rozdział 1. Czo tho iesth Msza ...«

K. 26—44: »Poczinaya szie kxzięgi drugie alie yz właczinskih kziaskach s ktorichem tho wibierał thedi tosza czwarthe kxzięgi. Ale ia abŷ kroczei bŷło, opuszczając wielie rzeczi na kthorem obroczył bom tho wibierał czo bŷ biło nałathwicisze⁰ y napozithceczniejšego liudziom prosthim ...«

K. 45—56: »Poczinai sie kxzięgi Trzecie o przimowaniu cziała Bożego pod iedną ossobą.«

2. K. 57: Wyjątek z dzieła św. Augustyna »De symbolo ad catechumenos« lib. IV cap. X.

3. K. 58 do końca: Zbiór kazań polskich:

K. 58: »Non veni solvere legem sed adimplere.«

K. 67 odw.: Circumcisio Domini.

K. 72: Dom. III p. Epiph.

K. 77: In festo Nativitatis Dni in gallicantu.

K. 82: Dom. carnis privii seu Quinquag.

K. 83: Dom. Laetare i t. d. na poszczególne niedziele i święta roku kościelnego.

K. 296: »In comicijs pro Inuocatione Sancti Spiritus. Et spiritu principali confirma me. Matka nasza kosciół krzesciansky sktorym P. Bog iest y bicz obiecał....«

K. 305 odw.: »Concio funeris.«

K. 311: »Prozba Panow Posłow ku krolowi Je⁰ Mczi aby starowieczni rząd koscielni zachowan bił. Naiasznieyszi Mczi kroli więcsa czeszcz poslow od Riczerstwa v. k. m. poslanich wýdzacz niektore paný posly braczią swą isz waszy k. m. proszą aby v. k. m. stanowył odmiane starowieczne⁰ początku w kosciele....« Braknie końca.

Na końcu wielu kazań zaznaczono rzeczy, które po skończonej nauce wypadało załatwić, tak n. p. k. 163 odw.: »Precationes etc. Confessiones. De decem preceptis, de 7 peccatis mortalibus, de 5 sensibus (na kilku miejscach innych szczegółowo po polsku wyliczone), de 6 operibus (tak samo gdzieindziej wyliczone), de omnibus generalis etc. etc.«

Czas napisania kodeksu możnaby oznaczyć z następujących danych:

a) K. 8 odw.: »Isidorus Biskup S. który bił przed dziewięcią szeth liath...« (św. Izydor Sewilski 560 (?) — 636).

b) K. 88 odw.: »yż Crizostom S. zyl na swiecie y nauczał przad tisiaczem liath y przed sthem lath, czasu Thiodosiusa cesarza y sinow iego...« (św. Jan około 400). Wynikałoby ztąd, że słowa te pisano na początku w. XVI, wszelako nie przed t. zw. reformacją i wtargnięciem jej do Polski, owszem dopiero w czasie, kiedy się u nas z dysydentami poważnie liczyć musiano; dowodzi tego tytuł i treść pierwszej rozprawy niniejszego rękopisu (przedewszystkiem k. 22 odw., gdzie mowa o odszczepieństwie Lutra), a następnie na k. 311 zamieszczona: »Prośba Panow Posłów ku krolowi Je⁰ Mczi...«

c) K. 313.: »v. k. m. pan mądry racz obaczicz czoby ste⁰ veszło kiedyby v. k. m. nieczekaiać valne⁰ concilium ze wszech narodow zebrane⁰ thu ie w polsze zwyćą kazał, a że nad tho concilium ktore ostatnie bądź w Constanty...« — Słowa te pisano oczywiście przed soborem Trydenckim.

Na odwrotnej stronie okładki drzeworyt przedstawiający sceny z życia Chrystusa Pana. U dołu karty tytułowej: »Albani Pakost, pleb.. civitatis 1651« (późniejszą ręką).

MS. 42. **Kodeks w. XVI** papierowy, 32 cm. × 21 cm., jedną ręką pisany, kart 501.

Oprawa: deski obciążnięte zniszczoną brunatną skórą.

Tytuł: »Długossi Historia Polona ab a. 1435—1479.«

Pierwsza karta do połowy udarta, następne do 35 mają brzeg trochę zniszczony. Końca braknie. Na karcie 493 rozpoczyna się rok 1479.

K. 1 u dołu: »Petri Grochowieki, archidiaconi Gnesnensis,« (ob. *Korytkowski* Pralaci i kanonicy katedry metropolitalnej gnieźnieńskiej. II [Gniezno 1883] str. 130—132).

Tekst zaczyna się (k. 1): »Incipit liber duodecimus. Annus domini millesimus quadringentesimus trices[imus quin]tus. [Wla]dislaus rex cum germa...« (= Joannis Długosz Opera omnia ed. *Przedziecki* [Kra-ków 1877] XIII 557).

Ostatnie słowa na ostatniej całej karcie (501 odwr.) są: »mag-namque stragem fecerunt in Thurcis et in fugam eos« (= ed. *Przedziecki* XIV 696).

Z następnych 5 kart pozostały tylko nieznaczne resztki.

Kodeks obecny zawiera zatem prawie całą 12. (względnie 12. i 13.¹) księgę Historji polskiej Długoszowej.²)

W grzbiecie widać skrawek pergaminu.

MS. 43. **Kodeks w. XVI** papierowy, 15 cm. × 10,5 cm., kilku rękami pisany, rękopisu stron 62.

Oprawa: deski.

Tytuł: (Varia).

Tom ten zawiera przedewszystkiem druk p. t.:

Enchiridion Impedimentorum que iuxta Cano- | nicas consti-
tutiones in matrimony | contingunt; ad iudicium et confesso- | rum
faciliorem cognitionem au- | thore Gregorio de Shamotuli | Ca-
nonum Doctore / Ordinario | lectore, Ecclesięque Cracouiensis |
penitentiario, non minus lucide quam | succincte congestorum
et decisorum, ... Impressum Craconiae per Florianum Unglerium
e directo Minoris Collegii Anno. D. M. D. XXIX [= 1529].
U góry karty tytułowej dopisano: tribus gr[ossis] — Conuentus
Gneznensis s. Francisci.

1) Sam Długosz podzielił swą Historję polską na 12 ksiąg. W wy-daniu lipskiem z lat 1711—12 z ostatniej księgi zrobiono dwie, podział, który także w najnowszem wydaniu (*Przedzieckiego*) zaznaczono.

2) Ani obecnego Kodeksu, ani kompletnego, pięknego rękopisu His-toryi polskiej w trzech foliantowych tomach znajdującej się w gnieźnień-skiej bibliotece kapitulnej (ob. *Korytkowski*, Arcybiskupi gnieźnieńscy. V [Poznań 1892] str. 247 dopisek 7) nieuwzględniono w ostatniem wydaniu dzieł Długosza.

Oprócz tego znajdują się na początku i końcu części rękopiśmienne:

1. Str. 1—9: Legenda o św. Zofii z 3 córkami (Fides, Spes, Caritas). Brak początku. Rękopis zaczyna się: »Morantibus illis in custodia hortabatur mater filias ad contemptum huius vite presentis et tolleranciam passionis...« Między str. 4 a 5 braknie karty. Koniec (str. 8—9): »... Cui honor est et gloria in secula seculorum Amen. Passe sunt Rome A. D. LXXVIII et a papa Anacleto Constantinopolim sunt transmise. Legitur de earum passione, Quicumque circa se habuerit vel devote legerit... et quicumque in honorem earum et b. Virginis XV Pater noster et Ave Maria diceret, consolacionem ab ea accipiet Amen. Ora pro nobis: quoniam mulier sancta es et timens deum. Judith VIII°.«

2. Str. 10—22: »De S. Ioanne Baptista Sermo. Erit magnus coram domino. Luce j. Notandum quod Ecclesia hodie gaudiose celebrat cum suis fidelibus...«

Koniec: »Ioannes hoc resciscens, quod herodes sic fecisset et in adulterio mansisset, correxerat eum primum benigne« — Tu kazanie się urywa.

Na końcu tomu, po druku:

3. Str. 25—56: »Historia pulchra et stupendis miraculis referta imaginis marie quando et unde in claram montem czastochowie et olstyn advenerit. Prohemium lectori. Non sum nescius lector humanissime te dudum ingentem farraginem librorum diversi generis lustrasse...« Treść opowieści jest następująca:

Św. Łukasz maluje portret najśw. Maryi Panny na żądanie wiernych i daje go apostołom, ci zaś składają do świątyni jerozolimskiej (str. 25—33). Karol W. będąc w Jerorozolinie, zabiera obraz i przenosi do Konstantynopola. Był wówczas na jego dworze książę ruski Leon, którego lud swój wzywa na wojnę. Przed odjazdem prosi Karola o pozwolenie zabrania obrazu i otrzymuje je (str. 33—37). Był wówczas w Polsce król Kazimierz, który wojował z Rusią. Po nim czynił to Ludwik Węgierski i sprzymierzony z nim Władysław [książę opolski — por. Encyklopedia kościelna III 668], który w zamku belzkim, gdzie był wspomniany obraz, wśród napadu Litwinów cudownej doznał opieki. (Str. 37—42). Książę z wdzięczności zabiera obraz i wiezie go ku Opolowi, jednak w miejscowości, gdzie był dawniej gród Olsztyn, konie stają i nie chcą ruszyć z miejsca. Zatem umieszczono obraz na Jasnej Górze, u Paulinów, r. 1384. (Str. 42—45.) Następuje opis 6 cudów zdziałanych za przyczyną M. B. Czestochowskiej. (Str. 45—56.)

Następne 3 strony próżne. Str. 60—62 próby pióra (teksty ewangelii itp.)

Cała ta legenda zdaje się być kopią druku krakowskiego (Unglera) z r. 1523 (ob. *Estreicher* VIII 17; XIV 575; Encyklopedia kościelna III 668). Oprócz zgodności tytułu utwierdza w tym domyśle jeszcze okoliczność, że kopista co 8 stron kładł kustosze (A na str. 25, B na str. 33, C na str. 41, D na str. 49).

Pismo nierówne, wszędzie jednak widać nawyknięcie do kształtów gotyckich,

S. 44.

Kodeks w. XVI papierowy, 15,5 cm. × 10 cm., jedną ręką pisany, rękopisu stron 46.

Oprawa: reszta desek.

Tytuł: (Varia).

W tym tomie znajduje się między dwoma drukami drobny rękopis. Pierwszy druk jest następujący:

(Cicero.) Officia Ciceronis, multo quam antea castigatiora, cum scholiis Phil. Melan. Quae possint esse uice prolixi commentary. Nam pleriq; loci, quos hactenus nemo attigit, hic enarrantur. Craconiae, apud Hiero. Vieto. Anno M. D. XXVIII [=1528]. Ob. *Estreicher* XIV 257.

Na karcie tytułowej dop.: Inscriptus catalogo librorum... 1660... Conventus Lubinensis. Na końcu druku: Albertus Dzielpisek bonus homo placet deo. Na ostatniej, białej stronie: Alexander Siuszewski A... 1593.

Następuje rękopis (str. 46), który (aż do str. 44) zdaje się być kopią jakiegoś druku, może prolegomenów wydania Cyceronowskich »Officia« dokonanego przez Erazma z Rotterdamu.

Str. 1—4: Krótkie wypiski z Cycerona w 2 kolumnach.

Str. 5—23: »Eras[imus] Roter[damus] ornatissimo Jacobo tutori, inelyte, Ciuitatis Antuerpiensis pensionario, sal. Quemadmodum qui sunt a scorpiis icti, solent ab iisdem remedium petere...«

Str. 24—31: »Marcii Tullii Ciceronis officiorum liber secundus. Argumentum per Des: Erasmus Roterdanum. Superiore libro duas propositas, inicio, diuisionis partes...«

Str. 31—38: »Marcii Tuli Ciceronis officiorum liber tertius.« Na końcu: »Marcii Tullii Ciceronis libri tercia finis 1535.«

Str. 39—44: »In prefationem libri 1. de officiis. A. F. B. 1546. Prefatio hec tres partes...«

Między str. 44. a 45. jedna karta wydarta.

Str. 45: Varia niedbale pisane. — Str. 46: »gracca iacobi ceporini. Alexander Rogalius 1595.«

Na końcu drugi druk:

Compendium graecae grammaticę, Iacobi Ceporini iam recens editum. Lipsiae 1522.

Dopisano: Alexander Rogalius.

Charakter pisma środkowego manuskryptu zdradza jeszcze wyraźne nawyknienie do kształtów gotyckich.

S. 45.

Kodeks ze schyłku w. XVI papierowy, 26,5 cm. × 19,5 cm., jedną ręką pisany, kart 291.

Oprawy niema.

Tytuł: (Varia repertoria iuris pontificii).

1. K. 2—52: Zbiór wyroków trybunału Roty rzymskiej. Brak pierwszej karty. Na końcu: »Finis decisionum R. P. D. Simonetae.« Karty 53 i 54 wydarte,

2. K. 55—245: »Repertorium R. P. D. Anthonii Augustini.«

3. K. 246—292: »Liber secundus Epitomarum decisionum Rotar ad regulas Cancellariae Apostolicae et extravagantium a Joanne XXII ad Julium papam tertium.«

Kardynała Simonetta wspomina Kirchenlexikon² I 1855 w r. 1569.

Juliusz III panował 1550—55.

O prawniku Augustinus Antonius († 1586) ob. Kirchenlexikon I 1687.—88.

Te daty, oraz charakter pisma wskazują na ostatnie dziesiątki lat wieku XVI jako czas napisania kodeksu.

MS. 46. **Kodeks z końca w. XVI papierowy, 23,5 cm. × 19,5 cm. jedną ręką pisany, kart 98.**

Oprawy niema.

Tytuł: (Psalterium franciscanum).

Egzemplarz ten nie ma początku (przed kartą 7) i końca (po k. 165), a także wśród pozostałego fragmentu wielu kart braknie. To, co pozostało, należy do następnych części:

1. K. 7—99: Commune de tempore.

K. 7, 10—16: Psalmi itd. z godziny kanonicznej zwanej prymą.

K. 33—34: tercyja. K. 38—39: seksta. K. 47, 55, 72—80, 82—85, 87—88: nieszpory niedzielne i feryalne. K. 94, 96—99: kompleta, na końcu litania do Najśw. Maryi Panny i inne modlitwy klasztorne. Reszty kart niema.

2. K. 99—136: »Sequuntur Hymni tam de tempore quam de sanctis suo ordine de more recitandi.«

3. K. 137—156: »Sequitur officium defunctorum.« — Brak karty 153.

4. K. 156 odwr.—165: »Sequuntur septem psalmi paenitentiales cum litanis.«

Brak karty 158. Rękopis urywa się z końcem psalmu 101.

Wezwanie Najśw. Maryi Panny w słowach »Auxilium christianorum« umieszczone w litanii na k. 98 odwr. zarządził Pius V r. 1571 (Kirchenlexikon² VIII 818). Św. Dydak († 1463) nazwany na k. 133 już »sanctus« był kanonizowany r. 1588 (Kirchenlexikon² III 1704). Pismo w partykach pisanych wielkim charakterem jest gotyckie, kursywa ma już raczej znamiona XVII wieku. Zdaje się zatem, że kodeks pisany w ostatnich latach wieku XVI. Ze księga ta była przeznaczona do użytku zakonu franciszkańskiego, widać ze szczególnego uwzględnienia jego patronów (k. 97 odwr., 125 i nast.).

S. 47. **Kodeks** z r. 1577—78 papierowy, 19,2 cm × 15 cm., jedną ręką pisany, kart 362

Oprawa: karton obciągnięty brunatną skórą z wyciśniętym godłem jezuickiem.

Tytuł: »Interpretatio in libros Aristotelis Stagiritae de Ortu et interitu, ... de Animo, Meteororum et in primam Philosophiam.«

Są to wykłady filozofii Piotra Viana T. J. mianem w kolegium wileńskim w ciągu roku szkolnego 1577/78.

1. »In libros de ortu et interitu« (do k. 104 odwr.) Brak początku przed k. 9.

Na końcu: »... ista tractatio finita est 3 calend. Octobris A. D. 1577.«

2. »In libros Aristotelis de animo interpretatio.« (k. 105—282 odwr.) Na końcu: »Finitus foeliciter tractatus iste de anima 11 Calend Aprilis A. salutis humanae 1578. In gymnasio Collegii S. I. Vilnen[si]«

3. »In libros Metheorologicorum Aristotelis interpretatio«. Na boku: »16 Calend. Maii A. D. 1578.« (k. 285—303).

4. »In libros Metaphysicorum Aristotelis interpretatio.« Na boku: »Pridie non: nouembris A. D. 1577.« (k. 304—370).

Na ostatniej stronie kodeksu: »Ad laudem sanctissimae et individuae trinitatis ... interpretatio haec in libros Aristotelis Stagiritae de Ortu et interitu, item in libros omnes de Animo, Meteororum, et in primam Philosophiam tradita et perfecta est a Reverendo Patre Petro Viana Hispano S. I. s. Th. Doctore et Philosophiae professore Vilnae prid. Idus Maii A. MDLXXVIII [=1578].«

S. 48. **Kodeks** z r. 1590 papierowy, 20 cm. × 13,5 cm., jedną ręką pisany, stron 591.

Oprawy niema.

Tytuł: »Qaestiones ex III. parte s. Thomae de Incarnatione. R. P. Gabrielis Vasquez. S. I.«

Na zachowanej połowie karty tytułowej: »... one R. P. Gabrieli Vasquez Societatis theologi praestantissimi. Scriptae Romae anno Domini 1590.«

Vasquez wykładał teologię w Rzymie 1585—92 (Kirchenlexikon² XII 634). Są to więc niezawodnie prelekeye słynnego Jezuity spisane przez którego z jego słuchaczy.

Charakter pisma już zupełnie wolny od kształtów gotycyzmu.

MS. 49. **Kodeks z r. 1599** papierowy, 19,5 cm. \times 15 cm., jedną ręką pisany, stron 621.

Oprawa: tektura obciągnięta pergaminem z wytłaczaną ornamentacją renesansową i znakami I. G. B. 1600; ozdoby te i brzegi złożone.

Tytuł: (Universa Logica sub P. Stanislao Radzimski S. I.)

1. »De Phisionomia Hominis« (str. 3—5). »De regulis generalis Physionomiae« (str. 5—6).

2. »Introductio ad universam logicam Aristotelis per Reverendum Patrem Stanislau Radzimskii ordinarium philosophiae professorem 1599. In collegio Brunenbergensi S. I.« (str. 7—83).

Karta tytułowa starannie rysowana sepia; ornamentacja barokowa.

3. »Commentarii in universam logicam Aristotelis una cum quaestionibus« (str. 87—135).

Karta tytułowa (str. 85) jak wyżej, nie wpisano jednakowoż w nią tytułu.

4. »Disputationum logicarum pars prima ubi de iis, quae ad primam operationem spectant« (str. 137—142).

5. »Tractatus in introductionem Porphyrii« (str. 143—263).

6. »In praedicamenta Aristotelis« (str. 265—370).

7. »Tractatus Tertius de postpraedicamentis« (str. 371—380).

8. »Logicae pars secunda, quae est de II. operatione intellectus« (str. 381—402).

9. »Logicae pars tertia, in qua de tertia operatione intellectus disputatur« (str. 403—621).

Na końcu: »Haec igitur de Topicis dicta sufficiant. de Elenchis et Sophismatis, quia satis superque in introductione diximus, eo lectorem remittimus. Interea quod Deo optimo maximo ipsiusque augustissimae M. atque omnibus S. Laus sit et victoria. Finem universae Logicae ponimus Anno 1599. quinto kalendas Augusti. Sub R. P. Stanislao Radzimsky«.

Rok 1599 nadto jeszcze wyrażony na str. 366, 370, 380 i 598.

MS. 50. **Kodeks w. XVI lub XVII** papierowy, 9,5 cm. \times 15 cm., kilku rękami pisany, stron 15+35.

Oprawa: papier obciągnięty zniszczoną zapisaną pergaminową kartą.

Tytuł: (Kopie dwóch druków.)

W kodeksie znajdują się druki:

1. Libri factorum Baptistae Mantuani. Coloniae 1561. 8°.

2. Aurelii Prudentii Clementis viri Consularis atque Poetae Christianissimi Liber $\alpha\theta\gamma\mu\epsilon\rho\iota\nu\epsilon$. Id est, opus rerum diurnarum, in usum pieae Iuventutis editus. Adiecta est Petri Mosellani Epistola. Nam Leonardi Quercini ineptum de pientissimo

Poeta iudicium nihil moramur. Lipsiae. Ex officina typographica Nicolai Fabri. 8°. — Na odwrocie tytułu: »Petrus Morellanus Protegensis Matthiae Meynero... salutem«; na końcu tej dedykacji: »nonis Novembris, anno Domini 1522.«

Druk ten urywa się na arkuszu D, arkusz E i następny przepisane (stron 15).

3. Melodiae Prudentianae et in Virgilium magna ex parte nuper natae, et per Nicolaum Fabrum typographum expressae. Lipsiae. Mense Octobris.

Na końcu rękopis:

»Antonii Mancinellis Speculum de moribus et officiis. Anton. Mancinel. Veliternus ad Phesium filium... Coloniae, Ioannes Gymnicus excudebat. Anno 1527.« Jestto jak widać kopia druku (stron 35).

- IS. 51. **Kodeks z r. 1602 papierowy, 15,5 cm. × 20 cm., jedną ręką pisany, stron 532.**

Oprawa: resztki tektury.

Tytuł: »Summula Logicae sub Rn^{do} P. Bembo in collegio societatis Iesu Posnaniae scripta. A. D. 1602. P. C.«

Dwie karty po powyższym tytule, nad początkiem samego tekstu czytamy: »Liber Fratrum B. M. V. de Paradiso SOC.«

- S. 52. **Kodeks z r. 1603 papierowy, 16,5 cm. × 21 cm., jedną ręką pisany, stron 95 + 42 + 35 + 53 + 60.**

Oprawa: zapisana karta pergaminowa (fragment komentarza Pisma św.).

Tytuł: »Doctrina moralis seu casuum conscientiae circa decalogum occurrentium tractatio.«

Każda część ma osobną paginację.

1. Tractatus I. De legibus, actibus humanis et peccatis in communi (str. 1—95).

2. Tractatus II. De I. decalogi praecepto (str. 1—42). Braknie końca i początku następnej części aż do strony 6; od str. 6—35 druga część tego traktatu. Na końcu: »1603. Sub Patre Galbino.«

3. Tractatus III. De II. decalogi praecepto; a) caput I: de blasphemia et iuramento, (str. 1—53) b) caput II: de voto, (str. 1—60).

- IS. 53. **Kodeks z r. 1606 papierowy, 16 cm. × 20 cm., kilku rękami pisany, stron 900.**

Oprawa: tektura obciążnięta pergaminem.

Tytuł: (Tractatus controversiarum.)

Na wewnętrznej stronie okładki: »Sum ex libris Adami Georgii parochi Neclensis et com. Walzensis scriptus Pragae et Moguntiae anno millesimo sexcentesimo sexto.«

1. Str. 3—23: »Epilogus de quibusdam ut ipsi vocant abusibus.«
 2. Str. 25—596: »Controversiarum praecipuarum nostri saeculi. Capita quinque.
 3. Str. 605—636: »De notis et signis verae Ecclesiae.«
 4. Str. 637—647: »De communione sub utraque specie.«
 5. Str. 648—657: »De invocatione Dei et Sanctorum catholicorum breviter et dilucide explicata sententia.« Na końcu, str. 657: »Absolvebantur Pragae cal: octobris anno millesimo sexcentesimo sexto. Illece paucula ego Paulus Glocknerus meo praeceptori domino Adamo Iacko Brandenburgio iam Praga discessuro gratitudinis ac memoriae ergo lubens exarare volui.«
 6. Str. 681—692: »De Purgatorio.« Na końcu: »Rara fides hominum, quia multi multa loquuntur. Amicus tuus Ioannes Wissenberg in sempiternam memoriam scripsit. Allzeit rein, erlich undt lustig. 28. Aug. anno 1606. Pragae.«
 7. Str. 693—698: »Krótkie zapiski treści teologicznej.
 8. Str. 699—824: »Apparatus ad scientias sive disputatio de natura scientiae et philosophiae.«
 9. Str. 827—879: »Puncta concionum in singulas Dominicas per annum currentes.«
- Obejmują czas od 1. niedzieli adwentu do Wielkiego Czwartku. Reszta Kart niezapisanych.

MS. 54. **Kodeks z r. 1610 papierowy, 15,5 cm. × 19,5 cm., jedną ręką pisany, stron 68+272.**

Oprawy niema.

Tytuł: (Praelectiones logicae.)

1. »Introductio in dialecticam Aristotelis sub Reverendo Patre Praemislao Rudnicky S. I. Calissii per Nicolaum Ruskowski secundum ordinem et doctrinam D. Francisci Toletisi. Anno Domini 1610« (str. 1—67).

2. »In logicam Aristotelis commentarii. Sub Reverendo Patre Praemislao Rudnicky per Nicolaum Ruskowski Calissii. Anno Domini 1610« (str. 1—272).

Końca braknie; rzecz urywa się w dysputacyi XVII, kwestyi 7.

MS. 55. **Kodeks z r. 1611 papierowy, 15,5 cm. × 19,5 cm., jedną ręką pisany, stron 302.**

Oprawy niema.

Tytuł: »In octo libros Aristotelis (sub Reverendo Patre Praemislao Rudnicki Calissii) physicorum per Nicolaum Ruskowski. Anno Domini 1611.«

Jestto dalszy ciąg wykładów filozoficznych z roku 1610. Obacz MS. 54.

MS. 56. **Kodeks** z r. 1618—20 papierowy, 10,5 cm. × 16 cm., jedną ręką pisany, stron 302.

Oprawa: Tektura obciągnięta zapisanym pergaminem.

Tytuł: (Varia).

1. »Compendium sive summa totius logicae« (str. 1—190).

Na pierwszej stronie obok tytułu: »Pragae Bohemenicae a. D. 1618.« Na tej samej stronie u dołu późniejszą ręką: Fratrum Carm. Discalceatorum Conv. Posn.«

2. »Usus instrumenti proportionum. D. Galilaei de Galilaeis patritii Florentini, professoris mathematicae Pataviis. Transcriptum a. 1618.« (str. 191—268). Braknie końca. Urywa się w początku drugiej części.

3. »Problemata. An motus in vacuo dari possit« (str. 269—271). Na końcu: »9 Maii ipso Ascensionis Dominicae die. Defensio ex libris Physicorum. A. 1619.«

4. »Agamemnon sive in hanc Senecae tragoediam loci communes, sententiae, periphrases et phrases« (str. 272—277).

5. »Octavia sive in hanc Senecae tragoediam compendium« (str. 277—282). Tutaj braknie 2 kart.

6. Dalszy ciąg streszczenia jakiegoś utworu dramatycznego (str. 383—286).

7. »Epitaphium Matthaei Velseri ex Tuinero« (str. 286—287).

8. »Problema an dentur in continuo partes actu« (str. 287—290). Na końcu: »Brunsbergae A. 1620. Defensio ex tota philosophia praesente eodem P. Provinciali S. I. Maii 20 post prandium feria IVa.«

9. »Aliud. An creaturis vera efficientia sit concedenda« (str. 290 do 293). Na końcu: »Post defensionem ex duobus primis Physicorum libris A. 1619. Ioannes Riwocky«.

10. »Aliud eiusdem. An vacuum in rerum natura dari possit...« (str. 293—298).

Na końcu: »Post defensionem ex universa philosophia. A. 1620 Aprilis 26 Dominica in Albis. Praesente ipso Reverendissimo Episcopo Warmiensi Simone Rudnicki et Canon. 5 in auditorio publico.«

MS. 57. **Kodeks** z r. 1620 papierowy, 14,5 cm. × 19,5 cm., jedną ręką pisany, kart 44+102.

Oprawa: tektura obciągnięta żółtym pergaminem.

Tytuł: (Compendium logicae. — Commentariolum in tres libros de oratore).

Na 1. karcie u dołu: »Ex libris fratrum B. M. V. de Paradiso sacri Ord. Cist.«

1. »Compendium Logicae.«

2. »Commentariolum in tres libros de oratore ad Q. fratrem. Anno Domini 1620 sub Patre Wabierowicz. Posnaniae. A. M. D. G. B. V. M. H. Floriani Laskowski. S. I.«

MS. 58. **Kodeks z r. 1624 papierowy, 11,5 cm. × 17,5 cm., jedną ręką pisany, stron 648.**

Oprawa: deski obciążnięte szarym pergaminem.

Tytuł: (Kazania polskie).

Zbiór niniejszy kazań polskich obejmuje czas od Nowego Roku do niedzieli infra octavam Nativitatis. Pismo niedbale, bardzo częste poprawki i wiele uwag na marginesie; autor zaznaczał zwykle miejscowość w której odnośne kazanie powiedział. Kazał on najczęściej w Piotrkowie i Kaliszu, ale także w Starym Śmie, Wyszogrodzie i Pyzdrach.

Na samym początku kodeksu: »Iesus, Maria, Franciscus. Anno Domini 1624, aetatis suae 34 pro die Convensionis s. Pauli Apostoli, ego Frater Paulus Ioannes Ziurert (?) ordinis s. Francisci Minorum Conventualium, scripsi tunc librum. Calissiae. Nad tem dopisane później: »Intravi religionem s. Francisci Conventualium in civitate Culmensi a. D. 1612. 27 Maii die s. Ioannis Papae et martyris. Factus sum presbiter.«

MS. 59. **Kodeks z r. 1627—1629 papierowy, 15 cm. × 18,5 cm., jedną ręką pisany, stron 480.**

Oprawa: tektura obciążnięta zapisanym pergaminem (tekst Pisma św).

Tytuł: (Tractatus iuridicus Bartholomaei Januszewic. — Tractatus de sacrificio Iacobi Dubii.)

1. »Tractatus quatuor librorum Ioannis Lancelloti traditus a Reverendo Domino Bartholomaeo Januszewic iuris utriusque doctoris praefectoque seminarii Gnesnensis ac canonico Loviciens. Scriptus a Gregorio Podstawsky, seminarista Gnesnensi 1627.«

2. »Tractatus de sacrificio traditus a Reverendo Jacobo Dubio praefecto seminarii Ecclesiae Metropolitanae Gnesnensis Poenitentiarioque eiusdem A. D. 1628 post festum s. Bartholomaei inceptus. Gregorius Podstawsky.« Na końcu traktatu: »Sequitur index totius Sacrificii uti existimo sufficiens collectus per Gregorium Podstawsky. a. D. 1629.«

MS. 60. **Kodeks z r. 1631 papierowy, 15 cm. × 19 cm., jedną ręką pisany, stron 296+6+13.**

Oprawy niema.

Tytuł: »Explanatio disputationum physicarum in 5 partes divisa.«

Traktat sam poprzedzają 4 karty indeksu. Na końcu traktatu: »Compendium conclusionum 8 libr. Physicorum.« Braknie końca tego zestawienia.

Na pierwszej karcie nad tytułem: »Ex libris Congregationis Missionis domus Gnesnensis.« Na marginesie tej samej karty: »Sub Reverendo P. Nicolao Bartkowicz. Cracoviae 1631.«

MS. 61. Kodeks z r. 1632 papierowy, 18 cm. \times 21 cm., jedną ręką pisany, stron 384.

Oprawa: papier.

Tytuł: »Theologia sacramentalis. — Tractatus de novissimis hominis.«

MS. 62. Kodeks z r. 1633 papierowy, 16 cm. \times 19 cm., jedną ręką pisany, stron 323.

Oprawa: tektura obciągnięta czarną skórą ze złożonymi, zatartymi wyciskami.

Tytuł: (In Summam divi Thomae disputationes. Pars I.)

1. »In primam partem divi Thomae disputationes.«

2. »In primam secundae disputatio.«

Na pierwszej karcie u dołu: »Ex libris Monasterii Paradisiensis Sacri Ordinis Cisterciensis Fr. Augustinus Dobrowolski, prof. parad.

Na końcu: Sub R. P. Andrea Hanczel S. I. auscultata et scripta a me F. Augustino prof. parad.«

Porównaj MS. 63 i MS. 64, które zawierają dalszy ciąg wykładów rozpoczętych w niniejszym kodeksie. Jeśli więc MS. 63 napisano w r. 1634 a MS. 64 w r. 1634—35, to obecny kodeks należy odnieść do r. 1633.

MS. 63. Kodeks z r. 1634 papierowy, 16 cm. \times 19 cm., jedną ręką pisany, stron 21 + 142.

Oprawa: tektura obciągnięta brunatną skórą ze złożonymi, zatartymi wyciskami.

Tytuł: (In Summam divi Thomae disputationes. Pars II.)

1. »Apparatus theologicus in secundam secundae divi Thomae Aquinatis.«

Na końcu tej części: »Sub R. P. Mościcki Societ. Jesu Posnaniae auscultata et scripta a me Fratre Augustino professo Parad. A. 1634.

2. »Secunda secundae divi Thomae«; braknie końca.

MS. 64. Kodeks z r. 1634—35 papierowy, 15,5 cm. \times 19 cm., jedną ręką pisany, kart 203+236.

Oprawa: tektura obciągnięta brunatną skórą ze złożonymi, zatartymi wyciskami.

Tytuł: (In Summam divi Thomae disputationes. Pars III.)

Na początku: »Doctrinas sacramentales audivi a. 1634 et 1635 Fr. Augustinus Dobrowolski sub A. R. P. Andrea Hanczel S. I. Posnaniae.«

Kodeks dzieli się na dwie części; pierwsza obejmuje 4 dysputacje, druga 8.

Na samym końcu: »Tota materia de Sacramentis per duos annos auscultata et scripta a Fratre Augustino sub R. P. Andre Hanczel S. I. Posnaniac. A. 1634 et 1635.«

- MS. 65. Kodeks z r. 1634—35 papierowy, 15 cm. × 19 cm., jedną ręką pisany, stron 664.

Oprawy niema.

Tytuł: »Comentarii in universam Aristotelis logicam. — Tractatus de scientia.«

1. »Commentarii in universam Aristotelis Stagiritae principis Peripatheticorum logicam, solenni scholarum more explicari solitam. In collegio Calisiensi Karnkoviano S. I. A. D. 1634.«

2. »Tractatus de scientia.«

Na końcu: »A. D. 1635. 4 Maii. in festo s. Flor. Martyris finitus est iste tractatus A. R. P. Professore.«

- MS. 66. Kodeks z r. 1635 papierowy, 16 cm. × 19 cm., jedną ręką pisany, stron 766.

Oprawa: tektura obciągnięta pergaminem.

Tytuł: (Varia.)

1. »Ultus Aristotelis. Philosophia aristotelice primo philosophari incipientibus proposita.« Na końcu: »Finitus est philosophiae cursus 4 iunii 1635 Callissii sub R. P. Nicolao Trzaskowski.«

2. »Disputatio prooemialis de ipsa theologia christiana viatorum.«

- MS. 67. Kodeks z r. 1635—36 papierowy, 15,5 cm. × 19 cm., jedną ręką pisany, kart 182.

Oprawa: tektura obciągnięta pergaminem; rzemienie skórzane do zawiązania.

Tytuł: (Varia ex rhetorica.)

1. »In libros quatuor ad Herennium commentarius. A. R. P. Martini Piasti.« Nad tytułem: »Monasterii Paradisiensis.« Na końcu: »A. D. 1635 sub R. D. P. Martino Piasto S. I. (K. 1—44.)

2. »Apparatus rhetoricus ad verborum copiam et elegantiam orationis et amplificationem tyronibus eloquentiae apprime necessarius. A. D. 1636. A. R. P. Woźnowicz.« (K. 45—71.)

3. »Tractatus de elocutione.« (K. 72—86.)

4. »Breve artificium orationis componendae tum in genere demonstrativo tum deliberativo et judiciali.« (K. 86—115.)

5. »Orator ecclesiasticus seu eloquentia ecclesiastica.«

6. »Institutio dialectica.« Na końcu: »A. D. 1635... A. R. P. Martino Piasto.«

MS. 68. **Kodeks z r. 1615¹ papierowy, 15 cm. × 19 cm., jedną ręką pisany, stron 480.**

Oprawa: deski obciągnięte brunatną skórą z wyciskami (litery: M G i liczba 1615; herb z przodu zatarty, z drugiej strony: Godziemba).

Tytuł: (In logicam Aristotelis introductio et disputationes).

1. »Introductio in universam Aristotelis logicam«. Dopisano: »Conventus gnesnensis s. Francisci«.

2. »In Organum Aristotelicae logicae disputationes«.

Choć wewnątrz rękopisu nie znaleziono daty, jednak z liczby na współczesnej oprawie wnioskować można, że pisano go w r. 1615 lub krótko przed nim.

MS. 69. **Kodeks z r. 1629¹ papierowy, 15,5 cm. × 19,5 cm., jedną ręką pisany, stron 248.**

Oprawy niema.

Tytuł: »Disputationes logicae in universum Aristotelis organum«.

Na pierwszej z czterech wolnych kart zapiska: »Scripsit hanc logicam Henricus Pfeilschmidt discipulus R. P. Ludovici Crasii illam dicantis 1629«.

MS. 70. **Kodeks z r. 1633¹ papierowy, 15 cm. × 19 cm., jedną ręką pisany, stron 91 + 59 + 145 + 134.**

Oprawa: tektura obciągnięta czarną zniszczoną skórą.

Tytuł: (In libros Aristotelis disputationes).

1. »In libros Aristotelis de generatione et corruptione«.

2. »Tractatus in Meteora Aristotelis«.

3. »In libros Aristotelis de anima«.

4. »In Metaphysicam Aristotelis disputationes«. Na końcu: »Anno 1633 21 maii sub R. P. Daniele Siekierzecki S. I. Posnaniae auscultata et scripta a me fratre Augustino prof[esso] Parad[isiensi]«. Jest to niezawodnie ten sam brat Augustyn Dobrowolski, który zostawił nam, jako pomnik swych studyów u jezuitów i oznańskich, prócz obecnego¹, kodeksy MS. 62. 63. 64.

Potem jeszcze: »Praefatio disputationis«.

¹ Kodeks obecny wskutek niedopatrzenia otrzymał nieodpowiednią sygnaturę Według chronologii stać powinien wyżej.

MS 71. Kodeks z r. ok. 1635 papierowy, 15,5 cm. \times 19,5 cm., jedną ręką pisany, kart 1 nl. + 173.

Oprawa: tektura obciągnięta białym pergaminem.

Tytuł: »Metaphysica«.

Na k. 1 dopisano: »R. P. Nicolai Trzaskowski S. I.«. Liber monasterii Paradisiensis s. ord. Cist.«.

MS. 72. Kodeks z r. 1635 papierowy, 15 cm. \times 18,5 cm., kilku rękami pisany, stron 298 + 88.

Oprawa: papier obciągnięty pergaminem, z literami G Z (Gaspar Zychlinski).

Tytuł: (Ćwiczenia w wymowie).

1. Traktat treści retorycznej (str. 1—18); brak początku.
2. »Compendiosa orationis sive sacrae sive civilis structura« (str. 19—36). Nizej: »Anno partus salutis 1635« (poprawki: [16]»99« i »1734«). »Zychlinski Ioannis Gaspari m[anu] p[ropria]«.
3. »Mowa na pogrzebie Jmci Pani Katarzyny z Markowie Zychlinski« (str. 38—40).
4. »Paralela Plutarchi demesticis epistolis illustrata« (str. 41—72). Są to przykłady cnót i obyczajów narodowych, czerpane z Kromera, Herburt i Miechowity, i porównywane z przymiotami Greków i Rzymian. Na str. 71: »Sub magnifico d. d. Iacobo Vitellio canonico sanctae Annae eloquentiae Tilicianae professore ordinario in augusto Jageloniano lycaeo eiusque lectorio Aristotelis. Anni partus salutis MDCXXXV (1635) commutatione aestiva«.
5. »Discursus aliquot politici« (str. 73—104).
6. »Dispositiones orationum« (str. 105—196). Wśród nich: »Lazarus funebris sive oratio oencomiastica serenissimi Alexandri Poloniae principis« (str. 119—124).
»Przemowy polskie pogrzebowe i weselne« (str. 173—196).
7. Epitafia (str. 197—200). »Loci communes ex multis autoribus tum ex Cicerone selecti« (str. 201—250). »Sentencye polskie« (str. 251—254). »Annotationes scitu digniores depromptae ex aphorismis politicis« itp. (str. 255—298).

Następują trzy druki:

(Babecki Andrzej,) Oratio funebris, Quam in supremo et luctuoso officio Serenissimi Domini D. Ioannis Alberti, Poloniae, et Sueciae principis, S. R. E. cardinalis, eminentissimi, episcopi Cracovien: Ducis Seueriensis. Pompae Sepulchrali, Nobilis Andreas Babecky, Eloquentiae et Philosophiae in Academia Cracovien. Studiosus, cum debita animi submissione obtulit. (Na końcu:) Cracoviae, In Officina Francisci Caesarii, Anno 1635.

(Vernulaeus Nicolaus,) Panegyricus aeternae memoriae et famae. Venerabilis P. Fratris Ioannis Duns Scoti, doctoris subtilis ordinis sacri Fratrum Minorum Dictus et dicatus Ab or-

natissimo viro ac Domino Nicolao Vernulaco S. Theologiae Licentiatu, et Publico in Academia Louaniensi, Eloquentiae Professore. Primum Lugduni 1623. Deinde Varsaviae, Typis Ioannis Rossowski S. R. M. Typ: Anno Domini, 1632.

(Lipski Jan,) Elogium funebre serenissimo D. Alexandro Carolo, Poloniae et Sueciae principi. A Joanne Lipski, Referendario Regni, Scriptum. Cracoviae, In Officina Andreae Petricouii, S. R. M. Typogr. Anno D. MDCXXXV (1635).

8. »De formis oratoriis« (str. 371—458).

Cały rękopis jest brulionem studenta retoryki. Niektóre ustępy później są dopisane.

MS. 73. Kodeks z r. 1636 papierowy, 15,8 cm. × 19,9 cm., kilku rękami pisany, stron 441.

Oprawa: karton obciągnięty pergaminem z napisem: »Anno Domini 1636«, na grzbiecie:

Tytuł: »Theologia moralis de decalogo, de restitutione et contractibus, de censuris et votis«.

1. »Tractatus de praeceptis decalogi« (str. 7—221).
2. »Quaestiones theologiae moralis de restitutione et contractibus« (str. 231—380).
3. Tractatus de censuris (str. 381—422).
4. »Tractatus de voto« (str. 423—441).

MS. 74. Kodeks z r. 1636 papierowy, 15,5 cm. × 19,4 cm., jedną ręką pisany, stron 713.

Oprawa: karton obciągnięty pergaminem.

Tytuł: (Physica. Mathematica.)

1. »Physica« (str. 3—434).
2. »Logica« (str. 435—448). Str. 449—463 są dokończeniem pierwszej części.

3. »Mathematica« (str. 471—675), także stosowana, np. do sztuki wojennej (str. 523), do astronomii (str. 532 i nast.) i geografii (str. 620 i nast.). W tej części mnóstwo rysunków piórem wykonanych. Zaś staranne rysunki na osobnych kartach na końcu tomu dodane (str. 683—713) są jakimś technicznym sposobem reprodukowane. Zachodzi tu rok 1636 (str. 683. 689. 695. 697. 701) i »Caliss« (str. 707). Za podstawę szkieców wzięta po większej części szerokość geograficzna 52° (str. 683. 691. 695. 697. 703. 705. 707. 711), co właśnie stosuje się (w przybliżeniu) do Kalisza; raz 46° 20' (str. 689) i 38° (str. 701). Nadto godła jezuickie dopełniają wskazówki, że wykłady te pochodzą ze szkół jezuickich w Kaliszu.

MS. 75. Kodeks z r. 1638 papierowy, 16 cm. × 21 cm., jedną ręką pisany, stron 181 + kart 293 + stron 6 nieliczb.

Oprawa: karton obciągnięty pergaminem z nutami; w oprawie części mszału (w. XV).

Tytuł: »Logica«.

Na str. 2: »Kalendis sextilis A. D. supra MDC duodequadragesimo« (1 sierpnia 1638).

1. Summula (logica). Pars I—II (str. 7—161).
2. Logica. Disputatio I—XII. Najprzód »indiculus« (str. 163—175), potem rzecz sama (str. 179—181, dalej współczesne liczbowanie kart aż do 293).
3. Na 6 stronach nieliczbowanych: »Conclusiones logicae«.

MS. 76. Kodeks z r. 1637 papierowy, 15,5 cm. × 18,6 cm., jedną ręką pisany, stron 798.

Oprawa: karton obciągnięty czarną skórą z wyciskami.

Tytuł: (Logica.)

Na str. 1 zapiska: »Primae lectionae in conventu Paradisiensi logica coepta cum adiutorio Dei et beatae Deiparae anno Domini 1637 1 septembris«.

1. »Summula logices« (str. 11—210).
2. »In universam logicam organo Aristotelico comprehensam disputationes« (I—XII str. 227—798).

Kodeks obecny zawiera te same wykłady, co MS. 75 z dodatkiem »prooemium« przed 1. częścią.

MS. 77. Kodeks z r. 1637—38 papierowy, 15 cm. × 18,2 cm., jedną ręką pisany, stron 672.

Oprawy niema.

Tytuł: (Logica. Dialectica.)

1. »Methodus discendae et docendae philosophiae«.
2. »Logica seu organum Aristotelis disputationibus logices illustratum anno Domini 1637«. Dopiski: »monasterii Paradisiensis«, »incepit die 16 octobris«. Na następnej stronie: »Authore A. R. P. Paulo Kun S. I., philosophiae professore Calissii. In collegio S. I. scripsit frater Andreas Bernardus Costenus, professor monasterii Paradisiensis s. ordinis Cisterciensis a. D. 1637«. Na końcu: »Finis logicae A. R. P. Pauli Chun. A. D. 1638 die 26 iunii finita«. Potem jeszcze krótkie dodatki: »Obiectiones contra analogam«....

3. »A. D. 1637 die 1 septembris inepi. Introductio in philosophiam seu compendium philosophiae«. Brak końca.

Wzmianka o śniereci Władysława IV (1648) w środku kodeksu widocznie później jest dopisana, choć tą samą ręką.

MS. 78. Kodeks z r. 1638 papierowy, 15 cm. × 19 cm., jedną ręką pisany, stron 537.

Oprawa: karton obciągnięty pergaminem.

Tytuł: »Compendium dialecticae. Logica«.

1. »Introductio in philosophiam seu compendium dialecticae« (str. 7—91).

2. »Logica sive organum Aristotelis disputationibus logicis illustratum« (str. 99—537). Potem próżne strony do 552.

Na końcu znajduje się druk (4 karty): »Conclusiones logicae divinisimo s. Spiritus philosophantis Organo Deo plenae Conclusioni, Verbi Genitrici Virgini, gratiarum Collegio, mysteriorum Universitati rationum divinarum Compendio Mariae Opt. Max. uni omnium adiutrici, sacrae«. Druk kończy się notatką: »Defendentur publice a Martino Danielowicz Academico Parthenio in Aula collegii Karnkoviani S. I. Calissii A. D. 1638. Mense Octobri, Die Hora 2 pomerid«. Na dole pierwszej strony druku napisano: »Charissimo fratri Edmundo«.

Wykłady zawarte w obecnym rękopisie są te same, które znajdują się w poprzednim MS. 77 na 3. i 2. miejscu.

MS. 79. Kodeks z r. 1638—39 papierowy, 15 cm. × 19 cm., jedną ręką pisany, stron 780.

Oprawa: karton obciągnięty pergaminem.

Tytuł: (In Summam divi Thomae disputationes.)

1. »In tractatum d. Thomae de angelis« (str. 5—143).

2. »In primam secundae d. Thomae disputationes« (str. 143—304).

3. (De peccatis, str. 311—422.)

4. (De gratia, str. 423—516.)

5. »Disputationes theologicae de fide spe et caritate« (str. 516—780).

Na końcu formuła: »A. M. D. G. V. I. C. H. B. C. I. P. C. A. P. S. P.«

Daty: »1637 18 ian.« (str. 143), »1637 28 iunii« (str. 304), »1638 6 febr.« (str. 422), »1638 17 martii« (str. 423), »3 septembr. 1638« (str. 516), »1639 10 ia.« (str. 629), »1 febr.« (str. 649), »1639 25 iunii« (str. 780).

MS. 80. Kodeks z r. 1637—39 papierowy, 15,5 cm. × 19 cm., jedną ręką pisany, stron 612.

Oprawy niema.

Tytuł: (De Verbo incarnato. De sacramentis.)

1. Traktat de Verbo Incarnato (str. 1—168). Brak początku.

2. »Apparatus theologicus sacramentalis ex tertia parte divi Thomae« (str. 169—612). Str. 575: »An Tridentinum praesertim quoad decreta matrimonialia in Polonia sit promulgatum et receptum?«

Daty: »1637 2 ianuarii« (str. 5), »1638 2 ianuarii« (str. 340), »1 septembris 1638« (str. 405), »1639 10 ianuarii« (str. 505).

MS. 81. **Kodeks z r. 1641—42 papierowy, 16 cm. × 19 cm., jedną ręką pisany, stron 436.**

Oprawy niema.

Tytuł: »In primam secundae d. Thomae«.

1. »In primam secundae d. Thomae. Tractatus de gratia per Christum.« Authore A. R. P. Nicolao Trzaskowski (str. 1—258). Na dole str. 1: »Fr. Bernard C. monasterii Paradisiensis s. ord. Cisterciensis manu propria«.

2. »Tractatus de vitiis et peccatis« (str. 259—383).

3. »Methodus facillima acquirendi solidam peritiam iuris utriusque privato cuiusque studio« (str. 384—387). Tu o prawie i sądownictwie polskiem następne są uwagi. Na str. 385: »Ius civile patrium seu particulare sunt in Polonia: Statutum authore Herburto, Szczerbyc, Januszewski, Białobrzeski et aliis conscriptum, constitutiones, speculum saxonieum seu ius Magdeburgiense et lauda privata variorum in regno. Huc pertinent legendi seu glossatores iuris civilis textus seu interpretes, ut Bartolus, Baldus, Kucus et innumeri alii, quorum bibliothecae sunt plenissimae, sive quaestionibus ex textu erutis illustrantes iura, sive in omni materia (quorum ingens cathalogus esset scribendus) sive in aliqua particulari.« Na str. 386: »Usus legum canonicarum pro foro contentioso seu processus iudicarius in Polonia discendus est ex Janidło, quia eo utuntur omnia consistoria episcoporum in regno, alibi tamen et etiam in regno nostro Vestrio utendum est, Maranta Valdense, Tollosano, Wan Axel etc. Usus legum civilium seu processus iudicarius cognoscendus est ex processu Zawacki et Winklers.« Karta 387/388 prawie cała wydarta.

4. »Prima secundae d. Thomae. De homine in esse morali naturali et supernaturali A. R. P. Nicolai Trzaskowski« (str. 389—436). Po str. 434 brak dalszego ciągu, z którego tylko luźna karta została.

Daty: »1641 sept. 1« (str. 1), »12 febr.«, »28 maii« (str. 237), »14 febr. 1642« (str. 259).

MS. 82. **Kodeks z r. 1642 papierowy, 15,5 cm. × 19 cm., jedną ręką pisany, stron 746.**

Oprawy niema.

Tytuł: »In primam secundae« et »tertiam partem d. Thomae«.

1. »In primam secundae d. Thomae. Tractatus primus. De gratia per Christum« (str. 3—195).

2. Prima secundae divi Thomae. De homine in esse morali, naturali et supernaturali« (str. 197—239).

3. »Tractatus de vitiis et peccatis« (str. 241—348).

4. »Annotanda quaedam de scientia iuris et legum« (str. 349—350):

Na stronie 350 mowa o prawie polskiem cywilnem i kościelnem. Końca brak.

5. »In tertiam partem d. Thomae. De sacramentis« (str. 351—746; »in communi«: 351—615, baptismus: 617—655, Eucharistia: 657—746).

Na str. 1 zaznaczono treść całego kodeksu. Data 1642 jest na str. 1, 195, 348; przed nią w dwóch ostatnich miejscach formuła: »A. M. D. G. Ig. C. D. H.«

MS. 83. Kodeks z r. 1642—44 papierowy, 16 cm. × 19 cm., jedną ręką pisany, stron 855.

Oprawa: karton obciągnięty pergaminem, ozdobiony wyciskami; na końcowej okładce: »I. B. A. D. 1644«, na przedniej: Tytuł: »In secundam secundae d. Thomae«.

Tom ten zawiera traktaty o cnotach boskich i o pierwszej z cnot kardynalnych: de fide (str. 5—312), spe (str. 313—325), charitate (str. 326—413), iustitia (str. 417—855).

Str. 790—794: »De servitute rusticorum in Polonia«.

Na str. 799 wzmianka o synodzie dyecezalnym poznańskim z r. 1642.

Daty: »1642« (str. 5), »1643 april. 29« (str. 312), »1643 mai 4« (str. 326), »1643« (str. 417), »3 nov.« (str. 496), »1644 die 4 iannarii« (str. 605), »1 febr.« (str. 651), »martii 14« (str. 723).

Autor wymieniony na str. 5: »A. R. P. N. Trzaskowski« i na str. 417: »Authore N. Trzaskovio S. I.«. Do kopisty czyli studenta, który tom obecny ręką swą wypisał, odnosi się niezawodnie notatka na str. 5: »[r]ater] Bernard[us] Costen[sis] Prof[essus] Monasterii Paradisiensis«.

MS. 84. Kodeks z r. 1641—1643 papierowy, 19 cm. × 15 cm., jedną ręką pisaui, stron 1015.

Oprawy niema.

Tytuł: »In tertiam partem d. Thomae, de sacramentis«.

»Disputatio I. De sacramentis in communi« (str. 1—333).

»Disputatio II. De baptismo (str. 341—386) et confirmatione« (str. 386—395)

»Disputatio III. De augustissimo Eucharistiae sacramento« (str. 397—521).

»De poenitentia« (str. 527—1015). Na końcu uwaga: »De matrimonio nihil dedit. De ordinis sacramento similiter nihil«.

Daty: »1641 sept. 1« (str. 1), »1642 30 iunii« (str. 521), »1642 1 sept.« (str. 527), »1643« (str. 769), »1643 ian. 10« (str. 775).

Wzmianka o autorze »A. R. P. Martino Olszewski« na str. 1, 527, 769 (tu N. »Olszewski«).

Na str. 1 i 527: »Fr[ater] Bernard Cost[enus] Prof[essus] Monasterii Paradisiensis. Na str. 521 formułka: »A. M. D. G. Ig. V. M. H. SS. O. S. O. C.«

MS. 85. Kodeks z r. 1643—45 papierowy, 15 cm. × 19 cm., jedną ręką pisany, stron 956.

Oprawy niema.

Tytuł: (In secundam et tertiam partem d. Thomae. In Ecclesiasticum.)

1. Traktat o rzeczach ostatecznych (str. 1—110). Brak początku i kart między str. 12 a 13.

2. »In primam secundae d. Thomae tractatus de voluntario a quaestione 6« (str. 111—228).

3. »Tractatus de legibus in primam secundae partem d. Thomae« (str. 231—437).

4. »Tractatus de mysterio incarnationis ut satisfactione, merito et oratione« (str. 449—816).

5. »Disputationes circa aliquas quaestiones d. Thomae A[quinatis] D[ocoris] A[ngelici]. Ex tertia parte a quaestione 16 ad 59« (str. 825—898).

6. »Controversia de sacramento Eucharistiae« (str. 901—925).

7. »Animatversiones in Ecclesiasticum« (str. 929—956).

Czas napisania i autorstwo poszczególnych części wynika z następujących zapisów:

»A. D. 1645 febr. 20« (str. 108),

»23 maii 1645. R. P. Olszewski« (str. 111),

»Authr R. P. Ioan. Durowski A. D. 1643« (str. 231),

»1644 sept. 1. Author A. R. P. N. Trzaskowski« (str. 449),

»A. R. P. Sigis. Zaranek A. D. 1645 martii 2« (str. 825),

»1644 febr. 18 A. R. P. Pauli Kuhn« (str. 901),

»A. R. P. Pauli Kuhn A. D. 1643« (str. 929).

Zresztą daty czasu rozrzucone są po całym kodeksie.

MS. 86. Kodeks z r. 1644 papierowy, 15,2 cm. × 18,5 cm., jedną ręką pisany, kart 10 + 358.

Oprawa: zachowała się tylko część okładki, mocno uszkodzona, z tektury obciągniętej brunatną skórą.

Tytuł: »In secundam partem d. Thomae«.

1. Początku brak; zaczyna się kodeks od tytułu: »De necessitate gratiae ad opera naturalia moralia et non moralia« (k. 91—100). Po trzech próżnych kartach:

2. »In secundam secundae d. Thomae« (k. 1—358). Jest tu mowa o trzech cnotach Boskich, a następnie (od k. 173) o sprawiedliwości i ugodach.

Na k. 255 data: »1644 4 ianuarii«.

MS. 87. Kodeks z r. 1645 papierowy, 19 cm. \times 16 cm., jedną ręką pisany, stron 31.

Oprawa: karton obciągnięty pergaminem.

Tytuł: »Sposob y Ceremonia poświęcania panien zakonnych Clary święty wypisany roku Pańskiego 1645.«

Jestto tłumaczenie rytu benedykcyi panien zakonnych z pontyfikału. Napisy i t. zw. rubryki wykonane czerwono. Na dole karty tytułowej (str. 3): »Ta Xsiążka konwentowi Bydgoskiemu należąca«. Na brzegu str. 31: »Frater Florianus Siekowski Carmelita pisarz tey xziasky prosi o Pozdrowienie N. Panny«.

MS. 88. Kodeks z r. 1647 papierowy, 20 cm. \times 16 cm., jedną ręką pisany, stron 193.

Oprawa: deski obciągnięte skórą z wyciskami.

Tytuł: Jana a Iesu Maria, karmelity, Pobudka do skruchy i rozmowy duszy.

»Pobudka do skruchy y rozmowy dusze przez wielbnego Oyca Jana a Jezu Maria generała karmelitow bosych łacinskim ięzykiem napisane a teraz na polski przetlumaczone.... A. D. 1647.« Dopiski: »F. Gregorius Oueneci manens aquisivit A. D. 1652 et reddidit ad bibliothecam Paradisiensem S. O. Cisterciensis.« »X. Fra. Smierzchalski P. z Sokolnik w seminarium d. 17. 5. [18]47.«

Na końcu dzieła: »Modlitwy nabozne o odpuszczenie grzechow wyięte z ksiąg s. Ephrema starozytnego oyca kościoła s. katolickiego a teraz na polski ięzyk przetlumaczone.«

Książka ta, starannie pisana i oprawiona, zdaje się pochodzić z klasztoru karmelitanek. (Ob. MS. 96—99.) Drukowane tłumaczenie dzieła obecnego ukazało się dopiero 1777 w Grodnie (*Estreicher* XVIII 411).

MS. 89. Kodeks z r. 1648—50 papierowy, 15 cm. \times 18.5 cm., jedną ręką pisany, stron 584.

Oprawa: deski obciągnięte skórą brunatną z wyciskami.

Tytuł: (Institutiones morales de censuris et de sacramentis.)

Dedykacya (str. 1—6). Na końcu: »Crosnae 1650. Ioannes Cas Steczewicz A. D. m. p. C. S.«

1. »Tractatus de censuris« (str. 7—186). Na końcu: »15 ianuarii 1650«.

2. »Institutionum moralium de sacramentis tractatus« (str. 187 do 492). Na końcu: »1650 ultima iunii. A. R. P. Ioannes Słupecki S. I. dictavit... m. p. Ioannes Casimirus Steczewicz actu diaconus«.

3. »Hae subsequentes²⁾ pancarpiae de sacramentis aliisque theologiae moralis dubiis desumptae ex generali tractatu theologiae scholasticae A. R. Patris piae memoriae N. Trzaskowski e S. I. per A. R. Patrem Ioannem Kowalski ex eadem Societate et a me descriptae anno Domini 1650 die 1 augusti. Ioannes Casimirus Steczewicz actu diaconus« (str. 493—518); uwzględnione tu stosunki i prawodawstwo polskie.

4. »Sequens tractatus de sacramento matrimonii dictus et explicatus ab A. R. Patre Kwapisz e S. I. professore theologiae moralis Leopoli sub tempus belli cum Kozacis anno virginiei partus 1648 per septembrem tantum. Ioannes Casimirus Steczewicz subdiaconus audit« (str. 517—579). Na końcu: »Fuga post Pilavensem expeditionem tantam eclipsim fecit«.

5. Na str. 584: »Controversia de ecclesia triumphante promulgata et explicata ab A. R. P. N. Rudnicki professore controversiarum olim mathematicae. Leopoli anno Domini 1648 per septembrem tantum«. Na tym tytule tom się kończy; reszta wydarta.

Wewnątrz przedniej okładki zapiska: »Ego Fr. Petrys in Milbock emi a Iudaeo 10 grossis. 1659«. Na str. 1: »Liber Beatae Mariae Virginis de Paradiso sac. ordinis Cisterciensis«.

MS. 90. Kodeks z r. 1650 lub 1661...¹⁾ papierowy, 16 cm. × 21,5 cm., jedną ręką pisany, stron 576.

Oprawy niema.

Tytuł: (Nauki różańcowe.)

1. Ofiarowanie dzieła Matce najświętszej, po łacinie (str. 1—2). Górna połowa karty udarta.

2. »Series exhortaciuncularum inter misteria sanctissimi rosarii dictarum. In festo s. Andreae apostoli. Rosarium primum. Prima pars. Mysterium primum. Światła przedwiecznego wescie na świat zwiastuiac anioł w swietnym niebiesky iasnosci stawia w oczach Panny Maryi odzieniu; lekka sie niezwyczajnych Panna Maria splendorow...« (str. 3—506). Jestto zbiór 50 wykładów tajemnic różańca w polskim języku. Każdy wykład, »rosarium«, ma 3 części, każda część 5 tajemnic.

3. Rodzaj kalendarza z krótkimi zapiskami o przypadającej perykopie z Pisma św. lub żywotach świętych (str. 507—576), od 25 kwietnia do końca roku i znów do 30 stycznia. Z położenia głównych

¹⁾ Grottefeld, Zeitrechnung I (86)—(87).

świąt: Wniebowstąpienia 26 maja (str. 513) itd. wypada data wielkanocna: 17 kwietnia. Z okresu wskazanego charakterem pisma w następnych latach przypadała wielkanoc 17 kwietnia 1650, 1661, 1672. Rychlejszej daty przyjąć niepodobna, gdyż 31 lipca umieszczono św. Ignacego (str. 548), który dopiero w r. 1622 był kanonizowany. Z kalendarza wynika też, że rękopis powstał w klasztorze dominikańskim (str. 513: »24 [maii] Translationis sancti patris nostri Dominici«), i to polskim (str. 560: »27 [septembris] Translatio s. Stanislai«).

MS. 91. Kodeks z r. 1651 papierowy, 21 cm. × 16 cm., kilku rękami pisany, stron 325.

Oprawy niema.

Tytuł: »Brevis introductio, quam sumulas appellant, ad logicam Aristotelis necessaria.«

Zeszyt niedbale pisany. Na grzbiecie resztką antyfonarza.

MS. 92. Kodeks z r. 1651—52 papierowy, 16 cm. × 19 cm., jedną ręką pisany, stron 690.

Oprawy niema.

Tytuł: (Logica. Cosmologia.)

1. Logica.

2. Naturalis philosophia, z wywodami kosmogonicznymi i astro-nomicznymi. Na str. 197 i 690 daty: »Sabbatho die festo ss. Simonis Iulae apostolorum.« »In Paradiso 9 iulii 1652.«

MS. 93. Kodeks z r. 1652 papierowy, 15 cm. × 18,5 cm., jedną ręką pisany, stron 629.

Oprawy niema.

Tytuł: »In libros Aristotelis« (disputatio XIV—XXIV).

1. »In libros Aristotelis de generatione et corruptione.« Na brzegu: »7 septembris 1652«, »Ex libris fratrum b. Mariae Virginis in Paradiso.«

2. »In Aristotelis libros Meteororum.« W ostatnich zdaniach tej części mowa o kopalniach w Polsce, z powołaniem się na Kromera.

3. »In libros Aristotelis de anima.« Na brzegu: »13 novembris.«

MS. 94. Kodeks z r. 1653 papierowy, 15 cm. × 19,2 cm., jedną ręką pisany, stron 688.

Oprawa: karton obciągnięty pergaminem.

Tytuł: (In Aristotelis Physica [disputatio XIV—XXIV] et Metaphysica [disputatio I—III].)

Kodeks obecny zawiera to samo dyktando wykładów filozoficznych, co MS. 93, i oprócz tego na końcu:

4. In Aristotelis Metaphysica. Na końcu: »1653 31 maii in pervigilio Pentecostes.«

MS. 95. **Kodeks:** z r. 1653 papierowy, 16 cm. × 20 cm., jedną ręką pisany, stron 83 + 263.

Oprawa: karton obcignięty białą skórą.

Tytuł: »Theologia scholastica ad mentem Duns Scoti a Hyacintho Fabro tradita.«

»Universa theologia scholastica in 4 commentarios distributa ad mentem doctoris subtilis Ioannis Duns Scoti, a R. P. Hyacintho Fabro, lectore s. theologiae nec non provinciae diffinitore, tradita et die 3 mensis novembris anni 1653 incepta Ingolstadii.« Po »Prooemium« (w którym brak stron 39—78) następuje sam komentarz do Sentencji Duns Szkota z nową paginacją (koniec po str. 263 wydarty).

MS. 96. **Kodeks** z r. 1661 papierowy, 15,5 cm. × 18,5 cm., jedną ręką pisany, stron 4 + 254 + 2.

Oprawa: deski obcignięte czarną skórą, dwie klamry do zamknięcia.

Tytuł: »Manual Officiy... Karmelitow Bossych...«

»Manual officiy abo służby boskiey według obrzędu y zwyczajui braciey Karmelitow Bossych zakonu przebłogosławioney Mariey Pauny z gory Karmelu z łacinskiego na polski ięzyk przetłumaczony dla wielbnych matek i siostr tegoz zakonu. XXII dnia aprilis. Roku Panskiego 1661. Karmelitanek Bossych w Poznaniu.« Jest to tłumaczenie rytuału karmelickiego wydane przez generała zakonu, Wawrzyńca a s. Elia, w r. 1649. W obecnej książce podane są rubryki, czyli przepisy rytualne, tylko po polsku; teksty zaś liturgiczne czyli modlitwy po łacinie i po polsku, w dwóch kolumnach. Pismo nadzwyczaj staranne, czerwonymi tytułami i inicjałami ożywione.

MS. 97. **Kodeks** z r. 1661 papierowy, 14,5 cm. × 18 cm., jedną ręką pisany, stron 5 + 335.

Oprawa: deski, grzbiet z brunatnej skóry z wyciskami alegorycznymi cnót, jedna klamerka do zamknięcia.

Tytuł: »Manual służby boskiey... Karmelitow Bossych...«

Inny egzemplarz rytuału karmelickiego zawartego w MS. 96.

98. Kodeks z lat 1665—1780 papierowy, 10 cm. × 15,5 cm., kilku rękami pisany, stron 1 nl. + 95 + 3.

Oprawa: deski obciążnięte zniszczoną skórą.

Tytuł: »Registr wydatków... klasztoru... (Karmelitanek) w Poznaniu.«

»Registr wydatków na budynki y kupienie placów klasztoru Panny Prz nasświętzey czysto narodzoney y naswiętzego imienia icy Mariey w Poznaniu. Staęła ta fundacya w roku Panskim 1665. Pierwsza msza święta odprawiona 8 novembra w kaplicy kamienicy wielebnych oyców naszych nazwanej Strykowskiach, w której się ta fundacya zaczęła.« Następuje spis wydatków na założenie, a dalej na utrzymanie klasztoru, porządkiem lat aż do 1771. Wśród tego podpisy siostr (zwykle po cztery) oraz krótkie szczegóły historyczne, np.: »Rok Pański 1706 y 1707 y 1708. Po obleżeniu miasta dla szwedów y zroinowania klasztoru, od strzelania w roku 1704. Wyszło na poprawę klasztoru y przed kołem...« Pod koniec książki na trzech stronach notowano kolejno w latach 1736—1780 prowizję od sumy 2 500 złotych ofiarowanej klasztorowi przez Teresę z Koźmińskich Potocką, marszałkową nadworną i zapisanej na Maciejewicach pod Lublinem.

99. Kodeks z końca wieku XVII papierowy, 9 cm., × 15,1 cm., kilku rękami pisany, stron 401.

Oprawa: karton obciążnięty brunatną skórą.

Tytuł: »Protestacye y akty rozne.«

»Protestacye y akty rozne, złożone przez wielebneho oycę Bonaventure od świętego Stanisława, karmelitę bossego.« Jestto zbiór różnych ćwiczeń pobożnych, litanii, tłumaczeń łacińskich pieśni, dla użytku Karmelitanek. Pod koniec niektóre części innemi rękami niedbale pisane. Miejscami wlepione małe miedzioryty barokowe.

Bonawentury od św. Stanisława, karmelity, mowy pogrzebowe w latach 1671 i 1672 drukowane podaje *Estreicher* XIII 248. Książka ta, jak trzy poprzednie, pochodzi niezawodnie z klasztoru Karmelitanek w Poznaniu.

100. Kodeks z r. 1664—65 papierowy, 15,5 cm. × 19,5 cm., jedną ręką pisany, stron 584.

Oprawa: karton obciążnięty brunatną skórą z wyciskami.

Tytuł: »Disputationes... in VIII libros Physicorum Aristotelis.«

»Disputationes philosophicae in VIII libros Physicorum Aristotelis de physico auditu exceptae in celeberrima universitate Pragensi a Gregorio Ambrosio Klan 1664.« Na końcu kodeksu: »1665 die 9 decembris profitonte R. P. Augustino Caminko S. I. presbytero quondam, nunc ecclesiastico.«

MS. 101. Kodeks z r. 1665—66 papierowy, 15,5 cm. × 19 cm., jedną ręką pisany, stron 342.

Oprawa: karton obciągnięty brunatną skórą z wyciskami.

Tytuł: (Disputationes in libros Metaphysicorum Aristotelis).

1. »Tractatus in duos libros Aristotelis de ortu et interitu prae-side P. Aug. Kaminko quondam Societatis Iesu, nunc ecclesiastico.« Na końcu: »3 februarii 1666.«

2. »Tractatus de elementis«. Na końcu: »Absolutus 23 februarii 1666«.

3. »Tractatus in tres Aristotelis libros de anima«. Na końcu: »7 iunii maneo«.

4. »Disputationes Metaphysicae«. Na końcu: »Finis huius scripti-
oni impositus Praga anno 1666 a Gregorio Ambrosio Klan«.

Kodeks ten jest dalszym ciągiem wykładów zawartych w MS. 100.

MS. 102. Kodeks z r. 1665—67 papierowy, 15,5 cm. × 18,5 cm., kilku rękami pisany, stron 1 + 206 + 1 + 98 + 1 + 191.

Oprawa: tylko w szczątkach zachowana.

Tytuł: (Rhetorica.)

1. »Annus laboris rhetorici 1665«.

2. »Rhetorica ad conficiendas orationes panegyricas tradita anno Domini 1666«.

3. »Eques Polonus, inter praecepta M. T. Ciceronis de oratore lib. 3 latino-polona formatus, politie et doctrinis rhetoricis, ethicis et civilibus ex tesseris polonae nobilitatis deductus, instructus ac in collegio Konarscyano Konarski S. I. Posnaniensibus eloquentiae candidatis propositus anno.. 1667«.

Wykład przeplatany przykładami w łacińskim i polskim języku.

MS. 103. Kodeks z r. 1666—67 papierowy, 15,3 cm. × 18,5 cm., jedną ręką pisany, stron 371.

Oprawa: karton powleczony pergaminem, z wyciskami.

Tytuł: (Rhetorica. — Poëtica.)

1. »Oeconomia oratoria ex partitionibus Tullianis ad statum civilem seu politicum eruta ac in usum iuventutis polonae elaborata anno Domini 1666«. Jest to ten sam wykład, który znajduje się w MS. 102 na 2. miejscu, z pewnemi jednak zmianami.

2. »Eques polonus... propositus anno... 1667«. To samo co w MS. 102 na 3. miejscu, z pewnemi zmianami.

3. »Summulae logicae«.

4. »Instructio poetica, quomodo sint componendae carminum variorum copiae«. Na brzegu: »Ioannes Switalski«.

- S. 104. Kodeks po r. 1666 papierowy, 8,5 cm. × 14,7 cm., jedną ręką pisany, stron 136.
 Oprawa: pergamin z wzorami piórem rysowanymi.
 Tytuł: »Adverbia moralia«.
 »Adverbia moralia sive de virtute et fortitudine libellus. Autore in fine libri anagrammatum expresso conscriptus anno Domini 1666«. Jest to zbiór prawd moralnych w sztucznych sentencyach ułożony. Na końcu: »... ardens voveo is, qui anagrammatice
 Ambiens nulla regna posco.
 Laus mili ac regnum sit sola virtus.«
 W tych dwóch ostatnich wierszach mieszczą się litery nazwiska autora, lecz w zmienionym porządku. Autorem jest Stanisław Lubomirski, a dziełko »Adverbia moralia« kilkakrotnie było drukowane (*Estreicher* XXI 470). Porównanie z drukiem (Stanisłai Lubomiri... *Opuscula latina, sacra et moralia. Varsaviae 1701 pag. 308*) pokazuje też, że data 1666 odnosi się do oryginału, a niekoniecznie do obecnego egzemplarza.
- S. 105. Kodeks z r. 1669 papierowy, 14,5 cm. × 18,5 cm., jedną ręką pisany, stron 544.
 Oprawa: karton obciążnięty pergaminem.
 Tytuł: (Disputationes ad mentem s. Thomae.)
 Traktaty dogmatyczne: de gratia, de sacramentis, de peccatis. Data na str. 125.
- S. 106. Kodeks z r. 1671 papierowy, 16 cm. × 19,5 cm., jedną ręką pisany, stron 822.
 Oprawa: karton obciążnięty skórą brunatną z wyciskami.
 Tytuł: »Physica Aristotelis... explicata a... Tobia Jasłowski«.
 »Physica Aristotelis Stagiritae universa explicata a R. P. Tobia Jasłowski« (w otoku): »in Gostomiano S. I. collegio anno... MDCLXXI die XX mai«. Późniejsza zapiska: »Congregationis Missionis Gnesnensis«. Na grzbiecie litery: »G. K. P.«
- S. 107. Kodeks z r. 1671 papierowy, 14,5 cm. × 19 cm., jedną ręką pisany, stron 554.
 Oprawy niema.
 Tytuł: (Disputationes in summam d. Thomae.)
 1. (Disputationes de Deo.)
 2. »Disputationes theologicae ad secundam secundae d. Thomae a quaestione 57 anno Domini 1671«. Brak końca.
 Obecny tom zdaje się należeć do dwóch następnych, z którymi tworzy całkowity kurs teologii w poznańskim kolegium Jezuitów.

MS. 108. Kodeks z r. 1672—73 papierowy, 15 cm. × 19 cm., jedną ręką pisany, stron 622.

Oprawa: karton obciągnięty pergaminem z wyciskami.

Tytuł: (Disputationes in summam d. Thomae traditae a Ioanne Hostyński et Ioanne Morawski.)

1. »Ad tertiam partem d. Thomae tractatus de Deo-homine seu Verbi divini Incarnatione traditus a R. P. Ioanne Hostynski S. I in Coll. Posn. 1672«.

Przy końcu traktatu wlepiony drukowany afisz z tezami. Na dole tegoż: »Defenduntur publice in Collegio Posnaniensi Soc. Iesu a PP. eiusdem Societatis anno Domini mense die horis consuetis. Posnaniae, typis viduae et haeredum Alberti Reguli. Imprimebat Albertus Młodniewicz.«

2. »Disputationes de angelis ad primae partis quaestionem 50 et sequentes A. D. 1672 traditae a R. P. Moraw(ski) Ioanne Soc. Iesu in Coll. Posn.«

Na następnej karcie na marginesie: »1 septembris«.

3. »In primam secundae divi Thomae disputationes de actibus humanis traditae a R. P. Ioanne Morawski S. I. in Coll Posn. 1673 8 martii«.

MS. 109. Kodeks z r. 1673—74 papierowy, 16 cm. × 18,5 cm., jedną ręką pisany, stron 660.

Oprawa: papier obciągnięty brunatną skórą.

Tytuł: (Disputationes in summam d. Thomae traditae a Ioanne Hostyński et Ioanne Morawski.)

1. »Ad tertiam partem d. Thomae de sacramentis. Anno Domini 1673 sub R. P. Ioanne Hostynski in collegio Posnaniensi S. I.« Wykład ciągnął się od 1 września do 28 stycznia.

2. »Disputationes de peccatis et gratia divina, ad primam secundae d. Thomae anno Domini 1673 sub R. P. Ioanne Morawski in collegio Posnaniensi S. I.« Na końcu brak jednej karty.

MS. 110. Kodeks z r. 1674 papierowy, 15,5 cm. × 19 cm., jedną ręką pisany, stron 528.

Oprawa: karton obciągnięty brunatną skórą z wyciskami.

Tytuł: (Disputationes in summam d. Thomae traditae a Ioanne Hostyński et Ioanne Morawski. Controversiae de sacramentis.)

Kodeks obecny zawiera to samo dyktando wykładów teologicznych co MS. 109, prócz tego:

3. »Tractatus de materiis controversis sacramentorum et iustificationis nostrae«. Na końcu: »1674«.

Za 1. i 2. częścią wlepiony afisz drukowany z ogłoszeniem też: »Conclusiones theologiae de sacramentis« i »de gratia Dei, de peccatis« broniowych w poznańskim kolegium Jezuitów w r. 1675.

11. Kodeks z r. 1676—79 papierowy, 19,5 cm. \times 30,5 cm., kilku rękami pisany, stron 153 błędnie liczb. + 814.

Oprawa: karton obciągnięty pergaminem; na grzbiecie napis:

Tytuł: »Collectanea in iure«.

1. »Diagramma seu institutionum iuris caesarei tabularis divisio universi legalis campi terminos... sub aspectum subiiciens. Auctore I. Scipione Maria de Pol., Romae apud Franciscum Caballum 1645.« Jest to kopia druku. Strony liczbowane (aż do 603) lecz błędnie; w rzeczywistości stron 153.

2. Zbiór różnych formularzy, a raczej rzeczywistych aktów zaczerpniętych ze stosunków do Stolicy apostolskiej i z jurysdykcji duchownej. Część ta ma osobną paginację (1—814). Kompilator nazywa się sam na str. 402: »Ego Sebastianus Franc. Math. Mitrzynski, publicus sacra auctoritate apostolica notarius dioecesis Cracoviensis.« Czasem spisania obecnego zbioru są lata 1676, co najmniej do 1678 lub 1679. Te są bowiem najwcześniejsze daty zachodzące w kodeksie (ob. np. str. 464, a zwłaszcza str. 738: »Prognostyk królowi JMci III Janowi posłany in anno 1675«, a dalej z r. 1676, 1677 i 1678). Na odwrocie karty ochronnej poprzedzającej cały tom napisano: »Rota iuramenti secretariatus actualis per me infrascriptum sub die 28 aprilis 1676 in manibus... Stephani Wydźga supremi Regni procancellarii, episcopi Warmiensis, exposit archiepiscopi Gnesnensis, praestiti genibus flexis, tacta cruce episcopali: Ego Sebastianus...« Zatem Sebastyan Mitrzyński objął urząd w r. 1676. Gdy zaś pisał notatkę przytoczoną, Stefan Wydźga był już arcybiskupem gnieźnieńskim, a godności tej doszedł w r. 1679. Treść zbioru jest bardzo rozmaita. Jest tam o kanonizacji Jana Kantego (str. 1) i Salomei (26), o sporach krakowskich Jezuitów (8. 145) i wiele aktów dotyczących akademii. Od str. 621 zaczynają się rzeczy z historii politycznej, jako to: »Ex libro manuscripto, cui titulus: Apologia pro libertate Reipublicae et legibus, quod non liceat regi acquirere bona haereditaria in Regno Poloniae« (621—625); »Traktaty transakcey z Tatarami przez JMci pana hetmana wielkiego koronnego die 16 octobris 1667 pod Podhaycami odprawione« (673—676); różne mowy sejmowe i ulotne pisma polityczne; »Diariusz seymu extraordinarynego dwoczućdzielnego anno 1662 w Warszawie d. 20 februarii« (685—696). Nakoniec: »Repertorium libri huius collectanerum (sic)« w alfabetycznym porządku (785—788). Jednak od str. 793—814 znowu akty procesowe.

- MS. 112. **Kodeks z r. 1679 papierowy, 15,5 cm. × 18 cm., jedną ręką pisany.**
Oprawa: grzbiet z brązowej skóry, okładka papierowa.
Tytuł: (Disputationes in summam d. Thomae.)
 1. »Disputationes in primam partem Doctoris angelici de Deo Trino et Uno... 1679.«
 2. »Disputationes theologicae de iure et iustitia ad secundam secundae d. Thomae a quaestione 57... 1679.«
 W inwokacyi na końcu traktatów wezwani: św. Augustyn, Tomasz, Bernard, innym razem także Benedykt, co zdaje się wskazywać na klasztor cysterski.
- MS. 113. **Kodeks z r. 1683 papierowy, 16 cm. × 19,2 cm., jedną ręką pisany.**
Oprawa: tektura obciągnięta skórą brunatną z wyciskami.
Tytuł: (Praelectiones in libros I, II, IV Sententiarum. Controversiae fidei christianae.)
 1. »Praelectiones theologicae in librum primum Sententiarum«.
 2. Takż »in librum secundum Sententiarum«.
 3. »Zodiacus sphaerae astronomico-theologicae seu quartus liber Sententiarum... ad... Ioannis Duns Scoti ideam... concinnatus.. 1683 die 3 mensis novembris«.
 4. »Tractatus compendiosi de controversiis fidei christianae adversus varios haereticos conscripti per... P. Andream Pasczynski s. theologiae lectorem«.
- MS. 114. **Kodeks z r. 1684 papierowy, 17 cm. × 20 cm., jedną ręką pisany.**
Oprawy niema.
Tytuł: »Vita b. Raphaelis Proszowiani ordinis Minorum.«
 »Vita servi Dei b. Raphaelis Proszowiani, ordinis Minorum s. Francisci regularis observantiae, Varthae quiescentis in ecclesia eiusdem ordinis, miraculis et prodigiis clari. Posnaniae in officina typogr. adm. rudi dni Alberti Laktanski«. Jest to kopia lub, co pewniejsza, rękopis druku, o którym wspomina Jaroszewicz, Matka świętych Polska, pod dniem 25 sierpnia (»Vita impressa Posnaniae 1686«). Pod dedykacją: »Scripsi ad ecclesiam cathedralem Varmiensem 9 novembris 1684 obligatissimus cliens et servus humillimus S. B. D. V. C. G.«. Litery te czytać należy: Stanislaus Bużeński, decanus Varmiensis, canonicus Gnesnensis. Ob. *Estreicher* XIII 475.
- MS. 115. **Kodeks z r. 1689 papierowy, 16 cm. × 18,5 cm., jedną ręką pisany.**
Oprawa: tektura, na grzbiecie pergamin.

Tytuł: (Tractatus de Deo uno et trino, de virtutibus theologicis.)

1. »... Tractatus de Deo uno... traditus.. in studio generali Monacensi a M. V. P. David Winter ord. s. Francisci anno 1689 17 octobris«. Zapiski użytkowników książki: »F. Balthasar Obermayr«, »P. Tyburtius Moor«.

2. »Tractatus de ss. Trinitate traditus a M. V. P. Francisco Xaverio Faber in studio generali Monacensi anno 1689 17 octobris«.

3. »Tractatus... de virtutibus theologicis fide, spe et charitate«.

MS. 116. **Kodeks z r. 1689—1693 papierowy, 15,5 cm. × 18,5 cm., kilku rękami pisany.**

Oprawa: deski obciągnięte brunatną skórą z wyciskami.

Tytuł: (Theologia dogmatica in Carmelo Posnaniensi.)

1. »Theologia universa... concinnata per carmelitam strictioris observantiae R. P. Elizeum a s. Ioanne Baptista missionarium in Poloniam... Scripta per F. Marianum a s. Iosepho Posnaniae in conventu fratrum Carmelitarum ad aedes ss. Corporis Christi strictioris observantiae«. Na końcu traktatu »de Deo uno et trino« notatka: »Finivimus hunc tractatum... 1693 die 28 octobris«.

2. »Cursus theologicus... compositus et dictatus in Carmelo Posnaniensi s. Corporis Christi a R. P. Iustiniano a s. Michael e s. t. regente... 1689 die 1 februarii«.

MS. 117. **Kodeks z r. 1694—1696 papierowy, 15 cm. × 19 cm., kilku rękami pisany.**

Oprawa: karton obciągnięty skórą brunatną.

Tytuł: (Theologia dogmatica in Carmelo Posnaniensi.)

1. »Explanatio difficultatum circa selectas theologiae quaestiones«.

2. Dalej traktaty dogmatyczne: de Deo uno (począwszy od: »Disputatio V. De scientia Dei«; data: »1694 18 octobris«), de Deo trino (data: »1695 die 23 februarii«), de angelis (na końcu: »1696 die 24 novembris. Datum Posnaniae ad aedes ss. Corporis Christi ordinis Carmelitarum«), de gratia, de Incarnatione.

Ta 2. część jest dalszym ciągiem rzeczy zawartej w MS. 116 pod n. 2: »Cursus theologicus... compositus... a... Iustiniano a s. Michael e«. Jednak koniec pierwszego traktatu: de Deo uno, od disputatio V począwszy, jest w obydwóch rękopisach.

MS. 118. **Kodeks z r. 1694 papierowy, 16 cm. × 20,2 cm., jedną ręką pisany, stron 148 + 491.**

Oprawa mocno uszkodzona: grzbiet skórzany, okładki z tektury.

Tytuł: (Dialectica. Logica.)

1. »Clypeus scientiarum seu logica compendiatia alias dialectica dicta pro tutela artium liberalium academicis auditoribus tradita anno salutis 1694«. U góry: »Ex libris congregationis Missionis Gne-snensis«.

2. »Organum Aristotelis seu logica«. Brak końca.

MS. 119.

Kodeks po r. 1697 papierowy, 15,5 cm. × 19 cm., kilku rękami pisany.

Oprawy niema.

Tytuł: (Wzory retoryki i poetyki. Żywot Jana III.)

1. Spis kwiecistych wyrażen i obrazów (»eruditio varia«) mających służyć do przemówień przy uroczystościach ślubnych.

2. Zbiór ćwiczeń szkolnych wymowy, w łacińskim i polskim języku, na różne tematy, np.: »An haeretici quoscunque magistratus obtinentes e republica Polona eiiciendi an occidendi an solum e magistratibus deponendi. Ad imitationem primae Catilinae facta oratio.« Dalej listy polskie (»1. exercitium epistolarum«) i wiersze polskie (»2. exercitium versuum«). Po kilku obojętnych: »Satyra na wiele o sobie rozumiejących polityków«, »na zbytek w Polszcze«, »na pieszczących ojców dzieci«.

Po innych ćwiczeniach mowy: »Valedictio J. O. trybunału post dominicam Passionis przy limicie piotrkowskiej vel in ipsa conclusionem w Lublinie«. »Valedictio najjaśniejszego króla po doszłym szczęśliwie sejmie«. »Valedictio króla po zerwanym sejmie«. »Mowa Jmci pana Stefana z Rycht Humieckiego, stolnika podolskiego, oddając łaskę Jmci panu Bielińskiemu podkomorzemu koronnemu na sejmie electionis die 15 1697«. Wreszcie kilka zwrotek o bitwie grunwaldzkiej.

3. »Początki życia najjaśniejszego monarchy Jana III króla Polskiego«. Opowiadanie, w które wpleciono listy itp., kończy się zwycięstwem wiedeńskim. Potem różne wiersze itp. z okazji śmierci króla Jana III. Na stronie czwartej od końca mowa o koronacji Augusta II (1697).

Zbiór cały powstał w r. 1697 lub niedługo po nim. Część 2. zdradza pochodzenie ze szkół pijarskich, gdyż zawiera panegiryki na cześć św. Józefa Kalasantego.

MS. 120.

Kodeks z r. 1697—98 papierowy, 15,5 cm. × 19,5 cm., jedną ręką pisany.

Oprawa tylko w połowie zachowana.

Tytuł: (Philosophia et theologia moralis in collegio Vielunensi Scholarum Piarum.)

1. »Universa philosophia naturalis ad mentem d. Thomae Aquinatis... proposita in Urbansciano Vielunensi Scholarum Piarum collegio

a. D. 1697 ultimis diebus octobris.« Dopisek: »Congr. Missionis seminarii Gnesnensis«. Na końcu: »7 maii 1698 sub A. R. P. Bartholomaeo a Purificatione b. Mariae Virginis«.

2. »... philosophia transnaturalis sive metaphysica... 1698 primis diebus mensis maii«.

2. »Lex et vitium... sive compendium theologiae moralis de legibus et peccatis casibus conscientiae resolvendis accommodatum... 1697 primis diebus octobris«.

MS. 121. Kodeks z ok. r. 1600 papierowy, 10 cm. × 16 cm., kilku rękami pisany, stron 545.

Oprawa: karton obciążnięty kartą pergaminową wydartą z księgi liturgicznej.

Tytuł: »Modus tractandi epistolam« (cum variis exemplis epistolarum ac poematum).

1. »Modus tractandi epistolam« (str. 1—115), najprzód zasady (str. 3—11), potem wzory (str. 11—115) listów. Wzory te są niezawodnie ćwiczeniami szkolnemi, choć przedmiot często jest wzięty z dawnej historyi polskiej.

2. Zbiór poematów (str. 118—545). I tu po większej części są same ćwiczenia szkolne, na temat prawd religijnych, czci świętych lub najświeższych zdarzeń. Do tej ostatniej kategorii należą następne rzeczy: »Parentalia in obitum... Georgii Chodkiewiczii, generalis capitanei Samogitiae, a sodalibus congregationis Parthenicae academiae Vilnensis S. I. mortem sodalis sui et moderatoris quondam vigilantissimi deflentibus conscripta« (str. 229—270). Pod przedmową (str. 233) rok 1595. Niezawodnie kopia częściowa druku (*Estreicher* XIV 178—179). — »In obitum Lazari Knitae« (str. 271—292). Niezawodnie wypisy z druku z r. 1594 (*Estreicher* XIX 323—324). — »Tristia epigrammata in obitum reverendissimi Posnaniensis episcopi Lucae a Kościelec« (str. 341—346). Biskup Łukasz Kościelecki † 1597. — »In adventum Ioannis Tarnovii episcopi Posnaniensis« (str. 346—348). Jan Tarnowski został biskupem poznańskim w r. 1598. — »Laudes ciborii seu pegmatiss in aede d. Stanislai Posnaniae locati« (str. 368—370; także proza: str. 386—388). — »Epitaphium reginae Poloniae. Regia progenies Stephano sociata marito Anna...« (str. 373). Anna Jagiellonka † 1596. — »Threnodiae in exequias rev. d. Alberti Zajączkowski, abbatis Wangrovecensis et per universam Poloniae provinciam religiosae Cisterciensis familiae visitoris, sodalitatiss b. Virginis in collegio Posnaniensi protectoris, litterarum ac studiosorum maccenatis« (str. 388—414); potem po polsku: »Threny na pogrzeb Jego Mości X. Wojciecha Zajączkowskiego, opata Wangrowieckiego« (str. 417—429). O tym Wojciechu Zajączkowskim, opacie we Wągrówcu, wspomina *Niesiecki* Korona polska IV 643—644,

że przydywał w trybunale koronnym w r. 1595, nie podając roku jego śmierci.

Na końcu wiersze nowolacińskich poetów:

»Carmen Philippi Beroaldi de die dominicae passionis« (str. 433 do 440). »Poema Macarii Mutii de triumpho Christi« (str. 440—454). »Staurosis sive passio Domini... heroico carmine... reddita a Christiano Emporio Auradano...« (str. 465—545).

Rękopis nie mógł być ukończonym przed r. 1598, ale też niezawodnie wiele później nie był pisanym, jak widać z licznych dat 1594—1598.

Wiersze poświęcone biskupom poznańskim, opis ozdoby kościoła jezuickiego w Poznaniu, datowanie listów: »Posnaniac« (str. 13 i nast.) wskazują, iż zbiór powstał w poznańskim kolegium Jezuitów.

MS. 122. Kodeks z w. XVII papierowy, 15,5 cm. × 20 cm., kilku rękami pisany.

Oprawy niema.

Tytuł: (Tractatus casuistici. Opuscula spiritualia.)

1. »Tractatus de sacramentis...« Na brzegu późniejsza dopiska: »Adae Bidoński, praepositi et officialis... Creslai et amicorum 1699 Warszowie comparatus grossis 10«. Na dole: »Wilnae traditus per R. P. Adamum...«, i dalej wymieniono innych profesorów, lecz karta w tem miejscu niekompletna.

Po bierzmowaniu jest traktat o przykazaniach Bożych i cenzurach, potem znów o sakramentach.

2. Dzielka ascetyczne: »De modo stabiliendi cordis et cum affectu et spirituali fructu vacandi orationi vocali, his, qui, quod orant, intelligunt, accomodato«. »Quae iis sunt observanda, qui spiritualia exercitia suscipiunt«. »Instructio quaedam brevis pro iis, qui vitia ex se radicatus extirpare velint, perutilis«. »Vita purgativa quo pacto exercenda...«

Pisano wskazuje powstanie rychlejsze, niż w r. 1699, niezawodnie w początku wieku XVII.

MS. 123 Kodeks z w. XVII papierowy, 7,5 cm. × 12,5 cm., jedną ręką pisany, stron 331.

Oprawa: karton.

Tytuł: (Opuscula spiritualia.)

1. »Tractatus de virtute indifferentiae«.
2. »Servitium Deiparae sive de cultu b. V. Mariae tractatus«.
3. »Verus Iesu socius«, wiersze.
4. »De brevissima ad perfectionem via... tractatus«.
5. »Tractatus de collectione tridiana et octidiana«.

MS. 124. Kodeks z w. XVII papierowy, 15 cm. \times 18 cm., jedną ręką pisany.

Oprawy niema.

Tytuł: »In universam philosophiam naturalem« (disputationes).

We wstępie zapowiedziano dysputacyi 49, tymczasem rękopis urywa się na 29.

MS. 125. Kodeks z w. XVII/XVIII papierowy, 15 cm. \times 19 cm., kilku rękami pisany.

Oprawy niema.

Tytuł: (Philosophia.)

1. »Tractatus prooemialis...«
2. »Praelectiones logicae...«
3. »Praelectiones physicae...«
4. »Praelectiones metaphysicae...«

MS. 126. Kodeks z w. XVII/XVIII papierowy, 16 cm. \times 20,5 cm., kilku rękami pisany, stron 840.

Oprawy tylko strzępy.

Tytuł: (Disputationes in Summam d. Thomae.)

1. (De gratia.) Brak początku.
2. »Tractatus quartus. De iure et iustitia ad quaest. 57 et seq. secundae secundae Summae... Thomae Aquinatis«. Pod koniec sporo kart wydartych.

3. (De sacramentis in genere, de baptismo, confirmatione, Eucharistia.) Brak początku.

Ze szkoły dominikańskiej.

MS. 127. Kodeks z w. XVII/XVIII papierowy, 15,5 cm. \times 18,8 cm., jedną ręką pisany.

Oprawa: karton obciągnięty brunatną skórą z wyciskami.

Tytuł: (Disputationes in summam d. Thomae.)

Jest to wykład teologii według sumy św. Tomasza, począwszy od traktatu o aniołach aż do traktatu de Verbo Incarnato.

MS. 128. Kodeks z w. XVII/XVIII papierowy, 15,5 cm. × 19,5 cm., jedną ręką pisany.

Oprawa: w strzępach tylko zachowana.

Tytuł: (Disputationes in summam d. Thomae. Controversiae.)

1. »Ad tertiam partem divi Thomae de sacramentis«.
2. »Tractatus de sacramento Eucharistiae«.
3. »Tractatus de poenitentia«.
4. »Disputationes de virtutibus theologicis ad secundam secundae d. Thomae«.
5. »Tractatus controversisticus de Incarnatione« (et de sacramentis).
6. »Tractatus controversisticus de iustificatione fidei et regula eiusdem«.

Na końcu części 3. wyliczone we wierszach: »Causa reservata intra bullam Coenae Domini«.

MS. 129. Kodeks z r. 1700 papierowy 15,8 cm. × 19,1 cm., jedną ręką pisany.

Oprawa: karton z grzbietem skórkowym.

Tytuł: »Altum scientiae logicae in Aristotelis Organo perillustratum in collegio Karnkoviano Calissiensi S. I. anno... 1700, die vero 16 octobris«.

Dopisano: »Pro bibliotheca Clobucensi«. »In Lituania incursiones Suecorum«. »Ex libris A[ndreae] Kwapiszewicz c[anonici] g[nesnensis] (ob. Korytkowski Pralaci i kanonicy katedry gnieźnieńskiej [Gniezno 1883] II 410.)

MS. 130. Kodeks z r. 1700—01 papierowy, 15,7 cm. × 19,2 cm., jedną ręką pisany.

Oprawa: karton z grzbietem skórkowym.

Tytuł: (In summam d. Thomae disputationes.)

Dopisano: »Ex libris congregationis Missionis gnesnensis«. »Ex libris A. Kwapiszewicz c. g. (ob. kodeks poprzedni).

1. »Tractatus theologicus de augustissimo dominicae Incarnationis mysterio in tertiam partem d. Thomae a quaestione 1.«
2. »Tractatus theologicus de angelis et actibus humanis ... in collegio episcopali Konarsciano anno 1700.«
3. »Disputationes theologicae morales de praeceptis utriusque tabulae et de conscientia traditae Posnaniae 3 septembris ab anno 1700 in 1701 annum.« Na końcu: »... theologia Stanisłai Mirczynski P. G. m[anu] p[ropria].«

MS. 131. Kodeks z r. 1701 papierowy, 15,1 cm. × 19 cm., jedną ręką pisany.

Oprawa: karton z grzbietem skórkowym.

Tytuł: »Theologia A. R. P. Zeleski...«

Traktaty: De Verbo incarnato. »De virtutibus theologicis«. »Disputatio dogmatica de controversiis fidei«. Na końcu, po wezwaniu świętych franciszkańskich: »... Fr. Ioannes Capistranus Lubavius cum aliis Posnaniae anno salutis 1701 die 20 maii sub professore A. R. P. Antonio Zeleski«.

MS. 132. Kodeks z r. 1701—02 papierowy, 16 cm. × 19,7 cm., jedną ręką pisany.

Oprawa: karton obciągnięty brunatną skórą.

Tytuł: »Altum physicorum ad libros Aristotelis physicos emetiendum anno... 1701 ad 1702 in collegio Calisiensi Karnkoviano ultimis diebus Iunii«.

Dopisano: »Congregatio Missionis domus Gnesnensis«. Na końcu: »... sub ... Patre Nicolao Naramowski eximio protunc matheseos professore. 1702 23 iunii«.

MS. 133. Kodeks z r. 1704 papierowy, 6 cm. × 9,6 cm., jedną ręką pisany.

Oprawa: deseczki obciągnięte czarną skórą.

Tytuł: »Paradisus eucharisticus ... Antonii a Cracovia . . Capuccini«.

»Paradisus eucharisticus lectissimis tam quoad confessionem sacramentalē quam quoad sacrosanctum missae sacrificium et communionem aliisque piis et devotis pietatis deliciis amoenus et ad usum fratris Antonii a Cracovia ordinis Minorum s. P. Francisci Capuccini (licet indignissimi et peccatoris maximi) manu sua propria conscriptus in conventu Cracoviensi eiusdem ordinis fratrum Minorum Capuccinorum nuncupatorum anno Domini 1704.« Pod koniec także włoskie modlitwy.

MS. 134. Kodeks z r. 1704 papierowy, 16 cm. × 19,5 cm., jedną ręką pisany.

Oprawa: zniszczony karton z grzbietem skórkowym.

Tytuł: »Pelagus... seu liber primus Sententiarum de Deo uno et trino ... ad mentem ... Ioannis Duns Scoti alumnis ... in palaestra Minoritica conventus Varsaviensis ad s. Annam ... propositus anno .. 1704 die 29 mensis augusti«.

- MS. 135.** **Kodeks z r. 1704—07 papierowy, 15,5 cm. × 18,5 cm., jedną ręką pisany.**
 Oprawa: karton obciągnięty brunatną skórą.
 Tytuł: (*Tractatus in Aristotelis philosophiam*)
 1. »Logica parva, quam summulas seu dialecticas institutiones vocant passim, exposita anno ... 1704 in conventu Bydgoskiensi ad ss. Trinitatem.«
 2. »Organum Aristotelicum seu tractatus logicus in universam Aristotelis logicam iuxta mentem ... Ioannis Duns Scoti extradendus in conventu Bydgoskiensi ad ss. Trinitatem anno ... 1704.«
 3. »Tractatus et praelectiones in Aristotelis metaphysicam menti Doctoris Subtilis accomodatus.«
 4. »Tractatus unicus continens libros de mundo et coelo traditus in conventu Bydgoskiensi ad ss. Trinitatem anno ... 1707.«
- MS. 136.** **Kodeks z r. 1706 papierowy, 15,5 cm. × 19,2 cm., jedną ręką pisany.**
 Oprawy brak.
 Tytuł: »Disputationes philosophicae« (in libros Aristotelis)
 1. »in Aristotelis logicam«; na końcu: »finivimus die 11 augusti 1706«.
 2. »in 8 libros Physicorum Aristotelis« i t. d.
- MS. 137.** **Kodeks z r. 1707 papierowy, 15,5 cm. × 18,5 cm., jedną ręką pisany.**
 Oprawa: karton obciągnięty brunatną skórą.
 Tytuł: »Tractatus secundus in isagogen Porphyrii seu de universalibus. Anno 1707.«
 Na końcu: »Anno 1707 in universitate Carolo-Ferdinandia Pragensi die 8 iulii.«
- MS. 138.** **Kodeks z r. 1709—12 papierowy, 20 cm. × 31 cm., jedną ręką pisany, stron 5 nl. + 493 + 5 nl.**
 Oprawa: karton obciągnięty w brunatną zniszczoną skórę.
 Tytuł: (Kazania.)

W dedykacji zajmującej 5 stron podpisuje się autor: »Martinus Minorita.«

K. 1: »Incipiunt conciones a festo s. Michaelis archangeli in anno 1709. Michał św. nayslepszy, nayszczliwszy y naysdoświadczeńszy Krolestwa Polskiego opiekun.«

Str. 308: »Zaczynają się kazania ... po kapitule Piotrkowskiej, sub provincialatu A. R. P. Ludovici Elbing in a. D. 1712.«

Str. 493: »Tu się kończą kazania półtoreletnie od św. Michała zacząwszy in anno 1710 ad annum 1712 usque ad 4. dominicam Adventus.« Potem rejestr na 5 stronach.

W różnych miejscach zbioru dotyka kaznodzieja stosunków w Polsce. Liczbowanie stron po części błędne.

MS. 139. **Kodeks z r. 1710—11 papierowy, 15 cm. × 20 cm., jedną ręką pisany.**

Oprawy niema.

Tytuł: (Tractatus in philosophiam Aristotelis.)

Tractatus in dialecticam — ethicam — metaphysicam — de elementis ac mixto. »In villa Stradziec 1711 3 martii«. »A. D. 1710 die 14 augusti in cacumine sylvarum vulgo w Wierzchlesie.«

Na końcu wlepiony drukowany plakat: »Conclusiones philosophicae menti Doctoris Subtilis conformes« ... »Defenduntur publice a RR. FF. Ordinibus Minorum s. Patris Francisci Reformatum anno 1711 die 16 mensis iunii in conventu Wielunensi. Typis Clari-Montis Częstochoviensis«.

MS. 140. **Kodeks z r. 1711 papierowy, 16,2 cm. × 19,3 cm., jedną ręką pisany, stron 236 + 203.**

Oprawa: karton obciągnięty brązową skórą.

Tytuł: (Tractatus de Incarnatione et de angelis.)

1. Tractatus de Incarnatione.

2. »Tractatus in 2. librum Sententiarum de angelis traditus anno ... 1711.«

MS. 141. **Kodeks z r. 1711—12 papierowy, 15,8 cm. × 19,2 cm., jedną ręką pisany.**

Oprawa: karton, na grzbiecie skórka.

Tytuł: »Iustitia iuri suo infundata ab a. D. 1711 in a. 1712 R. Patris Martini Trąpczyński«.

Inną ręką dodano: »a R. P. Ioanne Paprocki S. I. traditus 1771 d. 14 martii.«

MS. 142. Kodeks z lat 1711—44 papierowy, 15,5 cm. \times 18,5 cm., jedną ręką pisany, stron 321.

Oprawa: karton i ciemna skóra na grzbiecie.

Tytuł: »Regestra mesznego« (i inne zapiski proboszcza we Wyskoci).

Str. 3: »Anno Domini 1711 die 25 mensis septembris institutus sum ad ecclesiam parochialem Wyskocensem ab ... Hieronymo Wierzbowski ... episcopo Fessensi, suffraganeo, praeposito cathedrali, officiali generali Posnaniensi. Introductus sum ab ... Ioanne Wierzański parochi Gołębinensi eodem anno die festo s. Andreae apostoli, patroni eiusdem ecclesiae«.

1. Wykazy mesznego z lat 1711—1744 (str. 5—87).

2. »Ustawy, powinności y porządki bractwa św. Izydora oracza« (str. 165—178).

3. »Sposób słuchania spowiedzi księżdom młodym, ktorey tak słuchać albo iako naylepiey mogą, co na pamięć umieć powinni« (stron 179—190).

4. »Nauka chrześcijańska« we formie pytań i odpowiedzi (str. 190—220).

5. Nauki i modlitwy z okazji jubileuszu r. 1727 (str. 223—242).

6. »Wodka nayosobliwsza na oczy« (str. 291).

7. »Puncta quaedam in literis pastoralibus contenta et hic abbreviatim collecta« (str. 299—304). Jestto list biskupa poznańskiego Michała Bartłomieja wydany w Warszawie 7. 2. 1714, jak podano na końcu.

8. Zapiski gospodarskie i inne (str. 307—320). Str. 321: opis dziwnego zjawiska atmosferycznego, przyczem wspomniany przesąd ludu o palących się pieniądzach.

MS. 143. Kodeks z r. 1712 papierowy, 15,5 cm. \times 18,7 cm., jedną ręką pisany.

Oprawa: karton z grzbieciem skórkowym.

Tytuł: »Compendiosa dilucidatio in librum I. Sententiarum ... ad mentem V. Ioannis Duns Scoti ... proposita in conventu Posnaniensi«.

Na odwrocie karty tytułowej: »Relinquo scripta haec conventui Posnaniensi patrum Bernardinorum anno 1712 die 4 novembris. F[rater] Ioannes Capistranus Szysiecki custos Posnaniensis m[anu] p[ropria]«. Na końcu wymienieni wszyscy słuchacze w liczbie dziewięciu.

MS. 144. Kodeks z r. 1712 papierowy, 9,3 cm. \times 15,3 cm., jedną ręką pisany.

Oprawa: karton.

Tytuł: (Varia.)

Różne prawidła i przykłady układania listów i wierszy itd. Wśród tego koleśka polska we formie dramatycznej, »Tańce z śmiercią stanów różnych«, »Sekreta wielkie«, taksa różnych artykułów spożywczych, oraz rozmaite curiosa. Data jest w tytule części: »Apollo praeceptis ligatus... in gratiam Karnkoviani Parnassi vatium solutus...«

MS. 145. Kodeks z r. 1712—13 papierowy, 16 cm. × 19,5 cm., jedną ręką pisany.

Oprawa: karton.

Tytuł: »Disputationes dialecticae in ... Aristotelis logicam explanatae a .. Francisco Starzysky S. I. ... in universitate Olomucensi professore ... exceptae vero ibidem a Ioanne Ferdinando Paar-Boemo ... 1712 ... in ... 1713«.

MS. 146. Kodeks z r. 1713 papierowy, 16,5 cm. × 19,7 cm., jedną ręką pisany, stron 585 + 3 nl.

Oprawa: zniszczony karton i skórka.

Tytuł: »Summa theologiae in I. Sententiarum librum ... 1713 in conventu Varsaviensi ad s. Annam.«

MS. 147. Kodeks z r. 1713—15 papierowy, 16 cm. × 19,5 cm., jedną ręką pisany.

Oprawa: karton obciągnięty ciemną skórą.

Tytuł: »De rhetore consul in comitiis generalibus Regni, comitiolis, congressibus, curiis efformatus atque eruditissimo praesenti saeculo accomodatus in collegio Posnaniensi S. I. anno 1713.«

Jest to wykład erudycyi i wymowy politycznej, z wypisami polskimi i łacińskimi. Potem:

»Flores sepulchrales variis oratoriis floribus cumulati seu materia funebris eruditionibus, sententiis, apophthegmatibus, praxibus aliaque suppellectili adornata anno Domini 1715«.* »Aurea dicta Publii Virgilii Maronis ab Octavia Augusta donata auro et ad eloquentiae pretium subministrata anno Domini 1714 die 17 octobris«.

- MS. 148. **Kodeks z r. 1714 papierowy, 15,5 cm. × 17,2 cm., jedną ręką pisany.**
 Oprawa: karton z grzbietem skórkowym.
 Tytuł: »Aerarium reginae animorum eloquentiae ... in palladio collegii Piarum Scholarum nobilibus eloquentiae auditoribus apertum anno Domini 1714 die 28 octobris.«
 Przedtem traktat także retorycznej treści: »Concha uniones in littore eloquentiae excludens«. Dopiski: »Fratris Thomae Szczepankowski O. M. C. S. P. Francisci« (przekreślono). »Hic liber fr. Stephani Jasinski patris conventus Gnesnensis m. p.«
- MS. 149. **Kodeks z r. 1714 papierowy, 9,5 cm. × 15,5 cm., jedną ręką pisany.**
 Oprawa: karton obciągnięty brunatną skórą.
 Tytuł: »Regula s. patris Benedicti ... Addita sunt opuscula eiusdem ..., ordo diei, summa regulae et indulgentiae ordinis. Anno 1714.«
 Potem: »Intentiones qualibet feria in hebdomada peragenda«. »Meditationes de passione Christi«.
- MS. 150 **Kodeks z r. 1715—16 papierowy, 15,2 cm. × 18,7 cm., jedną ręką pisany.**
 Oprawa: karton obciągnięty brunatną skórą.
 Tytuł: (Tractatus theologici.)
 Traktaty moralne: de sacramentis, censuris, conscientia, legibus, iustitia.
 Dalej wykład 1. księgi dekretatów (»1715—1716 in collegio Karnkovichiano Calissiensi S. I.«) i kilka traktatów egzegetycznych (»Theologia positiva«) i polemicznych.
 Na początku: »Ex libris R. L. Krzemieniewski... 1717«.
- MS. 151. **Kodeks z r. 1716 papierowy, 15,5 cm. × 19 cm., jedną ręką pisany.**
 Oprawa tylko w części zachowana.
 Tytuł: »Varia notata historiarum hic per alphabetum continentur ex lib ... I. Kwiatkiewicz S. I. tum etiam ex lib. mi-

raculorum beatae Virginis Mariae ... per me Iosephum Swiderski collecta .. 1716.«

1. Zbiór różnych dziwnych zdarzeń po polsku.
2. Zbiór przykładów o skuteczności czci najśw. Maryi Panny, głównie z XVII wieku i swojskich, także po polsku.
3. Wypisy z dzieł jezuitę Michała Pexenfeldera.
4. Zbiór katechizacyi po polsku wypracowanych.

MS. 152. Kodeks z r. 1719 papierowy, 17,5 cm. × 21 cm., jedną ręką pisany.

Oprawa: karton z grzbietem skórkowym.

Tytuł: (Tractatus theologici in 1^{am} 2^{dæ} et 2^{daru} 2^{dæ} d. Thomae.)

Data przed traktatem de peccatis.

MS. 153. Kodeks z r. 1720—21 papierowy, 16 cm. × 20,5 cm., jedną ręką pisany.

Oprawa: karton ze zniszczoną skórą.

Tytuł: »... Disputationes scholastico-theologicae ... in 3. (et 1.) partem d. Thomae ... in clero Posnaniensi collegio propositae ... anno ... 1720 in ... 1721 sub R. P. Noskowski scriptus.«

Na poprzedniej stronie, po spisie traktatów: »Ego inchoavi auditor esse s. theologiae anno 1720, consummavi anno 1724. Stanislaus Iosephus Przybylski, archidiecepis Gnesnensis, palatinatus Łanciciensis, decanatus Ravensis.«

Prócz różnych traktatów dogmatycznych i moralnych jest na końcu trochę arytmetyki i pieśni polskie.

MS. 154. Kodeks z r. 1722 papierowy, 17 cm. × 20,4 cm., jedną ręką pisany.

Oprawa: półskórek brunatny.

Tytuł: »... Tractatus in 3. (— 4.) librum Sententiarum ... traditus in conventu Posnaniensi ad b. immaculate conceptam Virginem Mariam ... 1722 ...«

Na odwrocie 1. karty tytułowej: »Aplicatur haec theologia ... post fata ... P. Theodori Nirwant, diffinitoris actualis provinciae, conventui custodiali Posnaniensi anno 1749 ... Fr. Nicolaus Czarzasty minister generalis m. p.«

- MS. 155.** **Kodeks** z r. 1724 papierowy, 9,8 cm. \times 15,2 cm., jedną ręką pisany.
 Oprawa: karton błękitny.
 Tytuł: »Gemmae latinae ex magno eruditionis mari tum ligatae tum solutae orationis authorum lectae ac in usum proprium verique amici scriptae per G. X. B. P. S. anno ... 1724.«
 Exlibris: »X. J. Zienkiewicz« (ob. *Korytkowski* Prałaci i kanonicy katedry gnieźn. IV 499). Według przypuszczenia ks. Zienkiewicza wyrażonego w dopisku na końcu książki jest obecny rękopis wyjątkiem z dzieła pijara Ignacego Zawadzkiego p. t.: *Gemmae latinae*, drukowanego 1688 i później.
- MS. 156.** **Kodeks** z r. 1724 papierowy, 16,5 cm. \times 20 cm., jedną ręką pisany.
 Oprawa: karton obciągnięty brunatną skórą.
 Tytuł: »Phisica F. Chrysostomi Pragae ... sub ... P. Thadeo Swaigier s. ord. Praemon[stratensis] 1724. Pars II—V.«
 We formie komentarza do ksiąg Arystotelesa
- MS. 157.** **Kodeks** z lat 1724—37 papierowy, 16 cm. \times 19,5 cm., kilkoma rękami pisany.
 Oprawa: karton zniszczony.
 Tytuł: (Rachunki zakrystyi klasztoru franciszkańskiego w Gnieźnie z lat 1724—37.)
 Z jednego końca dochody i pokwitowania, z drugiego wydatki.
- MS. 158.** **Kodeks** z r. 1725 papierowy, 16,2 cm. \times 19,5 cm., jedną ręką pisany
 Oprawa: karton z grzbietem skórkowym.
 Tytuł: »Scrutinium libri 3. Sententiarum ... iuxta mentem ... I. Duns Scoti ... anno ... 1725.«
- MS. 159.** **Kodeks** z r. 1725—27 papierowy, 17 cm. \times 21 cm., jedną ręką pisany.
 Oprawa: karton z grzbietem skórkowym.
 Tytuł: »Tractatus ... in 3. Sententiarum librum ad mentem Subtilis ... doctoris ... anno ... 1725.«
 Potem: »Tractatus de angelis seraphicae iuventuti expositus anno ... 1727«; w końcu tejże strony: »in custodia Varsaviensi«.

